

✂

tatabánya 2

BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS
GAZDASÁGTUDOMÁNYI
EGYETEM

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI KAR

LAKÓÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK

tatabánya 2

A városépítészet közügy. A város építésze elsősorban a közterületek építésze. Minden, amit a városból érzékelünk, a közterületek felől érzékeljük, írja Meggyesi Tamás Városépítészeti alaktan című könyvében. Egy város kérésére egy városrészeről, annak építészetéről és alakításáról gondolkodni nem más tehát, mint a város közösségének szolgálata, megtiszteltetés és felelősség. Bár építészként elsősorban házakat tervezünk, az épületről sem gondolkodhatunk másként, mint a közterületek tartószerkezetéről. Akarva-akaratlanul tehát minden vonal, amit húzunk közügyggyé válik.

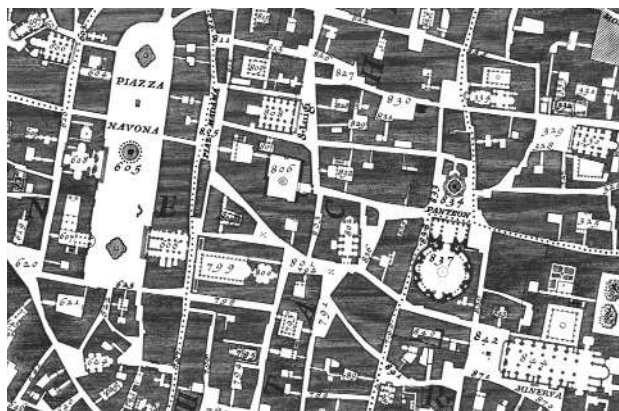
Gianbaptista Nolli 1736-ban kezdte el felmérni Rómát és felrajzolni a város térképét XIV. Benedek pápa megrendelésére. Az 1748-ban befejezett, tizenkét éves munka 12 db réztáblára rögzítette a város felméréseinek eredményeként létrejövő rajzot. A 176 cm magas és 208 cm széles La Pianta Grande di Roma, vagy ahogy legtöbbször ismerik, a La Nuova Topografia di Roma mára a városépítészeti analízis egyik alapművévé vált. A szakmai diskurzusban „Nolli Térkép” néven elhíresült munka vitathatatlan érdeme, hogy a felmérés a korában a lehető legpontosabban mutatta be Rómát, többek között felhívva a figyelmet a Spanyol-lépcső aszimetriájára. Másrészt a térkép szemléletbeli változást hozott a városi terek megfigyelésében. Az akkor már bevettnek számító alak-háttér ábrázolást, vagyis a városi struktúra jellemzően feketével jelölt tömegekre, mint épületekre, építményekre és a tömegek közötti, jellemzően színezetlenül maradó, fehér térre, mint udvarokra, kertekre, utcákra, terekre, parkokra, koncentráló bemutatását Nolli a közösségi, publikus használat szempontjával egészítette ki. Az épületeket nem egyszerűen felülnézetben ábrázolta, hanem szakítva a korábban bevett megjelenítéssel, azon középületek belső tereit, melyek a közösség számára bejárhatók, szintén

a fehérén maradó köztes téri zónához rendelte és kizárólag a határoló-szerkezeteket jelölte színnel. Ennek a megjelenítésnek köszönhetően a közterek rendszeréhez kapcsolódott például a Pantheon centrális enteriőrje, vagy a Szent Péter tér kolonnádjá is más középületek belső tere mellett.

A mából nézve szintén nagyon tanulságos az ábrázolásban megfigyelhető, a korábbi térképeknél gazdagabb részletezettség, az építészeti, és ennek megfelelően a rajzi elemek differenciáltsága. A megszokott ábrázolás, mely az épületre, mint határozott kontúrral rendelkező tömegre és az épületek közötti térre koncentrált, új téri tartalommal bíró építészeti elemekkel gazdagodott, melyek a grafikai feldolgozásban is markánsan megjelennek. A közterületen lévő oszlopsorok, a fedett, de nyitott kerengők, árkádok, lépcsők, támfalak is megjelennek a rajzokon, sőt parkokban lévő sűrű növényzet is több helyen architektonikus elemként jelenik meg a térképen. A leegyszerűsített térfallal és a térfalak közé zárt térrel bemutatott városi térstruktúra helyett a köztereket körbevevő, elválasztó, vagy épp összekötő elemek jóval gazdagabb világával írja le a város térbeli, és ebből következően karakterbeli és használatbeli összetettségét, nem csak bemutatva, hanem hangsúlyozva is ezek fontosságát.

Nolli térképe új utat nyitott a városról, mint közösségi térről való gondolkodásban. Egyrészt a figyelmet az épületekről, mint a köztérben álló objektumokról, a fekete foltokról a „maradékra”, a közre zárt ürre, a városlakók által használt köztérre fordította. Másrészt a telekhatárokat, tulajdoni határokat, jogi határokat, és ezek hangsúlyozását, ábrázolását

felülírták a használat, a téri érzékelés szempontjai, az objektív, szenttelen bemutatást felváltotta a szubjektív, a terek megélését előtérbe helyező szemlélet. Az ábrázolás módszertanának

Giovanni Battista Nolli:
Nuova Pianta di Roma.
1748, részlet

megváltozása a megfigyelés bevett metódusainak a megváltozását is eredményezte, sőt a tervezésre is hatott, és hat a mai napig. A városok, települések szerkezetét ábrázoló térképek célja a puszta reprezentáció, a tájékozódást segítő objektív ábrázolás mellett kitágult. A vizsgálat, az analízis, a tervezés, azaz a megértés és az értő továbbírás szempontjából is fontossá váltak a különböző térképek, diagramok, helyszínrajzok. Az alak-háttér ábrázolás, és ezen belül is a Nolli-féle szemlélet, kiválóan alkalmas arra, hogy a városról, mint közösségi térről gondolkodjunk. Leegyszerűsítve az alak-háttér ábrázolás tanulságait, kijelenthető, hogy a különböző morfológiához tartozó eltérő rajzolatok más-más használatot generálnak. Amennyiben az épített, fekete foltok aránya a nagyobb, akkor jól determinált terek jönnek létre, ha a hiány, a fehér foltok aránya nő, akkor könnyen elveszíthetik a kapcsolatot az elemek egymással és sokszor definiálatlan téri helyzetek jönnek létre, melyek nem segítik a közösségi használat kialakulását.

A települések beépítésének rajzolatában megfigyelhető sűrűség és a városias használat közötti összefüggés tehát egyértelmű, és bár a kérdés, hogy milyen arányok mellett jön létre ideális vagy harmonikus városi térszövet, nem válaszolható meg egyetlen konkrét számmal, az arányok megfigyelése minden helyzetben sok tanulsággal bír. Tatabánya-Újváros telepes beépítésének megfigyelése során a fenti gondolatok mentén indultunk el hallgatóinkkal. Nolli térképének közösségi, félpublikus és privát tereket vizsgáló metódusával analizáltuk az újvárosi beépítést, valamint feltérképeztük a településrészben használt építészeti eszközöket, és a segítségükkel létrejövő terek karakterét. A helyszín megismerése, többszöri bejárása és tapasztalataink megfogalmazása után arra a kérdésre kerestük a választ, hogy vajon miért nem, vagy miért csak korlátozottan jön létre városias karakter és urbánus használat a város központját jelentő újvárosi övezetben. A tervekben megfogalmazódó alkotói válaszok ezt a kérdést járják körül. Új épületek tervezésével, vagy meglévők átalakításával kívánunk szerethető és élhető helyeket létrehozni.

A városépítészet közügy, a város építészete a közösség szolgálata. Tatabánya város és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Lakóépülettervezési Tanszéke közötti egyéves együttműködés

a tatabányai közösség ügyét kívánja szolgálni. Reményeink szerint az együttműködés második félévét bemutató katalógusban összefoglalt építészeti gondolatok és tervek, a kiadvány nyomtatott formában és digitálisan is hozzáférhető verziója által publikussá válva a közösség, és a közösségen keresztül a város építőkövei lehetnek. Köszönettel tartozom hallgatóinknak és minden kollégámnak, hogy munkájukkal segítették egy város jövőkép formálásának folyamatát, és természetesen külön köszönettel tartozom Tatabánya városának, a város vezetésének és minden résztvevőnek és támogatónak, hogy felkérésükre a tanszék és tágabb közössége a városi közélet részesévé válhatott és gondolatainkkal hozzájárulhattunk Tatabánya építészeti fejlődéséhez.

Nagy Márton Kálmán DLA
tanszékvezető egyetemi docens

TARTALOMJEGYZÉK

3	BEVEZETŐ	142	FENNTARTHATÓ LAKHATÁS MŰHELY
8	A TAVASZI EGYÜTTMŰKÖDÉS BEMUTATÁSA	144	Bevezető: Határok Tatabányán
14	SZOCIÁLIS LAKHATÁS MŰHELY	146	Funkcionális határok
16	Bevezető	149	Határok különböző tulajdonú és használatú terek között
18	Elérhető lakhatás	154	Térhatárok
21	Továbbépítés	158	Hallgatói tervek
24	Hallgatói tervek	204	Fenntartható Lakhatás Műhely
62	Szociális Lakhatás Műhely	206	TANULMÁNYOK
64	KRAFT MŰHELY	208	Városi iparterületek átalakulása
66	Bevezető: Stíluskérdések Tatabányán	216	A bánhidai Erőmű-tó körüli spontán struktúra
68	Tömeg a térben: Sűrítések az Újvárosban	222	UTÓSZÓ
72	Tér a tömegben: Keretes beépítés az Újvárosban	225	KÉPJEGYZÉK
76	Tér a térben: Újváros központja	226	IMPRESSZUM
80	Hallgatói tervek		
140	Kraft Műhely		

A TAVASZI EGYÜTTMŰKÖDÉS BEMUTATÁSA

Míg a legelső találkozásunkat és az első félévi munkát Tatabánya Megyei Jogú Város vezetőivel a kölcsönös megismerés folyamata jellemezte, a második szemeszter rengeteg feladatot, kiaknázatlan lehetőséget, és megoldandó problémát hozott, illetve rengeteg új ötletet is Tatabánya jövőjével és fejlesztésével kapcsolatban.

Az első közösen szervezett szemeszter végén már az egyetem falain belül látható volt, hogy a befektetett oktatói és hallgatói munkának köszönhetően értékes, komoly szellemi kapacitással bíró anyag fog összeállni. Nem is lehetett kérdés, hogy ezt a tervanyagot ki kell vinnünk az egyetem falain kívül, be kell mutatnunk a tervezési helyszínen élőknek, az ottani szakembereknek, a város vezetőinek. A legjobb terveket összeválogattuk, kiadványt szerkesztettünk belőlük, melyben az oktató kollégák szakmai véleményükkel kiegészítve értékelték a féléves munkát, és Tatabányán a Tulipános Házban egy kiállítás és mini konferencia keretében bemutattuk a projekt produktumait. Soha ilyen nagy létszámú résztvevő nem tekintette meg tanszékünk eredményeinek bemutatását, mint itt, akkor Tatabányán. Soha ennyi gratulációt és elismerést nem kapott hallgató és oktató, összességében a BME Lakóépülettervezési Tanszéke, mint ott és akkor, valamint az eseményt követő sajtómegjelenésekben.

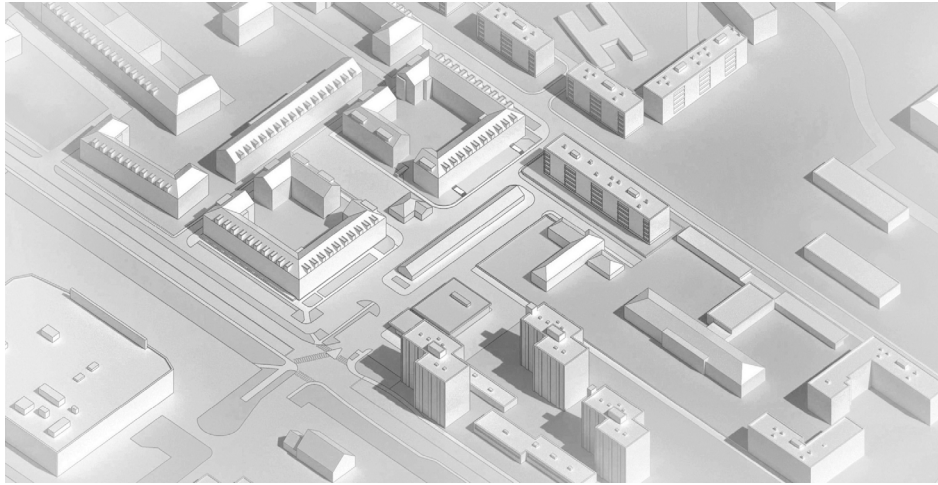
A projekt több aspektusból is jelentős eredményeket ért

el. A település szempontjából hasznosítható, kortárs beavatkozásokat mutatott be, építészeti javaslatokat sorakoztatott fel; amivel megteremtette a kortárs építészeti magatartás beágyazódásának lehetőségét olyan területeken is, ahol ez eddig kevésbé volt elképzelhető. A bemu-

tatott eredmények több, mint 1500 ember számára tárták fel Tatabánya település egy addig nem, vagy csak alig ismert oldalát; és olyan szemléletformáló erővel bírtak, mely megjelent akkor és azóta is a városvezetők megnyilvánulásaiban. A tanszék szempontjából a projekt megmutatta a külsős intézményi és gazdasági szereplők bevonásának előnyeit és óriási tapasztalatot jelentett a hasonló együttműködések módszereinek kidolgozásában. A projekt a hallgatók szempontjából a valós feladaton keresztül az alkotói szabadságuk kiteljesedését tette lehetővé, a megélt sikerek pedig további segítették őket tervezői szárnybontogatójaikban.

Az együttműködés az a folyamat, melyben két, vagy több szervezet dolgozik együtt a közös célok elérése érdekében. Az első szemeszter végén tapasztalt minőségi munka kapcsán Tatabánya Megyei Jogú Város vezetői úgy ítélték meg, hogy az együttműködési megállapodást megújítva folytathatjuk a tervezési munkát. Az előző szemeszter eredményeként éltük meg, hogy az önkormányzati képviselőtestület elé terjesztett vízióról ezúttal már az előterjesztéseket összeállító képviselők a tőlünk hallott építészeti indokok, érvek, szempontok felsorakoztatásával győzték meg képviselőtársaikat, s szavaztak közösen, szinte egyhangúan a program folytatása mellett. Az építészeti kultúra terjedése, a kortárs szemlélet térnyerése tapasztalhatóvá vált az együttműködés eredményeként.

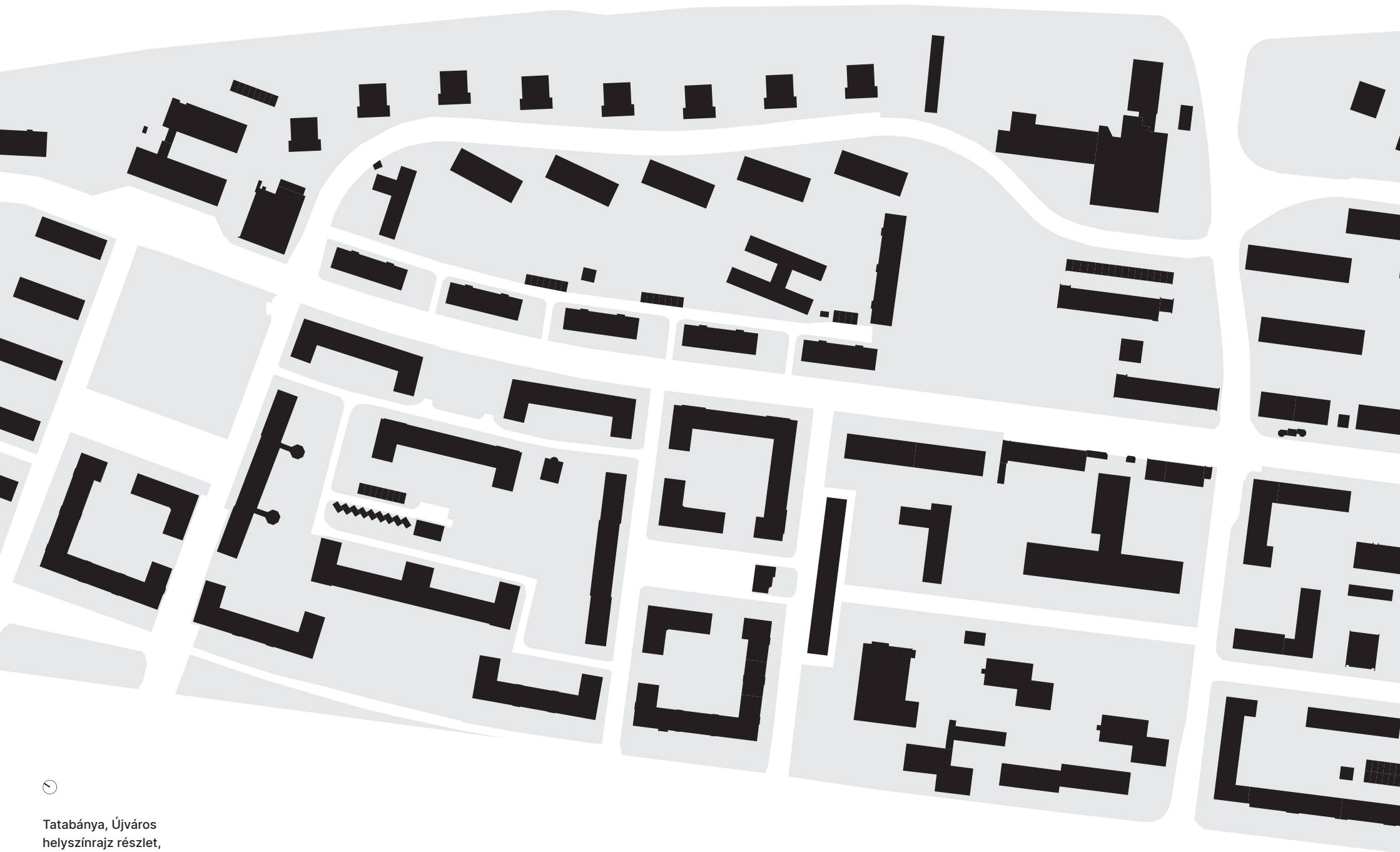
A város vezetőivel közösen mértük fel, hogy a település mely részein lenne még szükség olyan friss építészeti beavatkozásokra, melyek összhangban vannak az integrált városfejlesztési stratégiákkal, a település jövőképeivel. A legmarkánsabb célkitűzés ebben a félévben a fiatalok helyben tartása és a lakhatás lettek, a kiszemelt tervezési terület pedig Tatabánya Újváros része.

A sokkal összetettebb, komplex építészeti szemléletet igénylő feladatokat az alapképzést követően, már a tervezői specializáción lévő negyed- és ötödéves hallgatók számára ajánlottuk a Komplex Tervezés 1. és a Diplomatervezés című tantárgyaink keretében. A három műhelyben a féléves munka a hely megismerésével, városépítészeti és építészeti összefüggéseinek feltárásával, történetiségének, társadalmi, szociológiai, infrastrukturális, intézményi ellátottsági, zöldterületi, közlekedési stb., adottságainak felkutatásával kezdődött. A műhelyekben előzetesen meghatározott mottók (pl. lakhatás, szociális bérlakás, sűrítés) mellett a kutatások eredményei generálták a beavatkozások helyét, funkcióját, nagyságát meghatározó gondolatokat. A szocreál lakótelep szövetébe illesztett új épületek így minden egyes tervben sok szempont figyelembevételével, súlyozásával kerültek kialakításra. Mindegyik tervnek külön

története van, mindegyik egyedi, különleges, de természetesen amellet, hogy illeszkedik Tatabánya Újváros településképebe kortárs módon, friss építészeti karakterrel. A félév végére elkészült tervek komoly építészeti és műszaki tartalommal is bírnak. Bemutatásuk ezért sokkal nagyobb léptékű, részletesebb, hogy minden érdeklődő számára érthetőek legyenek azok a szándékok, amiket hallgatóink terveikben megfogalmaztak.

Bízunk benne, hogy a terveket megismerők sok gondolatot, akár konkrét terveket is alkalmasnak találnak a továbbiakban a megvalósításra! Minden érdeklődő szíves figyelmébe ajánljuk ezért is őket, Tatabányai Megyei Jogú Város vezetőinek pedig óriási köszönet, hogy bizalmukba fogadtak bennünket, s két – mind az oktatás, mind a szakmagyakorlás szempontjából – nagyon fontos szemeszterben az általuk képviselt és szeretett település fejlesztésében együtt gondolkodhattunk velük.

Varga Tamás DLA
egyetemi docens

Tatabánya, Újváros
helyszínrajz részlet,
1:2500

Szociális Lakhatás Műhely

Magyarországon rendkívül alacsony a szociális bérlakások aránya. Néhány önkormányzat az energiaválság előtt épített ugyan bérlakásokat, de ezek inkább jelzésértékűek voltak, semmint, hogy érdemben befolyásolták volna a lakáshelyzetet. Emellett a piaci lakások ára is már csak egy szűk réteg számára elérhető. Különösen a fiatalok számára vált áthidalhatatlanná a szakadék a jövedelmük és a lakásárak között. Akkor nevezhetjük megfizethetőnek a lakhatást, ha annak költsége nem haladja meg az adott háztartás jövedelmének 30%-át. Ez alapján hazánkban egyre kevésbé beszélhetünk megfizethető lakhatásról.

A külföldi tapasztalatok azt mutatják, hogy az elérhető árú lakások létrehozása egy komplex folyamat, melynek csak egyik eleme építészeti. A félév elején az IBAVI-t, egy Baleár-szigeteki spanyol lakásügynökséget vizsgáltunk meg, melynek tevékenysége során folyamatosan épülnek szociális és piaci lakások, úgy, hogy azok rendkívül magas építészeti minőséget is mutatnak. Legutóbb Palmán adtak át egy 8 lakásos épületet, ahol a tervezők minden egyes építőanyagot külön-külön górcső alá vettek és különböző (építészeti, fenntarthatósági, energetikai) szempontok mérlegelése után döntöttek azok használatáról. A végeredmény egy szép arányú, időtlen képet mutató ház lett, melyet örömmel vettek birtokba a lakók. A siker nem egyedi, az iroda minden projektje hasonló felfogású, bár különböző építészeti megjelenésű.

Mivel Tatabánya nagy energiát fektet a lakhatás elérhetőségének biztosítására és a fiatalok számára vonzó környezet megteremtésére a félév során egy olyan lakóház tervezése volt a cél, amely bizonyítja, hogy a hozzáférhetőség, a megfizethetőség szinkronban tud lenni az építészeti minőséggel. A tanszékünk erre a célra elsősorban két helyszínt kínált: a Turul Parkot, azon belül is a régi újvárosi mozi helyén kialakult beépítetlen területet és a meglévő, kiürült üzletházakat, valamint a jelenlegi piac telkét.

A szemeszterben olyan, a témában járatos szakembereket, építészeket hívtunk meg, akik tevékenységükkel, tapasztalataikkal segítették a munkánkat. Az előző években a tanszékünkön a fiatalok alternatív és szociális lakhatása, valamint az „ALL IN” tárgykörben nagyon sok előremutató, jó példa, terv született. A tatabányai feladatok tervezését előmozdító, a „Diplomatervek a nyolckerben” kerekasztal beszélgetéssel egybekötött tervbemutatón az egyetemi oktatók, a hallgatók, a kerületi főépítész és a rehabilitációs-városfejlesztési szakemberek lakhatási problémákkal foglalkoztak. Babos Annamáriával a kollektív városi, újszerű lakhatási formákról, a változatos co-housing típusokról, bécsi izgalmas, sokszínű lakóépületekről szerveztünk gondolatébresztő beszélgetést. A félév során lehetőség nyílt az Archikon tervezőiroda 13. kerületi Önkormányzat bérlakás-építési program keretében megvalósult 100 lakásos passzív társasházának bejárására is.

Szinte mindegyik település fő célkitűzése, hogy az ott élő fiatalok ne vándoroljanak el, illetve, hogy olyan kedvező környezetet tudjanak teremteni, ami vonzó a betelepülést fontolgatók számára is. Tatabánya nincs könnyű helyzetben, hiszen nincs egy hagyományos, nőtt városközpontja, a többlakásos épületeinek zöme a II. világháború után épült, kedvezőtlen építészeti összképpel, energetikailag rossz állapotban. Ebben a helyzetben vonzó, új lakóházak építése különös fontosságú, de lényeges, hogy az épülő lakások ne legyenek elérhetetlenek a fiatalok számára. A jelenlegi helyzet azt mutatja, hogy egy átlagos lakás is szinte megfizethetetlen a közepes vagy alacsonyabb jövedelműek számára; az elmúlt években a lakásárak jóval nagyobb ütemben nőttek, mint a bérek, így tovább szűkültek a vásárlási lehetőségek. Ez a tendencia a bérleti szektorban is hasonló, így mind a vásárlás, mind a bérlet egyre nehezebben elérhető opció. A nehezen megfizethető lakás nemcsak a lakhatást teszi elérhetetlenné, a munkaerőpiac mobilitását is gátolja: sem a tanárok, sem a szakmunkások nem tudnak egy településre beköltözni, ha ott nem találnak megfelelő lakhatási lehetőséget. A helyzet napjainkra még kedvezőtlenebbé vált: az embereknek választaniuk kell, hogy a bérüket lakhatásra vagy ételmezésre és egyéb alapvető szükségletek kielégítésére fordítják.

A nemzetközi gyakorlat azt mutatja, hogy akkor beszélhetünk kedvező újlakás-struktúráról, ha az eladásra kínált ingatlanok legalább tíz százaléka a legtöbb

Lajkó Dóra Judit:
Szociális bérház fiataloknak

Etter-Domoszlai Tamás: Szociális lakóház

család számára megfizethető. Megfizethető lakhatásról pedig akkor beszélhetünk, ha egy háztartás jövedelmének legfeljebb 30%-át fordítja lakhatási kiadásokra. Hazánkban sok helyen ezen feltételek egyike sem teljesül. A kutatások emellett azt bizonyították, hogy szoros összefüggés van a lakhatáshoz való hozzáférés növelése és a szegénység csökkentése, illetve a gazdasági mobilitás között. Hasonló a kapcsolat a megfizethető otthonok és az azokban élő gyerekek iskolai és azon kívüli teljesítménye között. A megfizethető lakások építésébe fektetett pénz a helyi gazdaságot is fellendíti, elősegíti a munkahely-teremtést és az adóbevételeket. Az elmúlt 100 év lakásépítési trendjeit figyelve egyértelmű, hogy akkor nem emelkedtek a lakásárak (és bérleti díjak), amikor intenzív volt a lakásépítés, ezen időszakok voltak a megfizethető lakásárak ideális korszakai.

A lakáshoz való könnyebb hozzáférést jelenleg a magyar állam a családtámogatási rendszeren keresztül igyekszik biztosítani. Ennek azonban az a következménye, hogy nő a kereslet és az ingatlanpiaci ár, így a tervezetthez képest ellentétes hatás érvényesül: a lakás még

inkább elérhetetlenné válik. Az állami hozzájárulás, támogatás elsősorban a kivitelezőket, építőanyag-gyártókat és forgalmazókat gazdagítja.

Az egyetlen megoldás a megfizethető lakás eléréshez az építés: minél több lakás létrehozása. Ezen a ponton van szerepe az építésznek: nemcsak a lakások mennyisége fontos, hanem azok funkcionális kialakítása, a tömbök esztétikai megformáltsága, a környezeti kapcsolatok kidolgozottsága.

A tatabányai helyszíneken is olyan lakóházak és lakások tervezése volt a cél, melyek bár egyszerű szerkezeti megoldásúak, de rendelkeznek olyan hozzáadott építészeti értékekkel, melyek vonzóvá teszik az ottlakást, egyben reális fenntartási költséget prognosztizálnak azáltal, hogy energiafogyasztásuk alacsony.

Lajkó Dóra Judit (ld. 48-51. oldal) terve a fiatalok együttélését célozza: egy más országokban népszerű co-housing lakástípust valósított meg, terve nemcsak a lakhatási kérdéseket, hanem a közösségépítést is kiemelten kezeli. A tervezett szociális bérház tömbje egyszerű, zárt világot mutat, azonban a bevágott teraszok oldják a szigorú rendet, mindamelllett jól használható külső tereket hoznak létre nemcsak a földszinti részen. **Etter-Domoszlay Tamás** (ld. 26-31. oldal) Turul parki nagy lakótömbje változatos lakáskínálatával a fiatal generációt szólítja meg, egyben alternatívát kínál a szomszédos épületekben lakók számára is. A hallgatók tervei tanulmánytervként jól használhatók az önkormányzat számára is: bizonyítják, hogy a belvárosi területek felhasználása, egy-egy lokális jó példa felmutatása a tágabb környezetre is pozitív hatással van.

Dankó Zsófia TOVÁBBÉPÍTÉS

Tatabánya a gyors fejlődést előidéző bányatelepjeivel, szénbányászattal és ipari üzemeivel vált jelentőssé, amelyek hozzájárultak várossá válásához. 1950-ben az Újvárosba tervezett városközponttal jelentős számú lakótelepi lakás is épült. Míg Tatabánya-Óvárost a bányászati múltjára utaló, jellegét meghatározó építmények, addig Újvárost az 1950-es, 1960-as években épített szocreál stílusú épületek, gazdag homlokzati architektúrák, tömbbelsőben létrejövő udvarok, típuslakóházak, köztéri szobrok és nagyobb összefüggő zöldfelületek jellemzik.

A tömeges, többnyire 3-4 emeletes társasházakkal a munkaerő, a bányászok lakhatási igényeit kívánták megoldani. Az újvárosi részen a lakóházakon kívül művelődési házat, óvodát és szakgimnáziumot is építettek. A város emblemikus középülete, a fiatalok kedvenc találkozási, közösségi helye a Turul-mozi a Turul parkban állt. A régi mozit elbontották, a helyén kialakult terület és a szomszédságában lévő, használaton kívüli szolgáltató épületek alkalmasak lehetnek lakásokkal vegyítve új, mai igényeknek megfelelő funkciók kialakítására.

A lakhatási válság aktuális probléma, főleg a fiatalok számára létfontosságú kérdés. Manapság az egyetemisták és a pályakezdők részére megfizethetlenné a lakás- és az albérleti árak. Milyen válasz létezik a lakhatási problémáik megoldására? Elképzelhető-e olyan lakhatási forma, amely a sokszínűségről, a kapcsolatról és

Vida Stefánia:
Baba-mama központ

Győri Dávid Levente: Szociális lakóház

a közösségről szól? Az előregedő Tatabánya és a pályakezdők helyben tartása miatt a városvezetésnek régóta eltökélt célja, hogy a fiatalok lakhatási gondjainak enyhítésére támogassa a bérlakás programot.

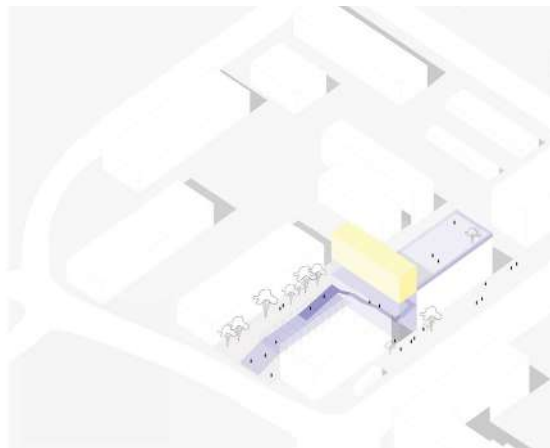
A helyben maradáshoz szükséges lakásstruktúra kialakításához a Turul parknak nem a beépítetlen zöldfelületeit használtuk, hanem a meglévő, kiürült üzletházak továbbépítését javasoltuk. Alacsony-intenzív beépítésű sorházakat, a meglévő üzletek közé integrált társasházat és közösségi tereket terveztünk, így a jelenlegi épületeket nem bontottuk el, hanem felhasználtuk és új életre keltettük.

Épített környezetünk megóvása érdekében a bontással és az új építéssel szemben az értékeket és emlékeket megőrző meglévő házak részbeni megóvását, átalakítását helyeztük előtérbe, amely nem csupán építészeti, hanem társadalmat érintő kérdés is. A környezetvédelem, a fenntarthatóság, a fosszilis energiahordozók fogyása, a növekvő komfortigények, a folyamatosan változó életmód az épületeket újabb és újabb kihívások elé állítja. Az üres épületek újrahasznosítása, a továbbépítés napjaink egyre időszerűbb dilemmája. Hogyan lehet nem csupán az épület történetét, hanem a városszerkezetet, a környezetet, a kultúra, a közösség, az itt lakók életét is továbbélni, továbbépíteni? A Turul park

környezetterhelése nélkül a meglévő, üresen álló vasbeton pillérvázás kereskedelmi és szolgáltató épületek új funkcióval való megtöltését, térátszervezését javasoltuk. A téri átalakításnál lényeges szempont volt, hogy a meglévő épület téri minőségét, karakterét megőrizve az elképzelt, tervezett igények is teljes mértékben megvalósuljanak.

A Szociális Lakhatási Műhely kurzusán a továbbépítés, az újrahasznosítás gondolatát jól tükröző hallgatói tervek születtek. Az üresen álló, funkció-vesztett kereskedelmi épület és garázssor megtartását, újjvárosi piac funkcióra történő átalakítását javasolta **Győri Dávid Levente** (ld. 32-36. oldal) a tervében. A volt áruházban még kisebb méretű szolgáltatások, kávézók, bisztrók is működnének. Szellemes megoldással a meglévő struktúrába egy új, ellebegtetett, lábakon álló szociális lakóházat integrált a tervező. A Komáromi utca felőli szolgáltató épületben a környékbeli fiatal családok kívánalmait figyelembe véve egy új funkció, Baba-mama központ működnék **Vida Stefánia** (ld. 56-58. oldal) tervei szerint. A meglévő állapot az új tervezési program térbeli igényei alapján került átalakításra, szépen ötvözve az emeleti és földszinti bővítéssel, hozzáépítéssel.

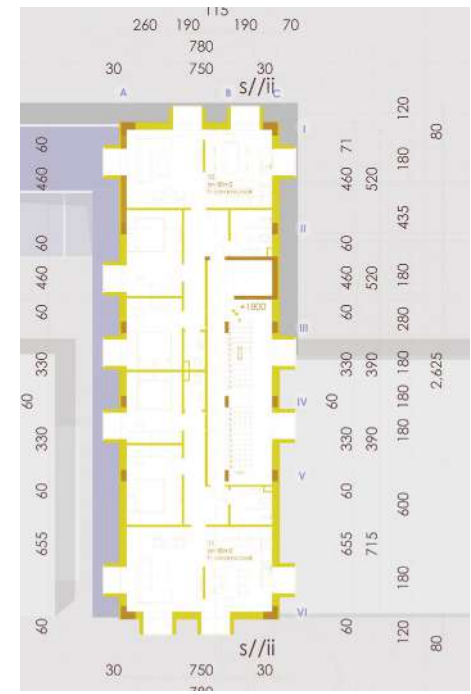
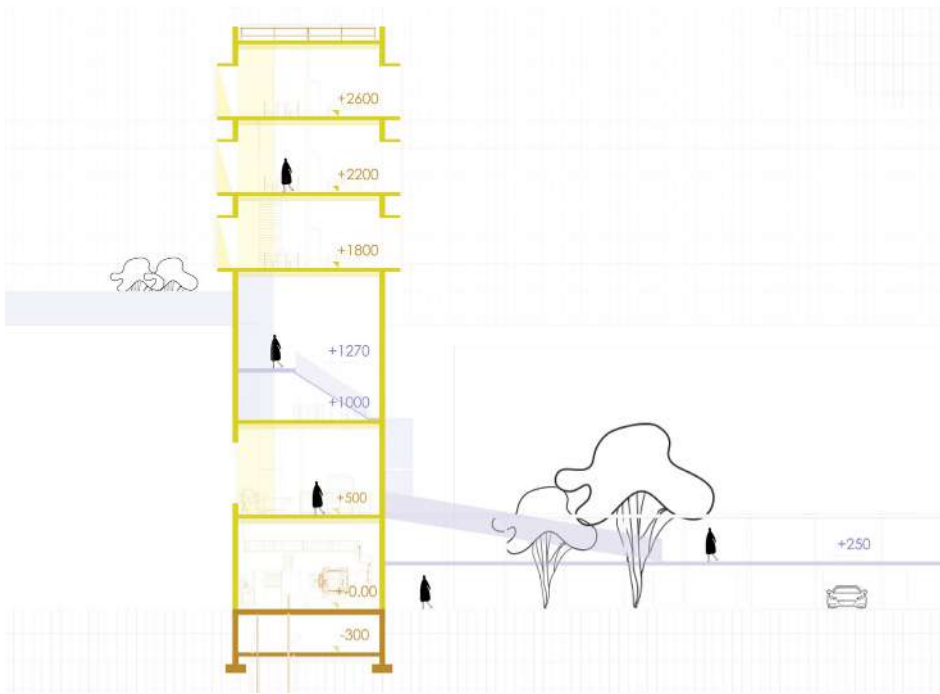
Arifi, Artinë
LAKÓHÁZ
KÖZÖSSÉGI TÉRREL

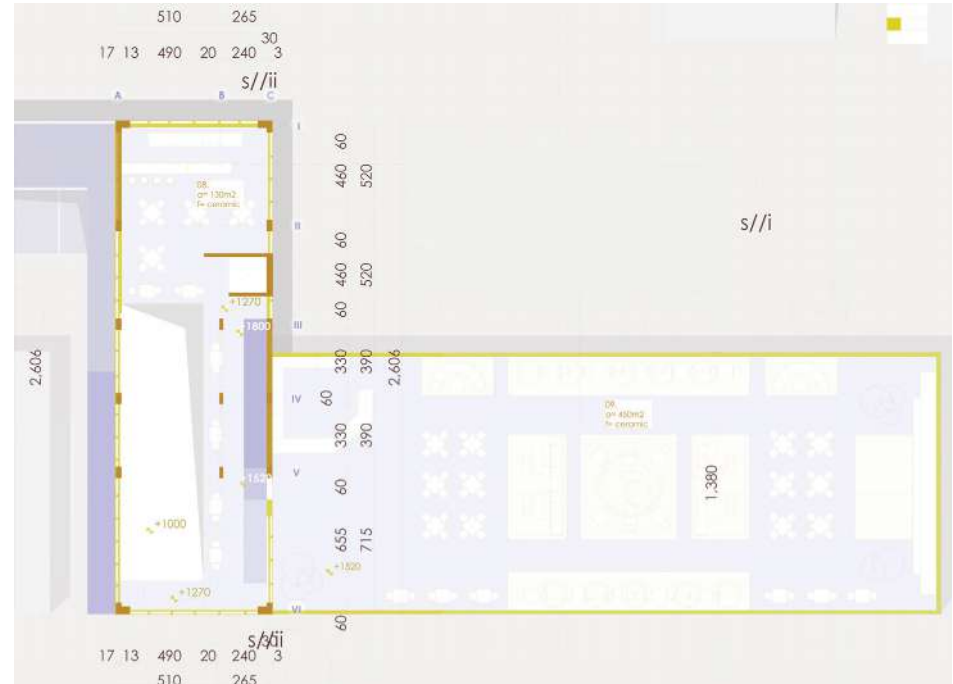
A terv a lakótelep kihasználatlan tereit veszi célba. Azokba a tűzfalakkal határolt lehangoló résekbe férkőzik be, amit a korabeli építők – inkább fantáziátlanul, mint szándékosan – üresen hagytak. Az ide tervezett kis torony, mint a parlagon hagyott területre vetett erőteljes mag, a szomszédok fölé nyúlik,

betölti a teret és össze is kapcsolja a különálló lakóházakat és közterületeket. A hagyományos lakófunkciók mellett a torony transzparens alsó részein közösségi funkciókat javasol, amik az egész lakótelepet szolgálhatják. A terv látványos és szépen kidolgozott, fiatalos és vonzó lehetőséget villant fel a lakótelep megújítására.

1:400

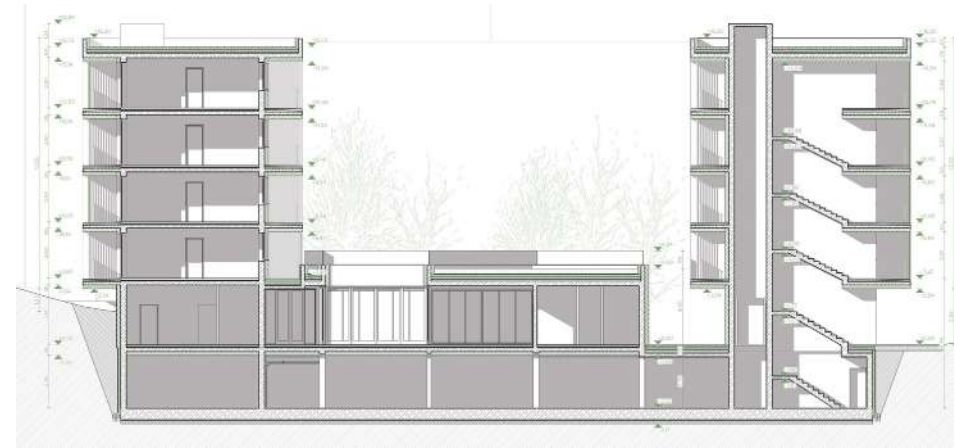
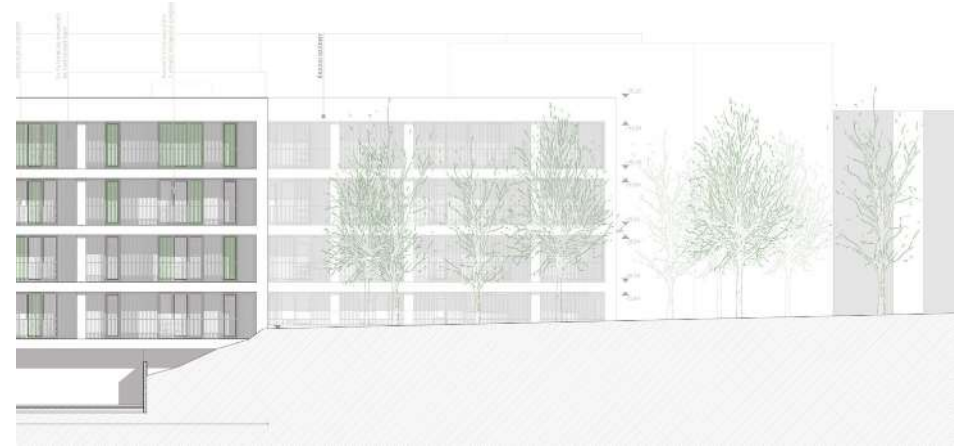

Diplomatervemnek olyan helyszínt és témát választottam, amik sokkal nagyobb figyelmet és törődést érdemelnének, mint amennyit napjainkban kapnak. A helyszín a tatabányai Turul park, mely évek óta magára hagyva várja azt, hogy visszanyerhesse régi virágzó formáját. Témának a szociális lakhatást választottam,

a fiatalabb generációkat megcélözva, ugyanis ez hazánkban nagyon gyerekcipőben jár. A szociális ifjúsági lakhatást összekötném egy közösségi/kereskedelmi funkcióval. Így nem csak a fiatalokat marasztalhatjuk a városban, hanem egy új esélyt adhatunk a Turul Parknak az elmúlt évek csaldásai után.

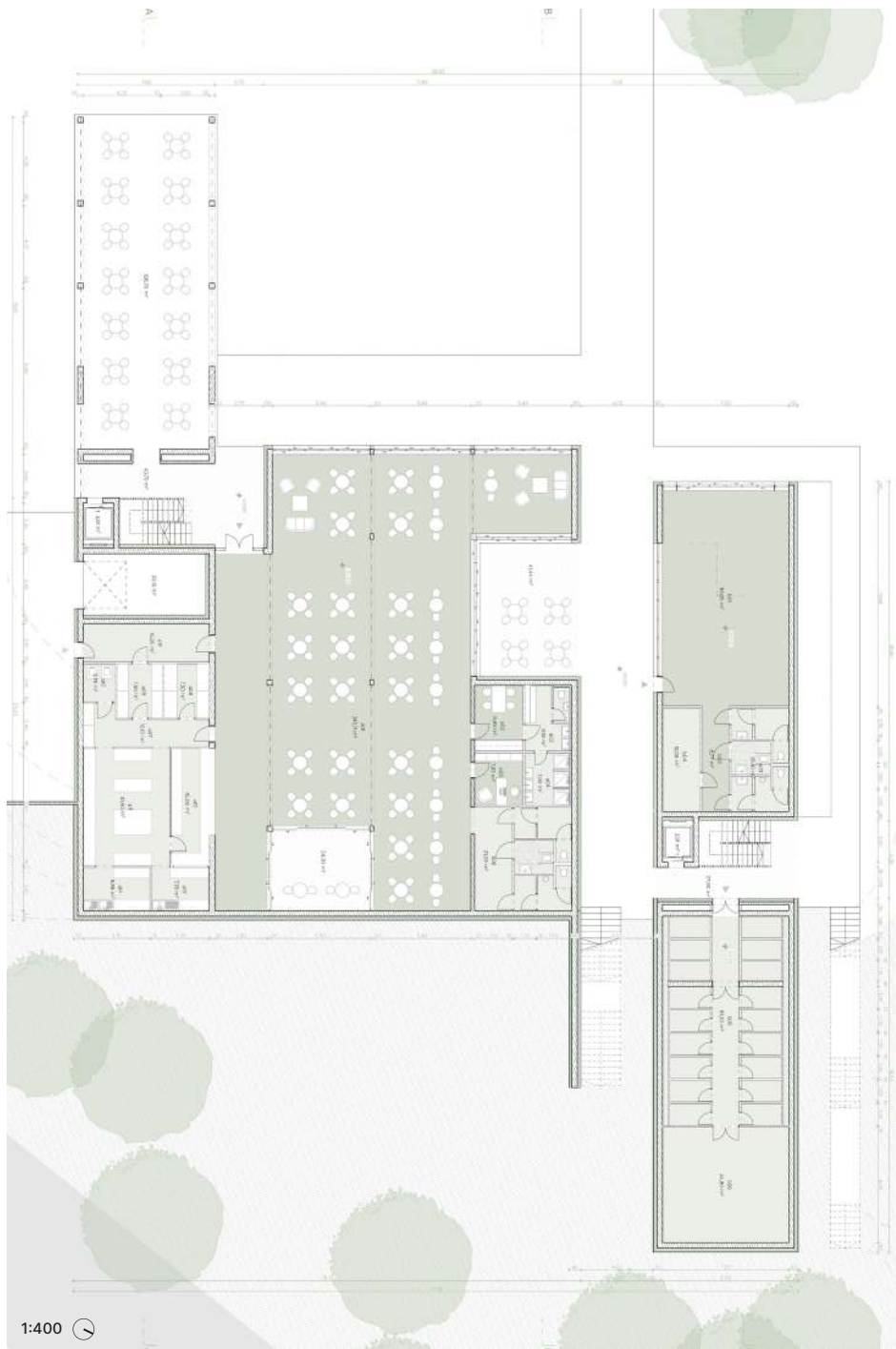

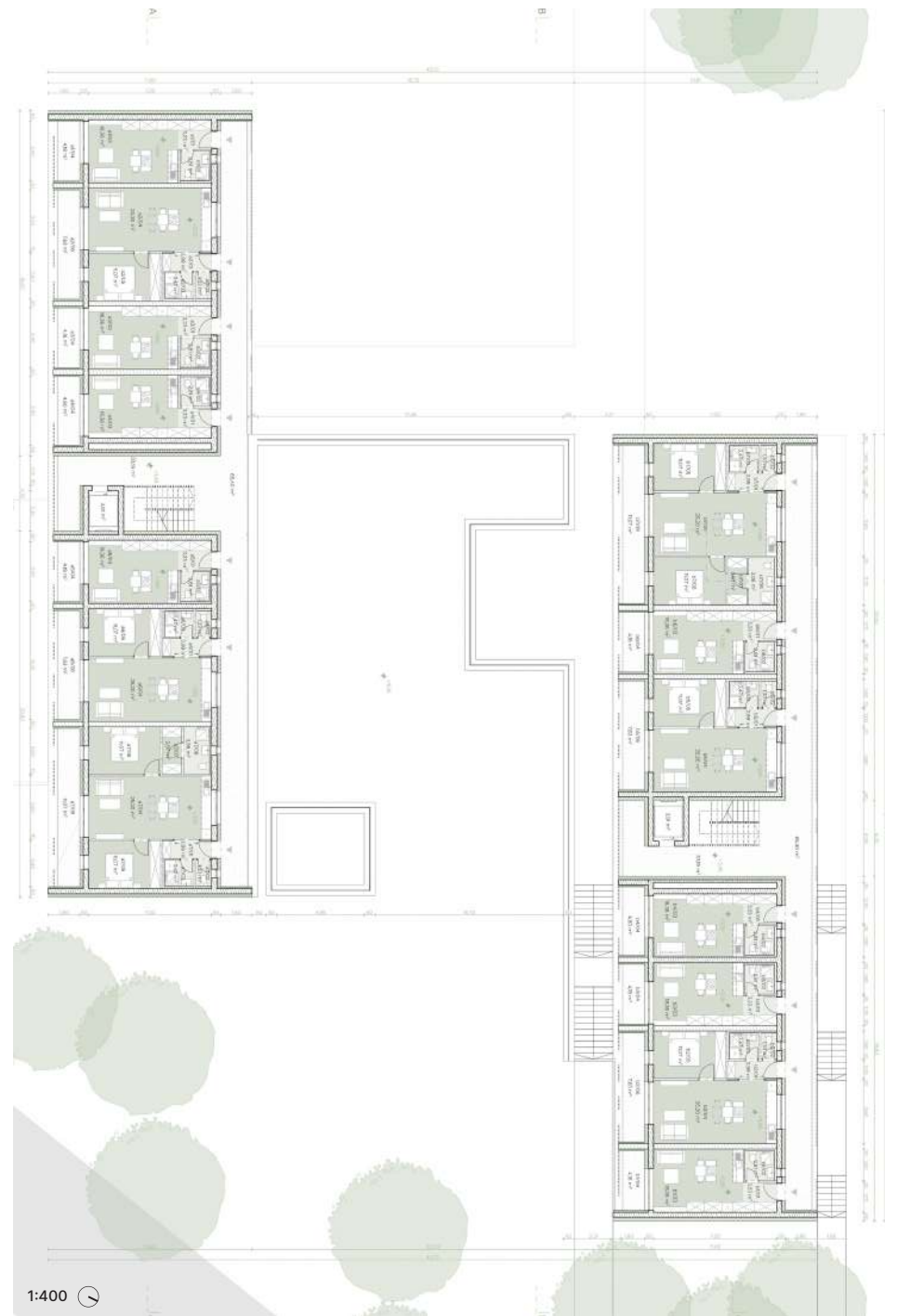
Beépítésemben lekövettem az északi szomszédot, ugyanakkor azzal, hogy elcsúsztattam a déli tömeget, kiléptettem a sormintából és elkezdtem a délre lévő kihasználatlan üzletsorhoz rendezni az épülettömeget. Ezt a folyamatot megfogtam a középső, kívülről egyszintesnek látszó tömeggel, ami lényegében becsúszik a terep alá ezzel képezve egy átmenetet a Kós Károly utca és a Komáromi út, valamint a két különböző tájolású szomszédos tömeg között, valamint kilátást nyitva a Gerecse irányába. Homlokzat

alkotásnál egy olyan álhomlokzatot csináltam, aminek megszámlálhatatlan variációja van, és a ténylegesen belső térrel érintkező homlokzati falat elrejtettem másfél méterrel hátrébb. A homlokzat játékoságát tovább erősíti az is, hogy vannak olyan lamellák, amelyek fixek. Homlokzatburkolatként két nagyon egyszerű elemet használtam, vakolatot és fát. Persze a fa egy kicsit kényesebb, de nagyon jó kontrasztot képez a fehérre vakolt falszakaszokkal, lényegében a fa adja az épület húsát, amit körül ölel a vakolat.

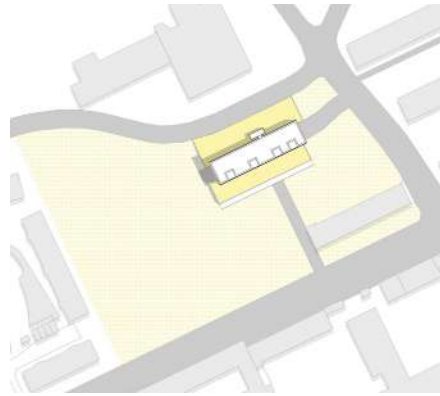

1:400

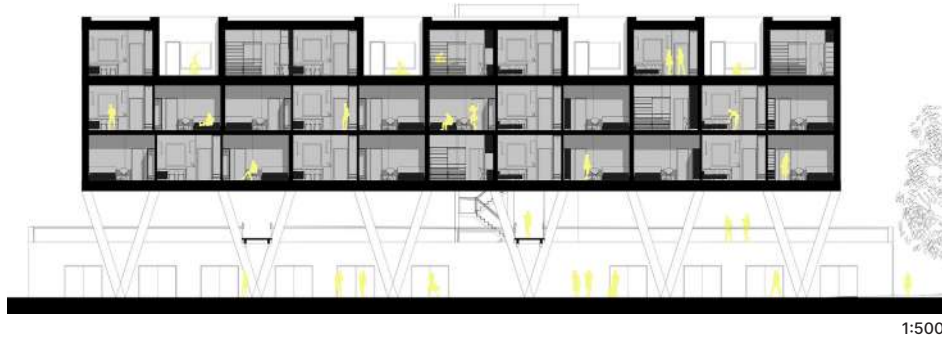

1:400

1:4000 ↻

A tervezett állapotban a garázssor és az üres pillérvázás épület között, valamint bennük az úJVárosi piac működne. A pillérvázás házban helyet kapnának még kisebb szolgáltatások, kávézók, bisztrók is. A szociális lakóház e két tömeg fölél emelkedik, lábái az épületek között „folyosóból” magasodnának ki. A piac és a kávézók épületeinek tetejéből egy zöld, közösségi terasz alakulna, mely teljesen bejárható és a Kós Károly utca felél csatlakozik a megemelkedett terepsíkkal. A lakóház megközelítése is innen, a piachoz és a Turul parkhoz képest egy szinttel a terepszint feletti síkról elérhető. A bejutást egy különálló közlekedő torony bonyolítja le, mely hidakkal kapcsolódik a fő tömeghez.

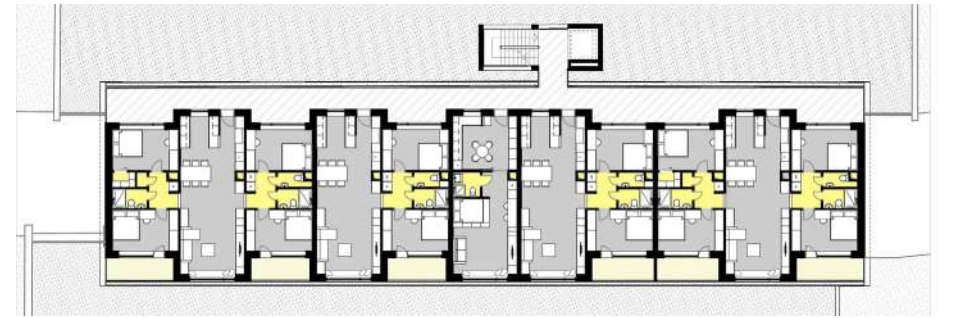
Az épület helyének megválasztásánál a fő szempont a zöldfelületek megtartása és revitalizálása volt. A városnak kiemelten fontos a zöldterületek minőségének javítása, épp ezért a Turul parkot amennyire csak lehet, érintetlenül szerettem volna hagyni. A projekt a földszinten kialakuló szolgáltatásokkal a meglévő zöldfelületekbe hivatott életet lehelni. A ház tömege méretében igyekszik illeszkedni a meglévő városi struktúrához és a növényzet magasságához, másrésztől kihasználja a telek kedvező kilátását mindkét irányban. A ház megjelenése és anyaghasználat a parkkal és a természettel való közelséget és egyesülést szolgálja, ezért

a természetes anyagok használata dominált az épület kialakításában.

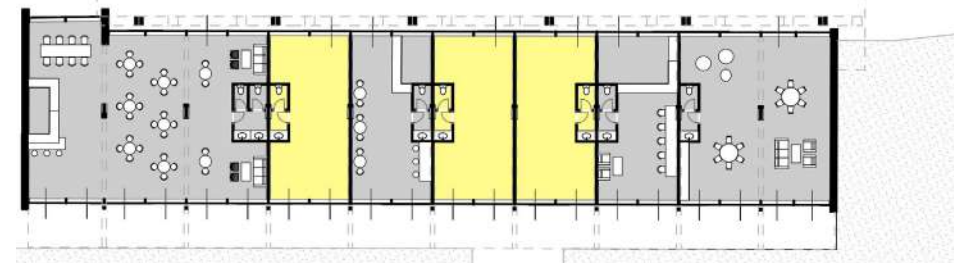
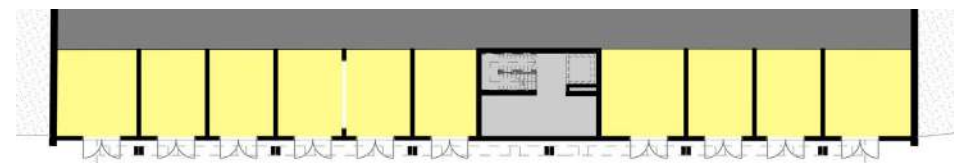
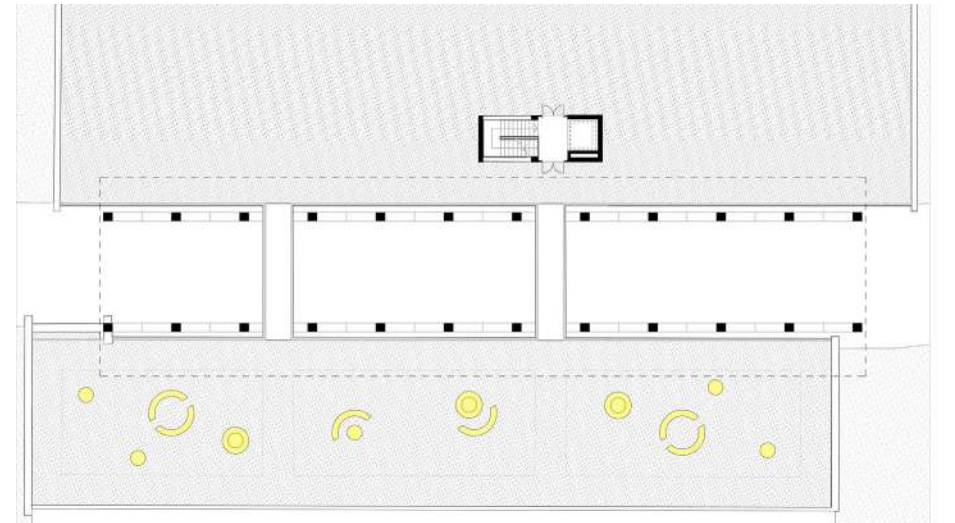
A három lakószint, mind a vízszintes, mind pedig a függőleges szerkezetek előregyártott CLT panelekből állnak. A CLT rendszer számos előnnyel rendelkezik például: vasbetonhoz képest kisebb önsúlya, jó tűzállósága van, több irányban terhelhető, előre gyártható, gyorsan építhető, rögtön terhelhető és földrengésbiztos. Az épület tetején lapostető lesz, melynek egy része extenzív zöldtető, másik része pedig kavicsolt lapostető lesz napkollektorokkal.

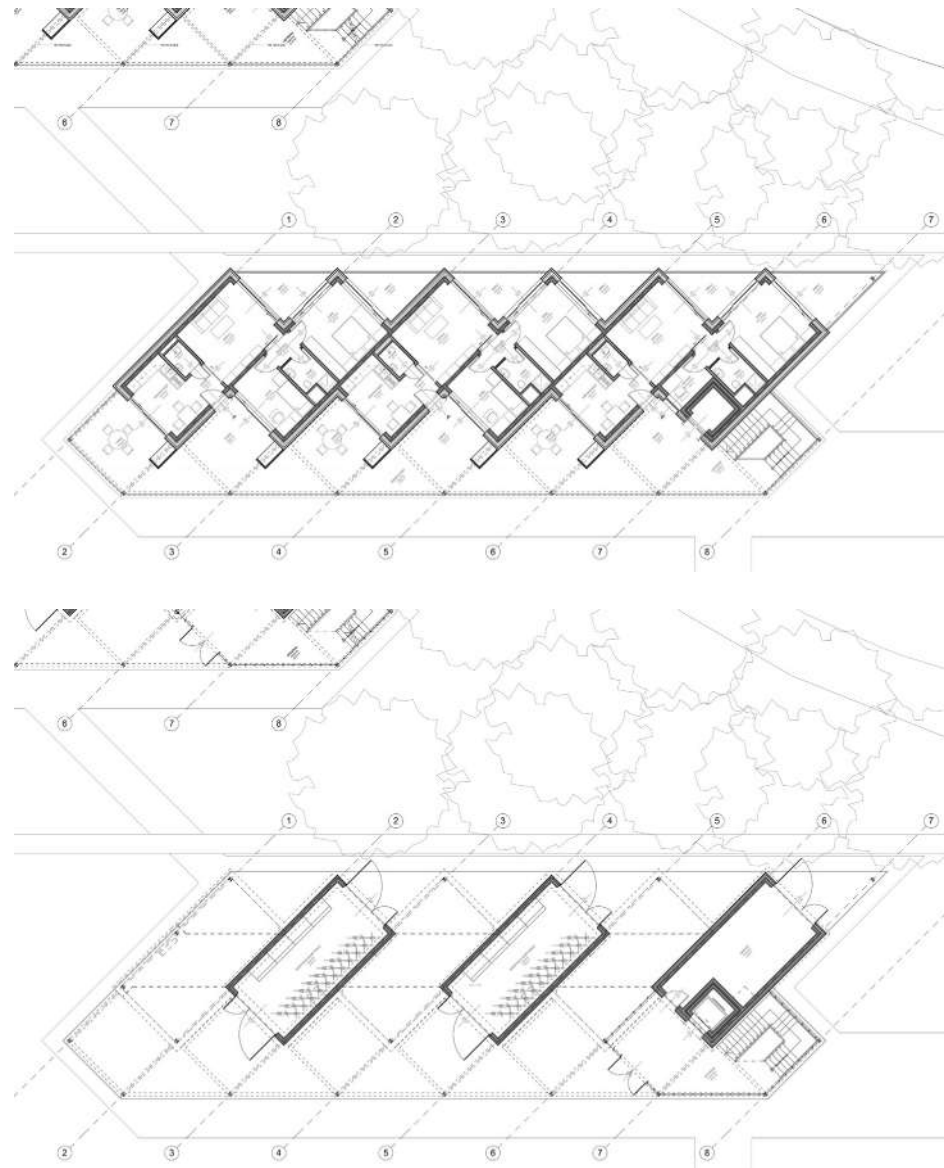
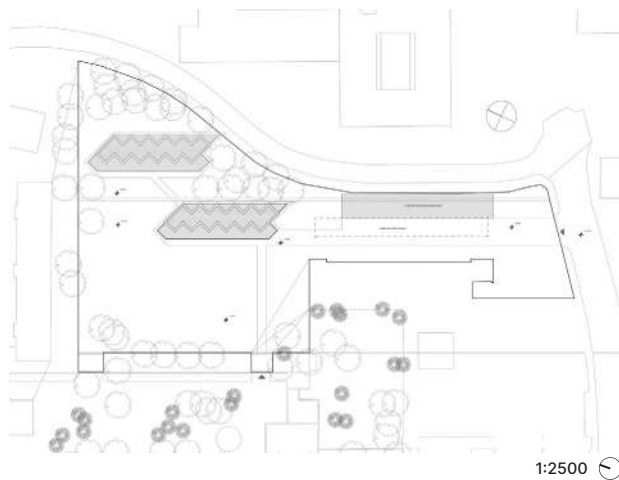
A ház fő tömegétől elhúzva lesz kiépítve a közlekedőblokk. Ez monolit vasbeton szerkezetű lesz. A lift körül 3 oldalon tömör vasbeton fal, a lépcsőnek a közbelső pihenő felőli részén vasbeton fal, míg a lépcsőkarok másik végén pillérek lesznek.

A homlokzatot egy acélsodronyból készült háló-rendszer fogja körbevenni, mely mögött a két fő homlokzaton a födémelek magasságában saválló rozsdamentes acél növénykonténerek lesznek konzolosan felfogva. Ezekbe a konténerekbe ültetett kúszónövények fogják behálózni a homlokzatot. A növény lombhullató lesz, így míg nyáron kedvezően közrejátszik az árnyékolásban, télen be fogja engedni a szükséges mennyiségű természetes fényt a lakásokba.

1:500

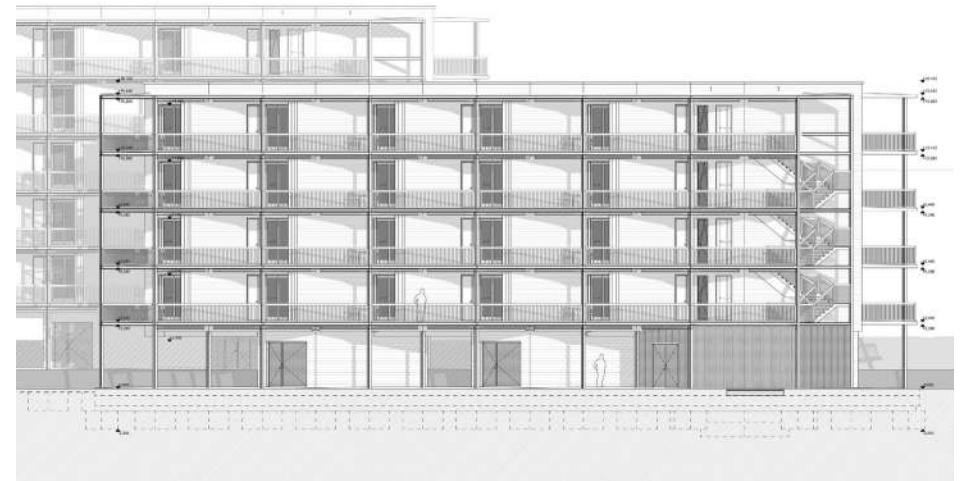

Hajdu Balázs társasháza két lakótömbből áll, amik egymáshoz képest eltelve helyezkednek el. Az első épület földszint plusz négy, a másik tömb földszint plusz öt szint magas. Az épületen belül a lakásmódulok fűrészfogas elrendezésben kaptak helyet, az épület tengelyével 45 fokot bezáró raszterben.

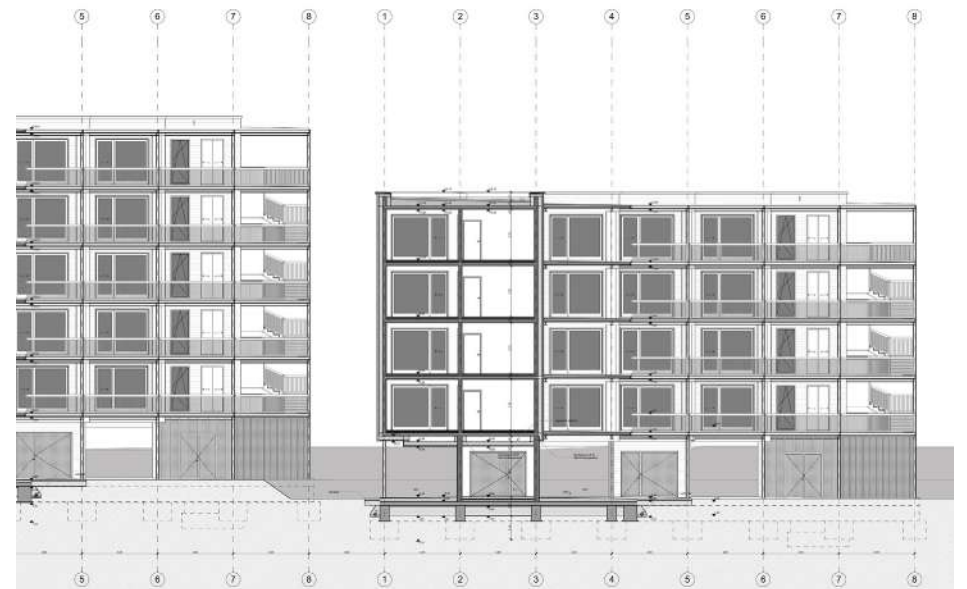
Az épület egyik oldalán így egy félprivát térbővítéssel rendelkező függőfolyosó, a másik oldalon pedig a lakásokhoz tartozó háromszögletű erkély sor ad jellegzetesen egyedi karaktert a társasháznak és fogja össze a tömeget.

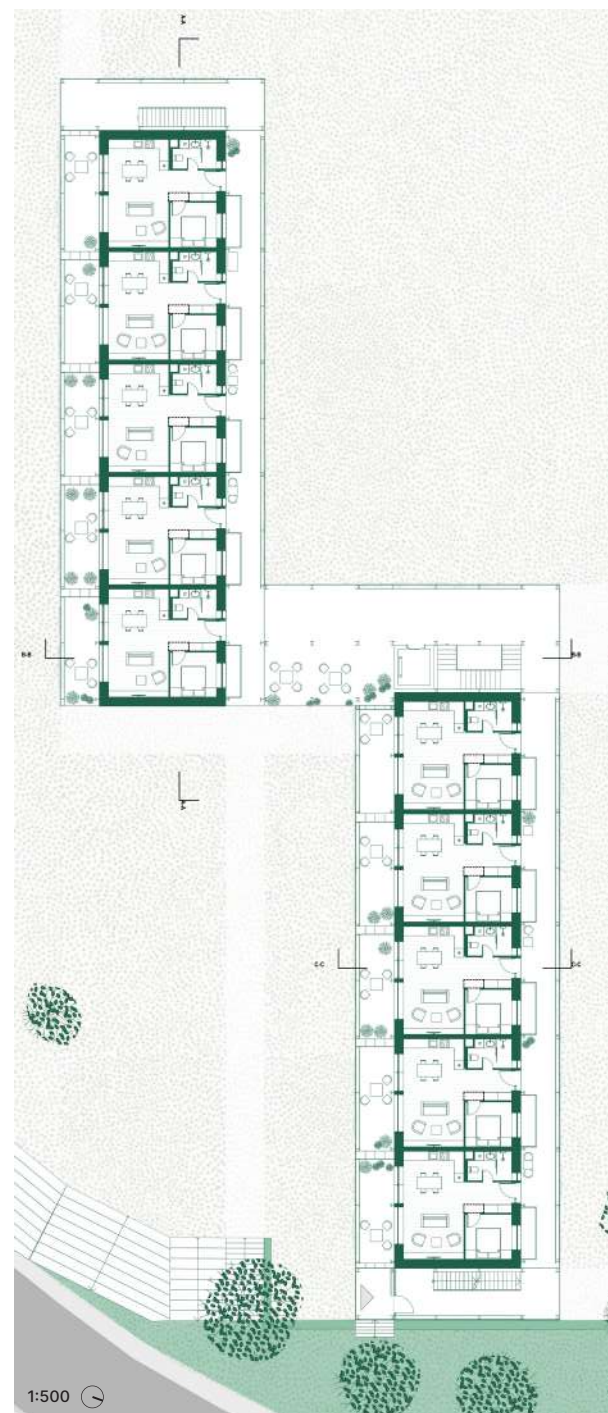
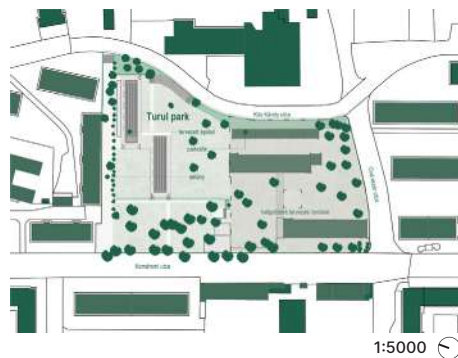

1:100

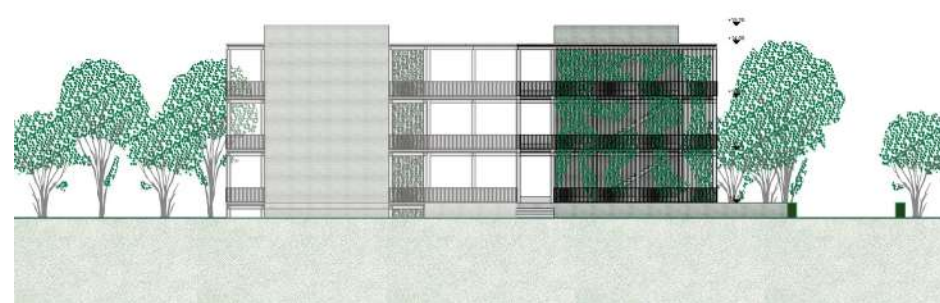
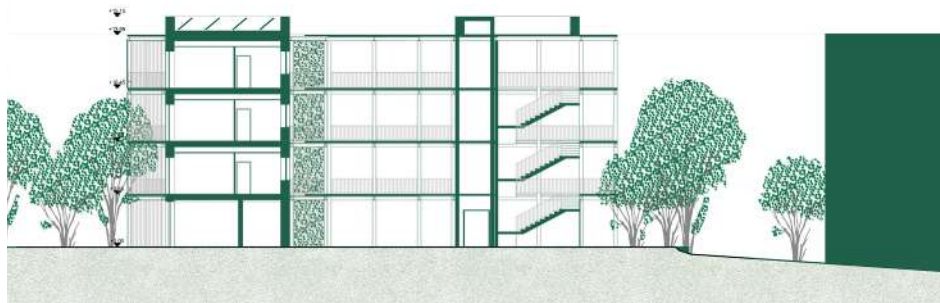
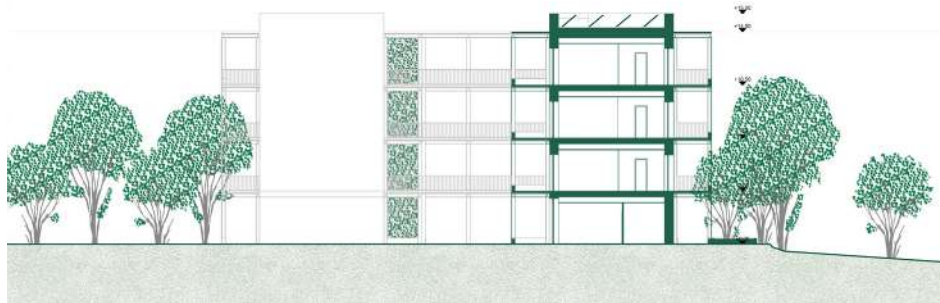

1:400

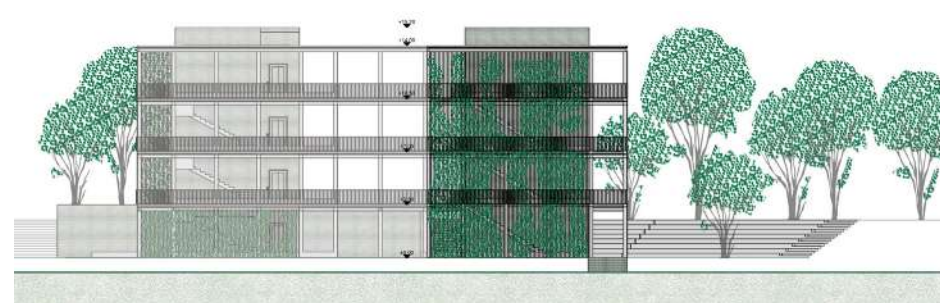

A fiatalok szociális alapon történő lakhatása mondhatni teljesen megoldatlan probléma napjainkban. A tervemben erre szerettem volna válaszokat találni, hogy mi kell egy mai fiatal párnak, hogy egy társasház és környéke vonzó legyen számukra, illetve a lakás is megfizethető legyen, de kényelmes és használható terekkel rendelkezzen. A Turul parkban egykor egy mozi állt a tervezési területen, ezt is szerettem volna megidézni. Így a terepalakítással egy közösségi tér alakulhat ki, valamint a tervezett tereplépcső kapcsolatot teremt a fenti és lenti tereppel. Ez tökéletes leülési helyet is biztosít, akár kertmozik rendezéséhez, de koncerteknek is otthont adhat.

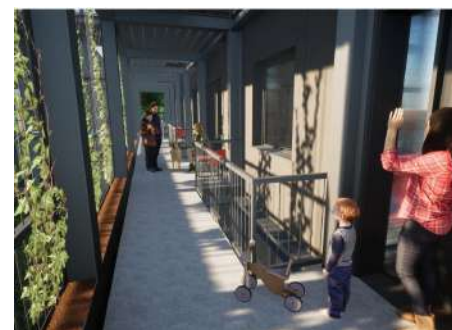

1:500

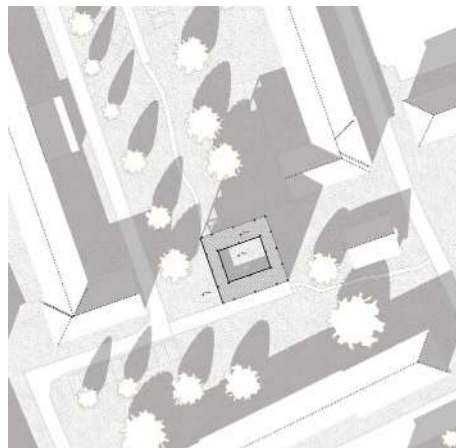

A tény, hogy a lakóépület a parkban van, talán a tömegformálás egyik legmeghatározóbb része. Céлом volt már a tervezés megkezdésekor, hogy zöld homlokzatú épületet hozzak létre. A tömör, szürke épületmagot egy könnyűszerkezetes közlekedő öleli körbe, a park felé az erkélyek is ilyen módon nyílnak meg. Legkülső réteggként pedig huzalokon felfuttatott növények jelennek meg. Ezek a park szövetébe fonják az épületet, szerves részévé teszik. A kúszónövény kiválasztásánál arra törekedtem, hogy bírja az északi árnyékos helyeket is, valamint a parkkal együtt évszakonként változzon. Így esett a választásom a vadszőlőre. Ez a növény képes 10-15 méteres magasságban is felkúszni, árnyéktűrő és közepes mennyiségű gondozást

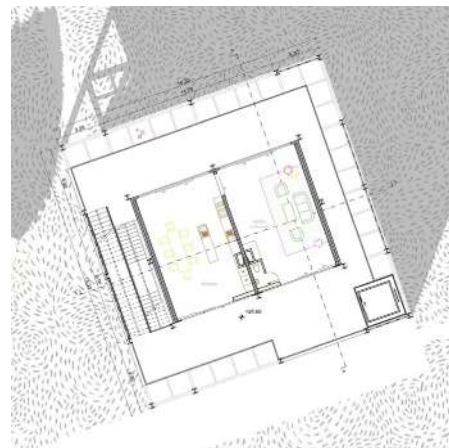
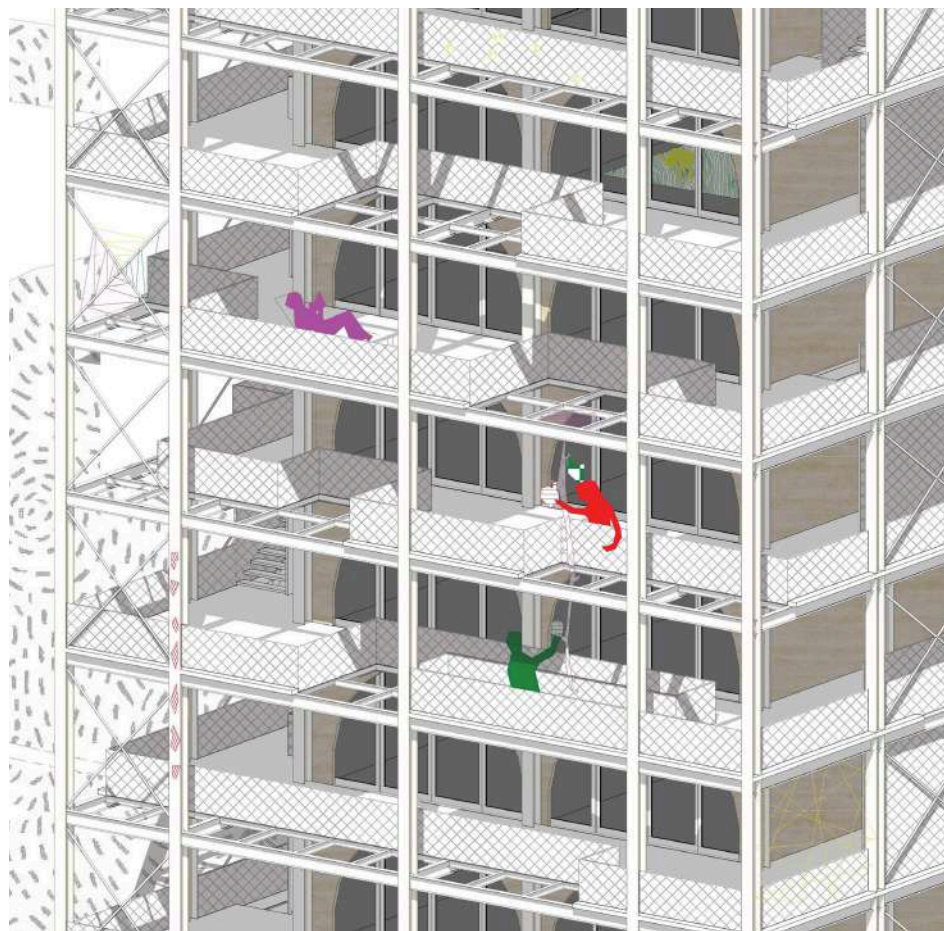
igényel. Emellett minden évszakban más arcát mutatja: tavasszal elkezd éledezni a természet ébredésével, majd nyáron zöldbe borul, ezt követően ősszel bíborszínbe öltöznek levelei, majd télen lehullatja ezeket, így míg nyáron segít a természetes árnyékolással, télen nem szab gátat a meleg napsugaraknak. Másik fontos elv az volt, hogy mindenkinek saját, jól kihasználható méretű terei és nagy erkélye legyen. Ezek a parkra néznek, ezzel is közelebb hozva a természetet. A tágas közlekedők teret adnak a mindennapi találkozásoknak. Emellett a függőfolyosókon egy másodlagos északnyugati terasz is kialakulhat, lehetőséget teremtve kisebb kiülők vagy akár egy kis asztal elhelyezésére, amire megérkezéskor lepakolhat az ember, míg a kulcsát keresi.

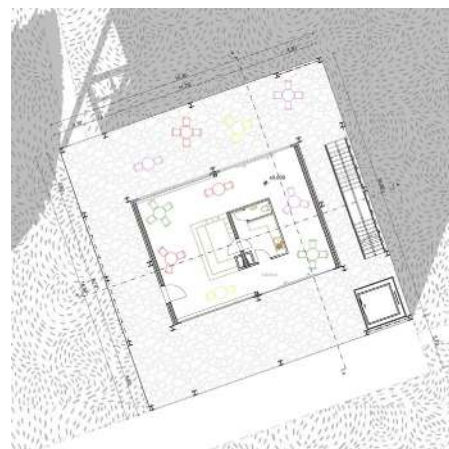
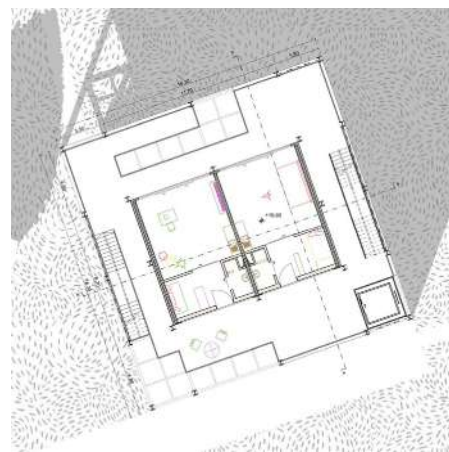

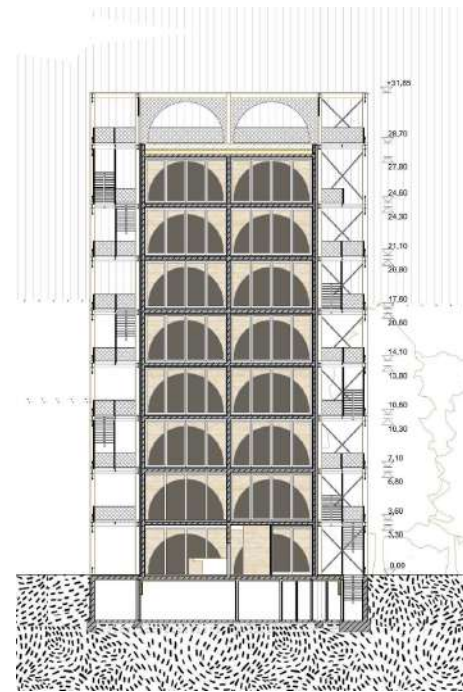
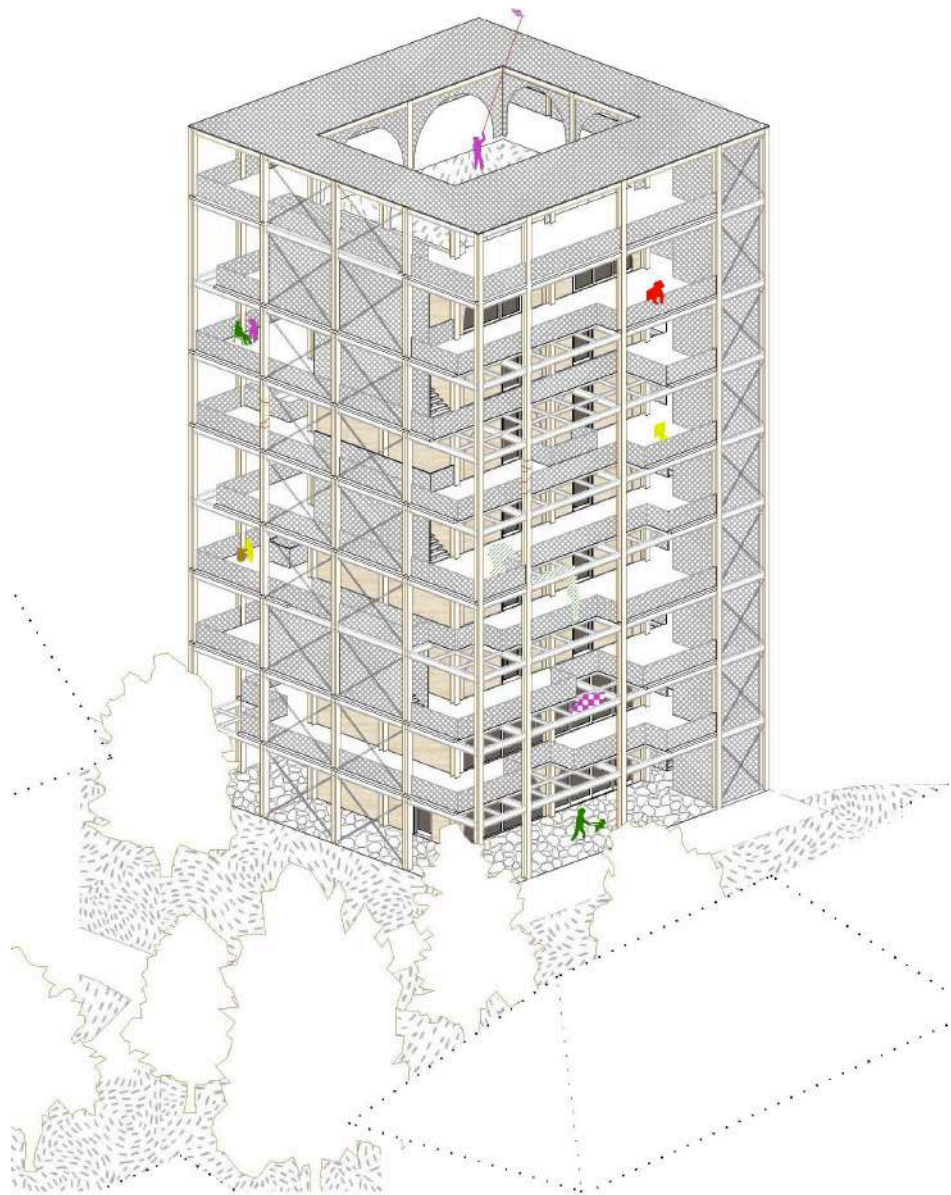
1:2000

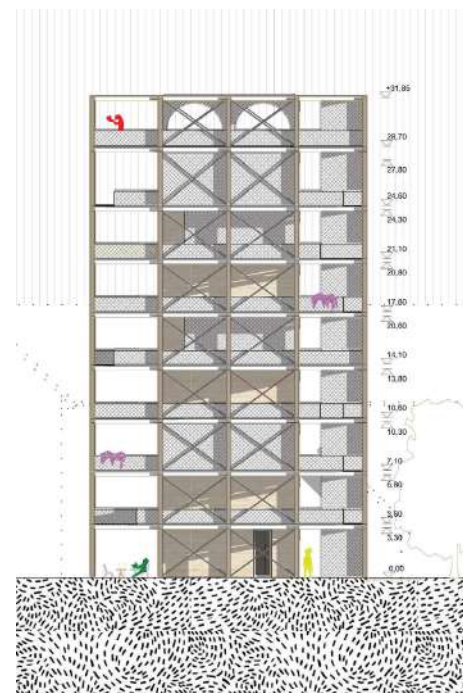
1:500

Tatabánya az ötvenes évektől kezdve fontos szerepet szán a városban élő képzőművészeknek. A kezdetben a szocialista realista stílusban alkotó művészek mára a kortárs tendenciákat követik és alkotómunkájuk mellett a művészeti oktatásban is jelentős szerepet vállalnak. A városban nincs elegendő számú alkotótér, szükség lenne műterem, alkotóházak építésére. Komáromi Zsófia Réka az Újvárosban a Huba vezér és a Tas vezér utca közötti területen helyezte el művészházát. Az épület 8 egyéni műtermet, közös kiállítóteret és alkotótérrel, továbbá a földszinten egy a városlakókat és látogatókat is fogadó kávézót tartalmaz. A pincében az alkotások és eszközök tárolására alkalmas raktárak, továbbá vizesblokk található. A keretes beépítésű lakóházak között szabadon álló 8-emeletes toronyként fogalmazta meg a hallgató az általa tervezett műteremházat. A monolit belső magban szintenként két műterem foglal helyet, amelyeket könnyű acél vázszerkezetű alkotó teraszok vesznek körül és lépcsőket és liftet is magukba foglalnak. Az elképzelt működési rend szerint a műterem féléves időtartamra bérelhető az önkormányzat által kiírt pályázatokat követően. Az itt alkotó művészeknek olyan alkotásokat kell létrehozniuk, amelyek a város számára készülnek és a féléves időszakot követően az épületben kiállítják őket. A cserélhető, vagy maradandó alkotások magát az épületet is gazdagíthatják, alakíthatják a homlokzatok képét. Az állandóan alakuló-változó homlokzat a város színes és jellegzetes pontjává válhat és gazdagíthatja a városképet.

1:500

Szeretettel várjuk önt alkotni Tatabánya újdonsült Művésztelepének első szezonzájába! Munkásságát régóta követjük, egyedi és kiemelkedő stílusát figyelemre méltónak találjuk. Szeretnénk, ha részt venne az általunk hívott programon és munkáival ékesítené a megrendezésre kerülő első tatabányai „artist residency”-t.

A projekt célja többek között a hazai tehetségek támogatása, Tatabánya kulturális életének fellendítése és örökségének bővítése. A program hosszúsága fél év, azaz 6 hónap. Ez idő alatt az alkotókat szabad kísérletezésre biztatjuk, közös és egyéni munka egyaránt támogatott. A résztvevők teljes szabadságot kapnak. A város és a benne lakók, mint inspiráció, izgalmas kiindulási pontot tartogathat az alkotási folyamathoz. A részvétel feltétele egy (vagy akár több alkalmas) workshop/ vetítés/előadás szervezése és lebonyolítása a helyi lakosság számára, az ön által preferált témában és célközönségnek. A rezidencia végén az ön által preferált témában és célközönségnek. A rezidencia végén kiállítást/performatív előadást tartunk az ott keletkezett produktumokból, amelyhez szintén köteles minden résztvevőnek hozzájárulnia. A rezidencia Tatabánya központjától nem messze található, Újváros névre hallgató kerületben. Lakóházak között helyezkedik el egy tágas parkban a Gerecse lábánál. A létesítmény idén került befejezésre és kifejezetten erre acélra lett tervezve. Az épületen hét társával osztozna, akik különböző vagy hasonló területeivel foglalkoznak az alkotóművészetnek. Mindenki számára biztosítva lesz egy privát stúdió és egy apartman hálószobával, fürdőszobával. Az épület két fő közösségi térrel rendelkezik a kerteken és teraszokon kívül. Az egyik egy közös műhely, a másik egy nappali-konyha egység. Az épület aljában találhatóak a publikum felé nyitott helyiségek, mint a kávézó & bár és a galéria-workshop tér.

Reméljük felkeltettük érdeklődését és részese lesz az első alkotni vágyó csoportunknak! További információval és teendőikkel kapcsolatban értesítjük, amint elfogadta a felkérést.

Lajkó Dóra Judit
SZOCIÁLIS BÉRHÁZ
FIATALOKNAK

1:2500

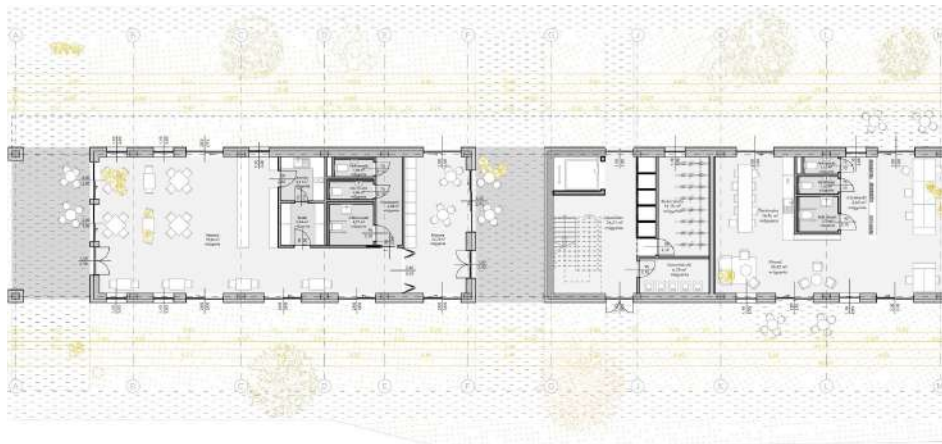
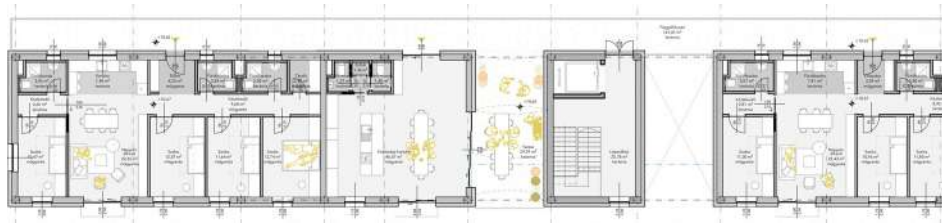

A tervezés során arra kerestem a választ, hogy hogyan lehetne elérni, hogy a tatabányai pályakezdők ne hagyják el szülővárosukat. A válasz összetett, de talán az egyik legfontosabb tényező a lakhatás. Egy-egy meghirdetett lakásra jelenleg elég nagy a túljelentkezés, főleg a kifejezetten hátrányos helyzetűek kapnak lehetőséget. Olyan alternatív szociális bérházra teszek javaslatot, amely kifejezetten a fiatal pályakezdőknek lenne fenntartva, és segítene nekik a könnyebb elindulásban. A co-living épületek jellemző vonása, hogy a privát- és a közös terek határvonalai szinte összemosódnak. Általában nagyobb 3-4 fős apartmanok vannak az épületben. A lakók lakások helyett szobát bérelnek. A külön szoba jelenti a privát teret, az összes többi helyiség pedig a közös terület, amin osztoznak. Az egymással megosztott helyiségek teret adnak az ismerkedésnek,

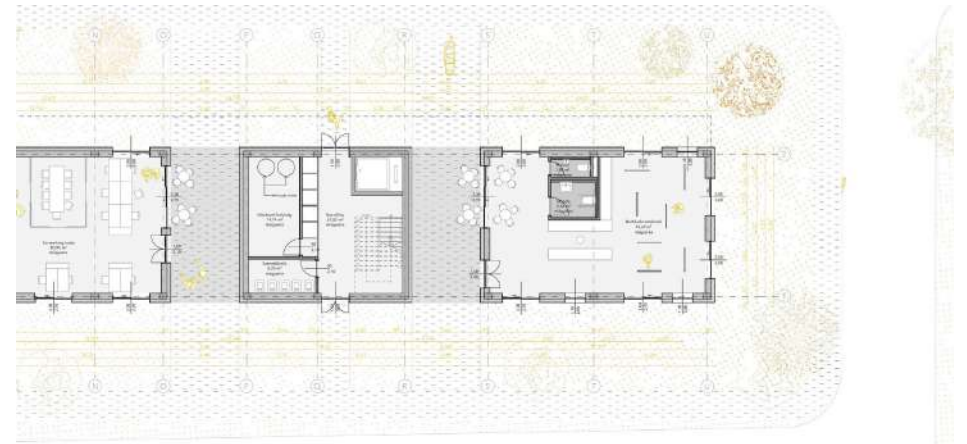

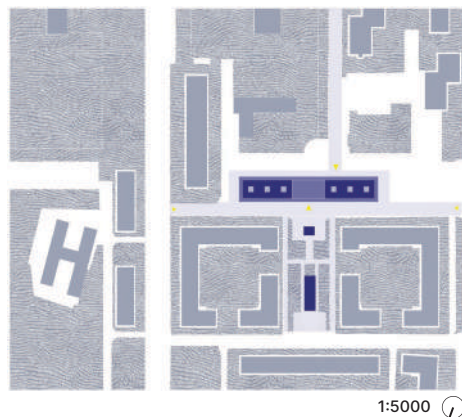
közös tevékenységeknek. Fontosnak tartottam, hogy az épület illeszkedjen a környezetébe, ezért a környező épületek 4-5 emelet magas tömbös beépítését vinném tovább. A koncepció kialakításához több co-living épületet is tanulmányoztam. Az ilyen épületek jellemzően függőfolyosós kialakításúak, így az épületem közlekedő rendszerét is függőfolyosó adná amelyhez az épületek belsejében térbővületek kapcsolódnának. Ezek a belső teraszok az épület átláthatóságát is biztosítanák. Fontosnak tartottam, hogy ezt a tömör egységet feloldjam, és egy átláthatóbb épületet kapjak, ami a szomszédos területeket összekötő elemként működik.

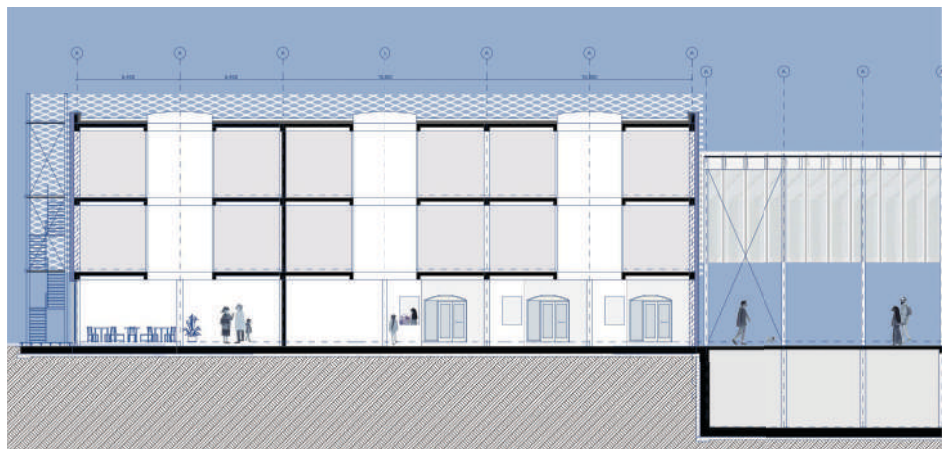
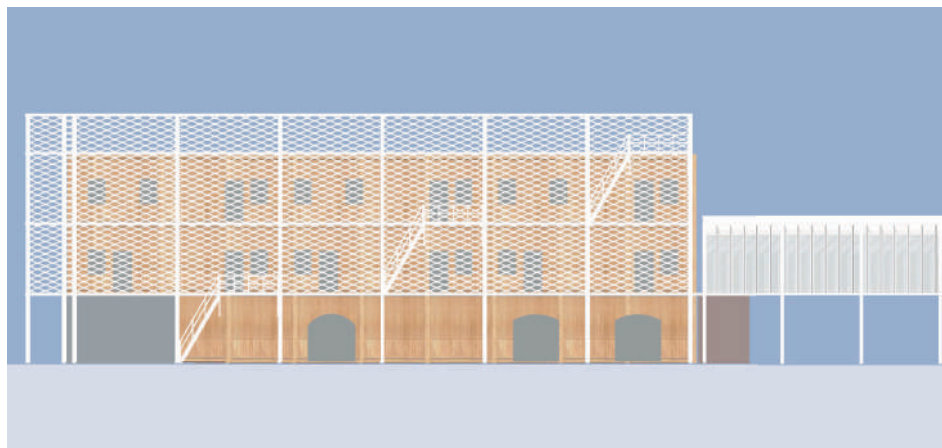

1:400

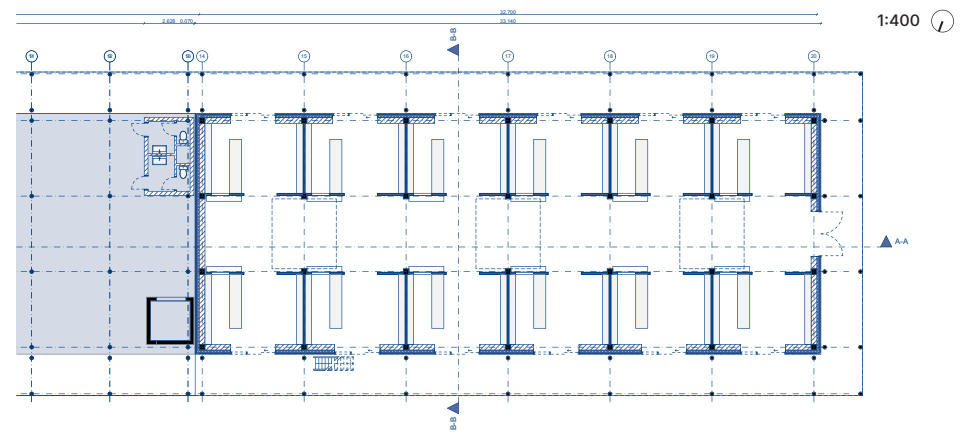
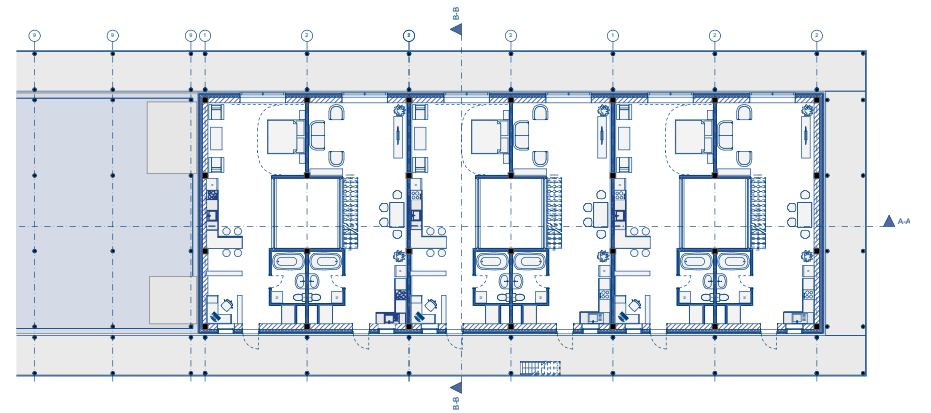
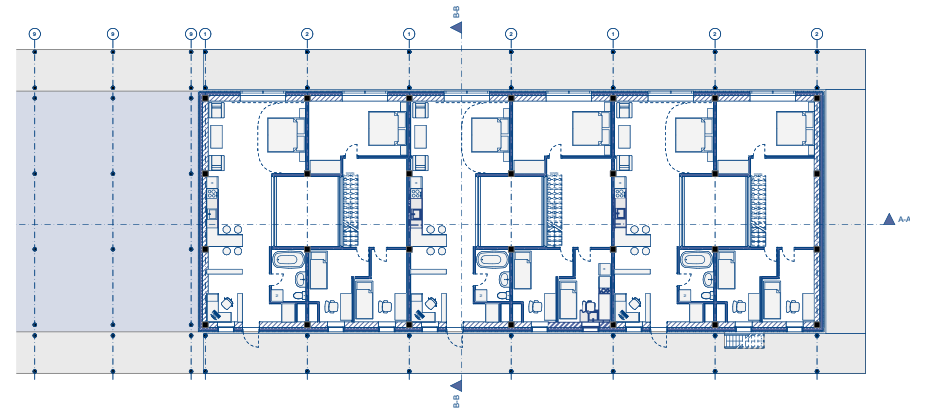
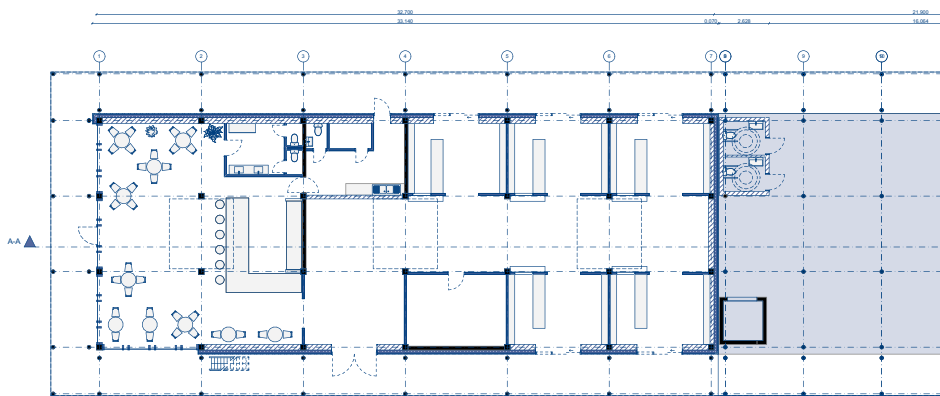
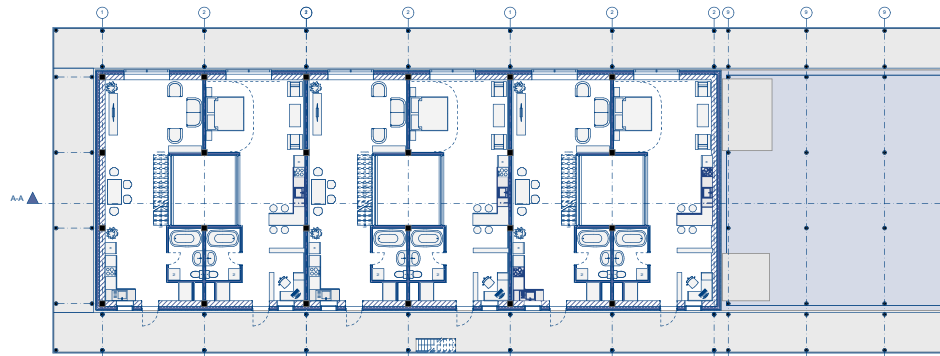
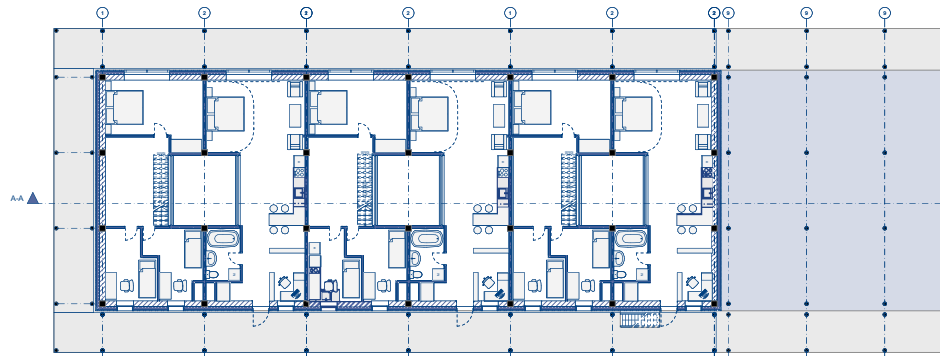

1:5000

A tervezési helyszín Tatabánya Újváros városrész régi vásárcsarnoka és környezete (Piac tér, Kond vezért utca). Célom az elavult épület újragondolása, lakófunkcióval való kiegészítése és környező tereinek karakteres és élhetőbb városi szövévé alakítása. A városrész viszonylag homogén lakófunkciójú épületekből tevődik össze. Fontos volt számomra, hogy a léptékéhez, lakóinak valós igényeihez alkalmazkodjak. A tervezett P+F+2 emelet magas épület földszinti funkciója vásárcsarnok, középen kültéri fedett piactérrel kiegészülve. Az emeleti szinteken lakások kaptak helyet. A szomszédos épületek miatt a jelenlegi piaccsarnok kontúrját megtartotam, az épület elé kerülő, árkádsort idéző, acélvázaz szerkezettel és a földszinti üzletsorok kifelé nyitásával azonban igyekeztem sétáló utca jelleget teremteni. Az épület keresztmetszében mélygarázst terveztem, ami benyúlva a piaccsarnok alá megoldja az árufeltöltést, illetve gépészeti helyiségek, hűtőházak helyigényét. Az így kapott földszinti teret parkosítanám, kisebb pavilonokkal és kültéri bútorokkal látnám el. A tervezett épület egy szint mélygarázs, földszintes piaccsarnok

és két emelet lakószintből áll össze. Hasznos alapterülete 1058 m². A földszinten középfolyosó köti össze a két oldalon sorakozó üzleteket, amelyek igénytől függően a sétálóútca felől és belülről is nyílnak. Az önálló üzlethelyiségek mellett helyet kapott egy kávézó az épület Komáromi út felőli végében. A két részből álló zárt tömeget közepén egy fedett kirakodó tér kapcsolja össze, ami az évszakokhoz alkalmazkodva nyitott, illetve zárt, temperált térként is működhet. Az emeleti lakások megközelítése, a zárt épületet burokként körbe ölelő állványzatszerű acél szerkezeten történik. Ez az északi oldalon egyfajta közösségi térként szolgálna a lakók számára, a déli oldalon pedig privát erkélyként. Az egy- vagy kétszintes lakások hosszúság, cellás elrendezésük, fő karakterüket a széles átrium tetőbevilágítók adják, amelyek a piaccsarnok középfolyosóját is fényel látják el. A terv azt próbálja igazolni, hogy a kereskedelmi és a lakó funkciók összeegyeztethetők, elhelyezhetők egy épületen belül. A kétféle funkció megjelenése élhető és változatos, érdekes városias situációkat teremt és oldja a városrész monofunkciós jellegét.

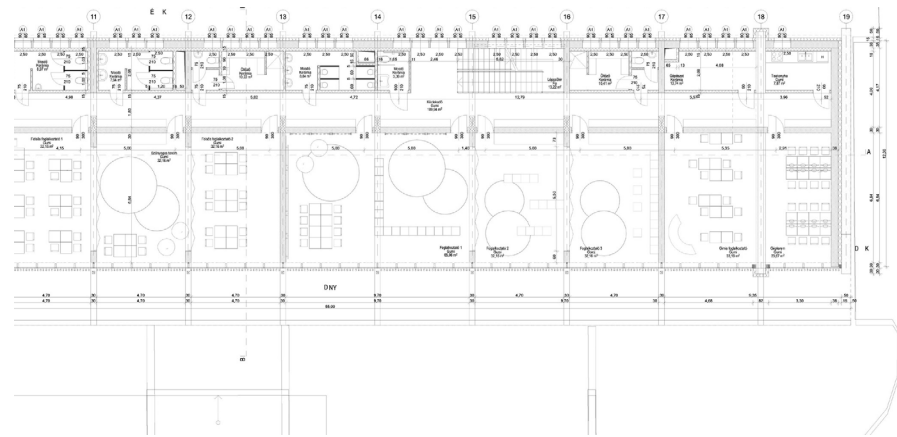
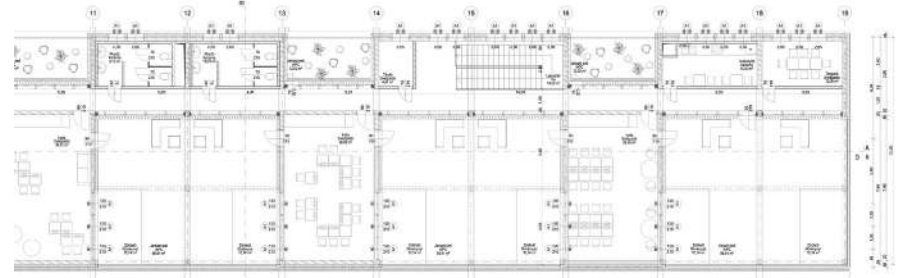
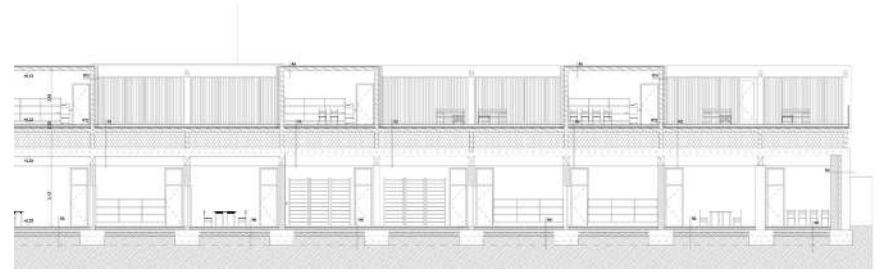
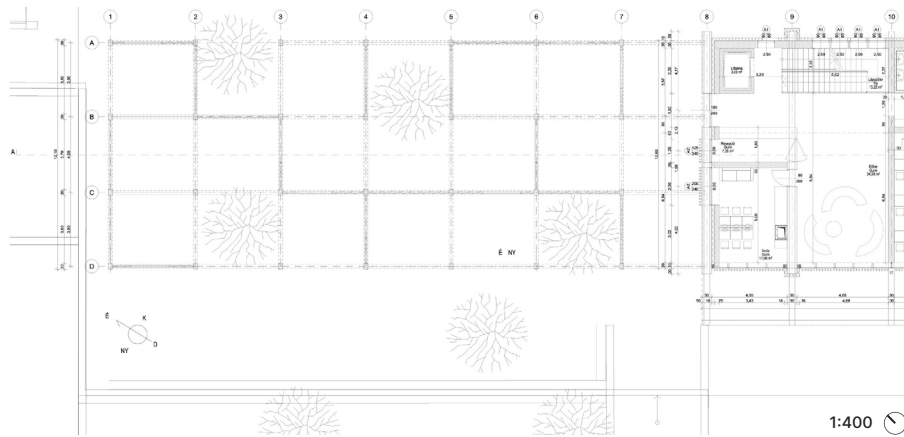
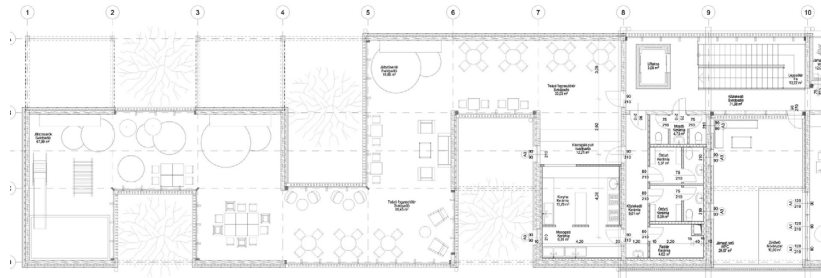
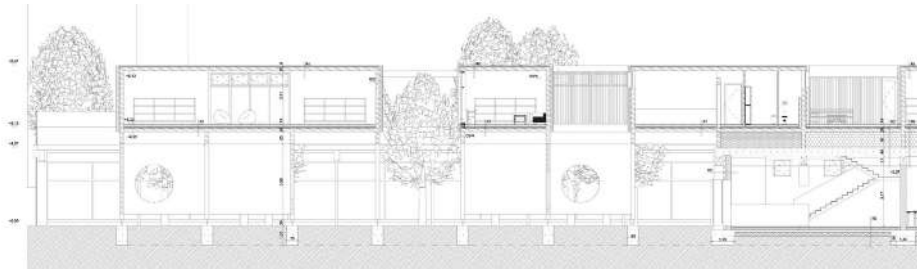
1:2000

A tervezési helyszínen látott két meglévő épületben rögtön megláttam a potenciált, hiszen hiába állt rendelkezésemre egy hatalmas terület, úgy éreztem addig nem érdemes újat ideépíteni, amíg a régi nincs kellően megbecsülve és kihasználva. Az 1960-as években épült ferde tetős épületek, elegáns középületnek épültek, most azonban a különböző üzletek műanyag nyílászárói tarkítják az egykor szebb időköt látott házat.

Fontosnak tartottam foglalkozni magával a parkkal is, és annak kihasználatlanságával, elsősorban a tömbököt kiszolgáló funkciókra fókuszálva. A környéken óvodák, iskolák, és egy művelődési ház is található, ezért szerettem volna ezeket az épületeket kiegészítő funkciókat telepíteni. Először is a terep adottságai miatt lehetőség volt egy kétszintes parkolóház létesítésére a garázsor helyett. Az ezt követő épületet egy tankonyhává, illetve műhellyé alakítottam a vendéglátóipari iskolások gyakorlási lehetőségeként, valamint a művelődési ház kiszolgálásaként.

Elsősorban azonban a Komáromi utca felőli épülettel foglalkoztam, ahova egy Baba-mama központot képzeltem el. A társadalmunk alakulólófélben van, már nem élnek együtt a generációk, ami miatt nehézséget jelent a szülőknek a gyerekek helyes nevelése és a munka-magánélet egyensúly megtalálása. Ebben szerettem volna segítséget nyújtani egy olyan szociális blokkal ahol több generáció is tanulhat; fejlődhet, játszhat. A közepén lévő pillérsor adta az ötletet arra, hogy egy folyosó mentén kis öltöző, beszélgető zugok alakuljanak ki. Így két részre oszlott az épület, egyik részben a vizesblokkokkal, másik részben a foglalkoztató helyiségekkel. Homlokzata visszakapta a régi fényét az üvegfalnak köszönhetően, a tűző nap ellen pedig lamellás fa árnyékolók biztosítják a védelmet. Az összenyitható termek több-féleképpen használhatóak, akár nagyobb rendezvényekre is alkalmasak lehetnek, vagy kisebb tanulócsoportok koordinálására.

A Szociális Lakhatás Műhely az építész szerep felülvizsgálatával, a társadalom periferiáján, a létbizonytalanságban élők, a támogatásra szoruló felzárkóztatásának, megsegítésének építészeti eszközeivel és módszereivel foglalkozik.

Az építészet egy összetett, sokrétű feladat, amelyben az építész tevékenysége folyamatosan változik. Ahhoz, hogy erre a változó szerepre fel tudjuk készíteni a hallgatókat, már az egyetemi évek alatt fejleszteni és erősíteni szükséges bennük számos olyan készséget – empátiát, szociális érzékenységet – amelyek túlmutatnak a szigorúan vett szakmai ismereteken, de később, a praktizálás során elengedhetetlenek lesznek.

Tapasztaljuk, hogy az építészhallgatók érdeklődése egyre inkább az olyan egyetemi feladatok felé fordul, amelyek életszerű szituációkban teszik próbára a tervezési tudásukat, és amelyeknek ők is látják az értelmét. Ennek megfelelően Műhelyünkben valós kérdésekre adott programok, reális építészeti válaszok és a helyi közösséggel kialakított kapcsolatok állnak a féléves kurzusok fókuszában. Az interdiszciplináris szemléletű tantárgyak folyamán közös gondolkodásra és újszerű kísérletezésre törekszünk.

A tervezési tantárgyaink során hallgatóink kétféle építészeti feladattal, beavatkozási igénnyel találkozhatnak. A kötelező tervezési kurzusok általában egy terület építészeti megújításával, nagyobb, épületléptékű építészeti tervezéssel foglalkoznak. Ezekben a tantárgyakban hangsúlyos szerepet kap az együttműködő külső partner bevonása, igényeinek felmérése, és a tágabb társadalmi kontextus megismerése az adott probléma szakértőinek segítségével.

A Műhely szervezésében zajló kötelezően választható tantárgyainkban kis léptékű, de nagy szabadságot jelentő építészeti feladatokon

keresztül oktatjuk, hogy hogyan lehet az épített környezetünket jobbá, használhatóbbá tenni. Ezek a programjaink szintén a megbízóval való kapcsolatfelvétellel és egyeztetéssel indulnak. Itt a kurzus célja rövidebb távon megvalósítható bútor, pavilon vagy installáció léptékű objektum tervezése, melyet lehetőség szerint maguk a hallgatók építenek meg a Műhelynek a kurzushoz kapcsolódó nyári táborában. A hallgatói munkák megvalósulásának, az 1:1-es léptékű építésnek nagy jelentőséget tulajdonítunk, hiszen a megépítés, a gyakorlat által sokat lehet tanulni, fejlődni.

A MŰHELY TAGJAI

Dankó Zsófia DLA, Perényi Tamás DLA, Sugár Péter DLA,
Csépe Tamás, Gulyás Bálint, Péteri Zsolt

Kraft Műhely

A klasszikus modernizmus nyomán kialakult minimalista törekvések az építészet logikai törvényszerűségeire, tiszta anyagszerűségeire tették a hangsúlyt. Az általuk lefektetett alapokon a kortárs művészek ma a hangsúlyt a befogadóban keltett érzelmek, a létrejövő téri hangulatok kutatására helyezik. Elég csak a brit újhullám építészeire pl. Tony Fretton, Caruso St John, Sergison Bates; a spanyol téd'A építészműteremre, a napjainkban új irányokat pengető, belga Jan de Vylder Inge Vinck iroda terveire és épületeire gondolni. A kortárs építészeti törekvésekre figyelve és a Kraft Műhely néhány évvel ezelőtt megkezdett tematikus anyagkísérleteinek folytatásaként a féléves munka során korunk díszítettség utáni vágyát állítottuk párba a szocreál építészet érzékeny részleteivel. Megfigyeléseink a környezetet meghatározó tömegektől, formáktól, épütelelemektől az iparművészeti igényességű részleteken át, az anyagok világáig, az 1950-es, 1960-as évek kézműves iparának tanulmányozásáig vezettek. A lakótelep hangulatát meghatározó karakterek gyűjtése és beépítése a tervekbe a félév egyik meghatározó alapvetése volt.

Tatabánya város területe az őskor óta folyamatosan lakott. Bánhida, Felsőgalla, Alsógalla településeket már a XIII. századi feljegyzésekben is megtalálhatjuk. A város jelenkori megjelenését alapvetően mégis a 19. század ipari fejlődése határozta meg. A helyi kőszénbányászat megváltoztatta a lakosok életét, és az addig független, leginkább mezőgazdaságból élő kistelepülések fejlődését is. Az elmúlt század rohamos lakosságnövekedése miatt a város arculatát az évszázadokon keresztül organikusan fejlődő, mára Tatabánya részeként létező kistelepülések helyett jobbra a panel lakótelepek határozzák meg.

A félév során ebben a „bányászati” közegben régészeti kutatómunkát végeztünk. A szürke felszín alatt kerestük a beépítés, a szocreál és

a későmodern városi struktúra szépségeit, a hangoltság nyomait, a hét-köznapi között az ünnepnapokat, azokat a részleteket, megélhető, valós helyzeteket, amelyek lakóhelyé varázsolnak egy városi környezetet. Ebben a kutatásban Tatabánya Újváros szocreál és későmodern lakótelepe sok izgalmas lehetőséget kínált. Az 1950-es években a szocializmus és az iparosítás kényszere alatt született telepés beépítések mára egyértelműen városaink értékes részeivé váltak. A maximum három-négy szint magas épületek léptéke, részletképzése sok tanulságot rejteget a kortárs építészek számára is. Kutatásunk során a meglévő értékek mellett a hiányokat is számba vettük. Éppúgy figyeltünk a funkcionális hiányosságokra, mint a városszerkezet szakadásaira vagy töredezettségére. Mozdulatainkkal a megfigyelt struktúra és karakter eszközrendszerének felülírása helyett annak folytatására törekedtünk.

A Kraft Műhelyben beavatkozásaink helyszínéül olyan helyeket kerestünk, amelyek lehetővé teszik a városi szövet sűrítését. A tervezett épületekkel újfajta, a területen nem létező téri helyzeteket hoztunk létre, melyek szerethető minőségeket eredményeznek. A féléves műhelymunka jellemzően csapatban zajlott. A beavatkozásra kijelölt területek két, három fős hallgatói csoportok vették birtokba. A tervezett házakra vagy épületegyüttesekre nem szoliter elemekként tekintettünk. A csoportok munkáját meghatározó szemlélet szerint a bemutatott épületek mindegyike, legyen az lakó, vagy közösségi funkciójú, a város közössége által használt tér. Ennek megfelelően a csapatok által tervezett és a kiadványban bemutatott közösségi épületegyüttesek minden esetben a város és a ház együttműködésére, a közterülettel és azon keresztül a városi közösséggel való interakció erősítésére tesznek javaslatot.

Az 1-es számú főút és a Győri út által határolt terület morfológiáját két korban született épületek határozzák meg. A Győri út mentén, a Komáromi útig terjedő sávban az első ütemben, az 1950-es években, szocialista realista stílusban épült keretes tömbök alakítják a beépítést. A Komáromi út és az 1-es főút közötti sávban ezzel szemben már a későbbi, 1960-as években épült, későmodern, szoliter épületek sora a meghatározó. A két jellemzően különböző morfológia léptékében jól illeszkedik egymáshoz, a beépítési karakter tekintetében mégis nagyon különböző. A keretes beépítés utcákra, udvarokra és terekre tagolja a környezetet, míg a pont, vagy sávyszerű házak sorolásából kirajzolódó későbbi struktúra a modern ideáknak megfelelően parkban, zöldben, vagy tájban úszó elemek végtelen mezőjeként fogható fel. A vizsgált terület súlypontjában mindkét sávban van egy jól kirajzolódó szakadás. Az alközpontnak szánt terület a szocialista realista beépítésben az Ond és Kond vezér utcák közötti területen inkább töredezettnek, kitalálatlannak, befejezetlennek hat, míg a későmodern sávban a két földszintes szolgáltatóháztól eltekintve üresen hagyott nagy méretű, Ond vezér utca és Kós Károly utca által határolt zöldterület parkként értelmezhető. Az Újváros néhány kis léptékű beavatkozástól eltekintve intakt. Az épületek a mai napig hirdetik a keletkezésük

tervezési ideáit, a városi összefüggések tekintetében az elmúlt néhány évtizedben változás nem történt.

A félélet indító, a beépítés megismé-
résére és megértésére

Koppány Bernadett:
Műhelyház

koncentráló vizsgál-
latok eredménye-
ként a szemesztert
meghatározó munka
kulcsfogalma a sűrít-
tés lett. A sűrítést öt
szinten értelmeztük
a területen megfogal-
mazott beavatkozás-
sok kapcsán.

Sprok Lilla: Vásárcsarnok

Az első a beépítés
sűrítése. Fontosnak tartottuk a beépített és be nem épített területek arányának módosítását a tágabb értelemben vett tervezési helyszínen, de kiemelten az alközpontnak szánt területen. A Kraft Műhelyben született tervek mindegyike, Haraszi Lehel uszodatervétől eltekintve, mely a Lehel téren korábban elbontott tömb helyét foltozza be, a mai vásárcsarnok körüli rendezetlen téri helyzet újragondolására vagy a Turul park részleges beépítésére, sűrítésére tesz javaslatot. A két hely hangulata, karaktere különböző. A vásárcsarnok környezete az intézményi és szolgáltató funkciók, az épített környezet léptéke és intenzitása, valamint a Győri út közelsége miatt inkább hordozza magán a városközponti karaktert. **Sprok Lilla** (ld. 116-119. oldal) piacterve és **Stadler Anna Dorottya** (ld. 120-123. oldal) vendéglátó funkcióval kiegészülő lakóházterve ezt a városias karaktert kívánja erősíteni a sűrítés eszközével. A Turul park ezzel szemben a lakóövezetbe ékelődő, fás bokros, csendes zöldterület. A zöldterület, mint rendezett városi közpark geometriáját erősítő szándékkal hozta létre **Buzás Csenge** (ld. 76-79. oldal) és **Koppány Bernadett** (ld. 96-99. oldal) food courttal kiegészülő co-working irodaház és alkotóház, valamint kiállítóter funkciójú épületegyüttesét.

A második szint az építészeti eszközök sűrítése. Az utcák és terek felé fallal forduló épülettömegek által meghatározott városképben sűríteni kívántuk a közttereket alakító építészeti elemek összetételét olyan eszközökkel, mint az árkád, a csarnok, a kerengő, és nem épített, de

architektonikus elemekkel, mint a növényzet, a fasor vagy a liget. Ennek szellemében született **Sprok Lilla** közösség számára megnyitott piacként funkcionáló impozáns acélszerkezetű csarnoktere, vagy **Koppány Bernadett** talált ipari műtárgyat idéző kreatív alkotóházának és kiállítóterének szintén nyitott, izgalmas, többszintes térstruktúrája, a piacot és a kollégiumot körbevevő életteli árkád, valamint az épületek közötti terek növényekkel való intenzív beültetése.

A harmadik szint használati módok sűrítése. A beépítés sűrítésének és az új építészeti eszközök megjelenésének eredménye szándékaink szerint a köztes terek használatának differenciálódása. A különböző léptékek, különböző hangulatnak köszönhetően a most zavaróan egységes publikus zóna szándékaink szerint változatosabbá válik. Kertek és parkok, átriumok, udvarok és terek jelennek meg, az egységesen parkoló gépkocsikkal szegélyezett autótutak helyett közök, sétányok és autótutak alakulnak ki. **Buzás Csenge** a környezethez több szinten csatlakozó, szabadtéri színpaddal kiegészülő terve a terep lejtését is jól használja a környező közterületek artikulálásához. Koppány Bernadett terve szellemesen egészíti ki a Turul park szolgáltatóházainak sorát, és hoz létre egy több elemből álló köztérsort, míg **Stadler Anna Dorottya** lakóházterve egy jelenleg hangulattalan parkolóból hoz létre emberi léptékű udvart, sétányt.

A negyedik szint a funkcionális diverzitás növelése. Új funkciók megjelenése véleményünk szerint serkentőleg hathat a városias használat kialakulására is. Ennek megfelelően a Kraft Műhelyben született tervek olyan funkciók elhelyezését, illetve újra elhelyezését javasolják a területen, mint a piac, a templom, a mozi, a kollégium, a co-working alkotóház és irodaház,

Buzás Csenge:
Átrium coworking ház

Stadler Anna Dorottya: Társasház

a sport és rekreációs funkciók, a területen jelenleg megfigyelhető lakóösszetétel diverzitását növelő bérlakásfunkció, valamint vendéglátó és szolgáltató funkciók.

Az ötödik szintje a sűrítésnek az intakt területen megjelenő új, mégis a meglévőben gyökerező kortárs építészeti karakter beoltása volt a városrészbe. Ehhez nem csak léptékben, hanem építészeti formálásban, részletképzésben, szín és anyaghasználatban is letapogattuk a jelenlegi beépítés jellegzetességeit saját válaszaink megfogalmazása során. A Kraft Műhelyben a tervezés során folyamatos párbeszédet kerestek a hallgatók a szocreál és a későmodern építészeti környezettel. **Buzás Csenge** és **Sprok Lilla** tervei a szocreál számára is mintaként szolgáló klasszikus építészeti korszakok kedvelt eszközeit, az árkádot és a pilasztert értelmezik újra. Stadler Anna Dorottya lakóházterve a homlokzati részletképzéssel, szín- és anyaghasználattal, míg Koppány Bernadett kiállítótere és alkotóháza az ipari műltra, az ipari építészetre való finom utalással kapcsolódik a környezethez.

Török Dávid
TÉR A TÖMEGBEN:
KERETES BEÉPÍTÉS
AZ ÚJVÁROSBAN

Tatabánya Újváros negyedének jelenleg központként működő területe a Komáromi utca – Ond vezér út – Kós Károly utca által közrezárt terület, a Turul park. Maga a Kós Károly utca irányából kissé lejtős, jelenleg gyér növényzettel ellátott füves mező, korábban egy városi mozinak adott ott-hont. Az egykori középület helyén jelenleg üres terület található, melyet a déli oldalon még részben működő szolgáltató házak zárnak le. A félév során ennek a területnek a hasznosításával foglalkoztunk. Nem egyszerűen épületekkel akartuk betölteni a területen észlelhető hiányt, hanem Újváros szocreál karakterű beépítésén belül kerestük választott helyszínünk szerepét. A tervezési terület és a környék kapcsolódási pontjait kutattuk, azokat a hangsúlyokat, amelyek segíthetnek az övezet egyéni arculatának megőrzésében, hiányosságainak javításában.

A szocreál karakter tanulmányozása során legelőször azokat az attribútumokat kerestük, melyek a központilag meghatározott stílus látványos jellemzői mögött találhatóak. Azokat, melyek az első ránézésre is olvasható, mondhatni primer, stílusjegyek szolgai átvétele nélkül is

alapot adhatnak egy új beépítés létrejöttéhez. A látszat mögött megbújó tartalmakat vizsgáltuk. Érdekes felismerést jelentett a helyszínrajz tanulmányozása során, hogy a park alatt futó Komáromi utcától nyugatra eső,

Princzinger Lili:
Konditerem

Maróty Mónika Orsolya: Falmászó klub

egységes szocreál hangulatú területen, a lakóépületek udvar köré szervezett keretes beépítése épp a Turul park alatti, közintézmények befogadására fenntartott mezőben megszakad. Ez a terület teljesen eltérő beépítéssel rendelkezik, ezzel is jelezve az eltérő használati minőségét. A szigorú, udvar köré szervezett beépítés nem érvényesül ezen a területen, összefüggő keretek helyett szabadon álló intézmények egymástól független, mondhatni ötletszerű elrendeződése figyelhető meg. A szét-szórt, önálló intézmények csoportjából létrejött mezőnek határozott lezárást terveztünk a Komáromi utca túloldalára. A hiányzó elem pótlását a Komáromi utca fölötti Turul park új beépítése jelenti.

Emellett Újváros lakótömbjeinek legjellemzőbb sajátosságaként az udvar köré szervezett épülettömbök keretes beépítését határoztuk meg. Ennek a beépítési formának jellemző sajátossága, hogy a kereten belül más építészeti minőség figyelhető meg, mint kívül. Az épülettömbök által közrezárt területen önálló identitással, hangulattal rendelkező félprivát zónák jönnek létre. Míg a tömb külső peremei egyértelműen nyitott városi terek, utcák, addig a bezárt udvarok elsősorban a háztömb lakói számára nyújtanak védett belső kertet. Érdekes módon ez a kézenfekvő építészeti viselkedés Újvárosban nem valósul meg. Maguk az épületek is csak

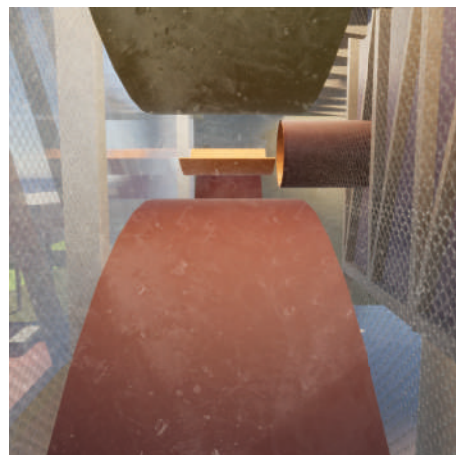
kivételes esetben reagálnak erre a kétarcúságra, de a burkolatok, térhasználat terén ez a kézenfekvő kétpólusosság egyáltalán nem válsól meg. Újváros keretes beépítésű tömbjein úgy szalad keresztül a kissé elöregedett, többségében zöldfelületű városi közeg, mintha szabadon álló pavilonok között kanyarogna. Nyoma sincs kint és bent, finom megkülönböztetésének, sem a használat, sem a téri minőség szempontjából. Ezért a Turul park területén létrejövő új keretes beépítéssel egyértelmű célunk volt olyan zárt belső udvar létrehozása, mely önálló karaktert teremt a tömbbelsőben, a jövőbeni fejlesztési lehetőség egy mintáját nyújtva ezzel minden keretes beépítésű épülettömb számára.

A tömegformálást tekintve az udvar köré szervezett épülettömegek egybefüggő keret hatását keltik. Az egyes épületrészek helyzete a telepítési koncepció által meghatározott. A területen sétálva mégsem a keretes beépítés jelenti a leginkább szembetűnő sajátosságot hanem az épülettömegek uniformizált egy méretrendszer követő magassági

és szélességi méreteiből adódó barátságos városi lépték. Elsősorban a maximalizált szintszámoknak köszönhetően érezhetjük, hogy a terület léptéke arányos sűrűségű beépítést eredményez. Ezért saját tervezési feladataink során igyekeztünk elfogadni a meglévő épületek méretkötöttségeit, és az uniformizált tömegalakítás mellett kerestük azokat a kortárs

Szalai Luca: Játsszóház

Szalai Luca:
Játsszóház

részleteket, egyedi anyaghasználati, szerkezeti lehetőségeket, melyek képesek lehetnek új atmoszférát teremteni.

Maróty Mónika Orsolya (ld. 100-103. oldal), **Princzinger Lili** (ld. 112-115. oldal) és **Szalai Luca** (ld. 124-130. oldal) tervei, a közös munka során kialakult közös beépítéssel ennek az ösvénynek a lehetőségeit kutatták. Keresték egyediség és uniformitás egyensúlyát, a kötött tömegforma és a funkcionális szükségletekből létrejövő használati terek kapcsolatát, a kereten belül és kívül kialakuló közösségi területek hasznosítását. S bár még csak félúton jár a tervezési folyamat, a terv egy mintaértékű, egyedi, új és izgalmas beépítésre tesz javaslatot Újváros centrumában.

Csoportunk Tatabánya Újváros központi részével, a Turul park területével foglalkozott. A félév elején először beleástuk magunkat az 1950-es évek stílusirányzatába, a szocialista realizmusba, hogy az ahhoz kapcsolódó urbanisztikai koncepciókat, tervezői elveket megvizsgálva szembe állíthassuk azokat a tradicionális, történeti város jellemzőivel. A szocreál a modernizmus ellenében életre hívott stíluskövetelmény a „kozmetopolitának” minősített moderntől történő elhatárolódást tűzte ki célul művészetben és építészetben egyaránt. A korszak alkotói Magyarországon a klasszicizmus formanyelvéhez nyúltak vissza, mert a vélekedés szerint a nép számára ez a korszak rendelkezett leginkább érthető és szerethető stílusjegyekkel. Weiner Tibor beszámolója szerint a korban a következő várostervezési alapelvek mentén dolgoztak a várostervezők:

„A városnak szüksége van egy széles reprezentatív útszakaszra, amely mind az egyén, mind a közélet megnyilvánulásaira egyaránt alkalmas. Törekedni kell a szocialista eszme városalkotókban történő kifejeződésére, a szomszédsági egységek létrehozására, amelynek alapja a gyalogos közlekedés, a közfunkciók köré szerveződő lakóövezet. A centrális városközpont kerülendő, mert az a társadalmi rétegek elkülönüléséhez vezet. Központ híján az egyes közfunkciók a lakóházak

közé telepítendőek. A szomszédsági egységek között minőségi közpark szükséges, hogy a találkozások létrejöjjenek.”

A tervezési területünk beépítése

Molnár Eszter:
Gyógypedagógiai
fejlesztőközpont

Csomai Barnabás: Turul inkubátorház

egyértelműen a szocreál elveket követi és figyelemreméltó módon intakt állapotban maradt fenn napjainkig. Bár a stílus alkalmazását egy elnyomó rendszer követelte meg, napjainkból mégis figyelmet érdemel, hogy területünk, mint e stílus és gondolkodás szülöttje, mely pontokon

állta ki sikerrel az idők próbáját és mely pontokon bukott el.

Vizsgálódásunk során értékékként konstatáltuk a terület építészeti homogenitását, az épületek visszafogottsága mellett mutatkozó jellegzetes és kötődést segítő stílusjegyeit. Hiányosságként ismertük fel a városközpont területének szabdaltságát és elhanyagoltságát. Annak érdekében, hogy a pozitív jegyeket tisztelettel kezeljük, a hiányosságokra pedig gyógyító jellegű választ tudjunk adni, érdemesnek tartottuk a helyszín részletesebb elemzését.

A szocreál ideák előnyei közé tartozik egyfelől a teljes lakótelepen létrehozott intenzív zöldfelület, és a szerethető, minőségi, karakteres építészeti részletek homogenitása. Ugyanakkor kijelenthető, hogy a hagyományos, köztér köré szerveződő városközpont teljes mértékben hiányzik, illetve ezt próbálja felváltani egy léptéktelenül széles utca, ami azonban nem egy jól tagolt, belátható, otthonos köztérforma. A lakótömbökben szétszórva eldugott közfunkciók a centrum létrejöttét nem is segítik, a terület közepe egy üres, lötyögős léptéktelen zöldfelület. Azokban az esetekben, amikor egy hangsúlyosabb középület kerül a képletbe, akkor ez szintén lötyögős, lépték nélküli, feloldódó parkos területet eredményez, amely távol áll a funkcionálisan éppen sűrűsödni kívánó városi térigénytől. E gondolatmenet nyomán csapatunk legfőbb koncepcionális

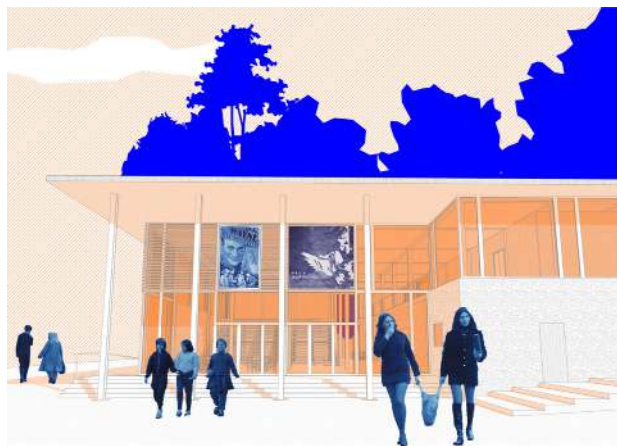
kérdésévé az vált, hogy a számos előnnyel, de valószínűleg téves, vagy utópisztikus urbanisztikai koncepcióval létesített városba beleoltható-e egy olyan központ ideája, amely a városról a hagyományos arányok, illetve a hagyományos utca-tér struktúra mentén gondolkodik?

Molnár Eszter (ld. 104-107. oldal), **Móré Judit** (ld. 108-111. oldal) és **Csomai Barnabás** (ld. 79-82. oldal) közreműködésével közösen modelleztük, hogy kialakítható-e egy olyan szabályozás a területre, amely eredményeképp hagyományos módon, sűrítéssel jöhet létre városi szituáció. Mindezt úgy, hogy közben finoman kapcsolódjunk a parkos, oldott meglévő városi karakterhez is.

A park területére egy olyan beépítést terveztünk, amely három építési telek segítségével a főutca kiszélesítésével egy városi, körbeépített teret hoz létre. Szabályozásunkban a városi tér körüli épületek formálását úgy kívántuk egységesíteni, hogy kihasználva a parkos terület lejtését, kötelezően előírtunk magunk számára egy olyan magasságot, amely alépitményi szintre és felépitményi szintre osztja a tervezett épületeinket. Az alépitmény terepszerű, támfalszerű földszintet jelent, intenzív beépítést, ezáltal körbe épülhet, városias módon sűrűvé válhat a kijelölt föterünk. A felépitmény tekintetében magassági értéket nem kötöttünk meg, inkább arra próbáltunk figyelni, hogy az emeletől felfelé szellős beépítés jöjjön létre, a megjelenő épülettömegek lehetőség szerint a lakótelep lineáris, mozdulatlan, tagolatlan tömegeivel kerüljenek viszonyba.

Rendezési tervünk készítéséhez párhuzamul egy brit építész Florian

Beigel koreai városrendezési projektje, PAJU Book City rendezési terve szolgált előképül. Beigel a beépítés első két rendkívül szép elemét saját kezűleg tervezte, így biztosítva a egységességet de egyben a városra

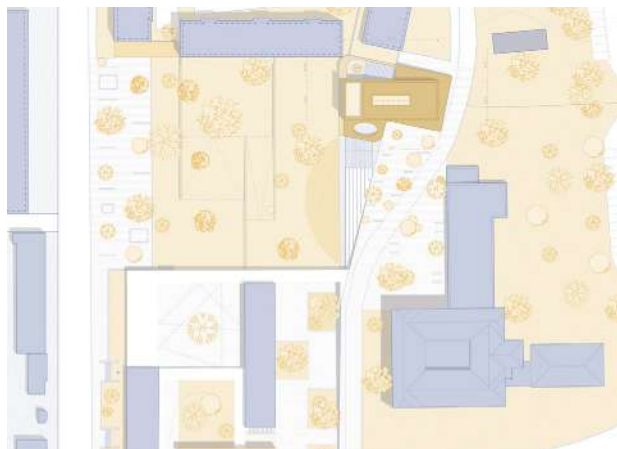

Móré Judit:
Re:mozi filmszínház

jellemző természetes összetettséget is. A projekt 15 évvel ezelőtt indult, és mára kiteljesedett ahogy az egész városnegyed benépesült. Megítélése a kezdeti sikerek ellenére vegyes, mivel a megvalósulás során a szofisztikált rendezés terv ellenére az egyedieskedő épületek miatt a terület építészetileg túltelítetté vált.

Az előképként vizsgált projekt ellentmondásos végállapota mintha megbabonázott volna minket is, meglepetésünkre még egyetemi keretek között is túlzottan zajossá vált az összkép a rendezés tervünk tisztaságához képest. A félév során az egyéni tervek minden építészeti értékük mellett harsogó társulássá váltak egymás mellé téve. A végső tervleadásra ezt a problémát igyekeztünk kezelni, ezért nyugodt szívvel ajánlom alkotócsapatom terveit a város figyelmébe, mégis történetünknek fontos konklúziója, hogy egy ilyen léptékű városi beavatkozás során nem szabad az alkotókat egyszerűen egymás mellé engedni, hanem finoman, de intenzíven moderált, tudatosan visszafogott „csendes” építészeti magatartást kell provokálni belőlük ahhoz, hogy valódi városi minőség születessen. Féléves munkánk tanulságát egy Gio Ponti idézet húzhatja alá: „a harmonikus környezet nem a formai hasonlóságból, hanem az azonos értékrendből következhet.”

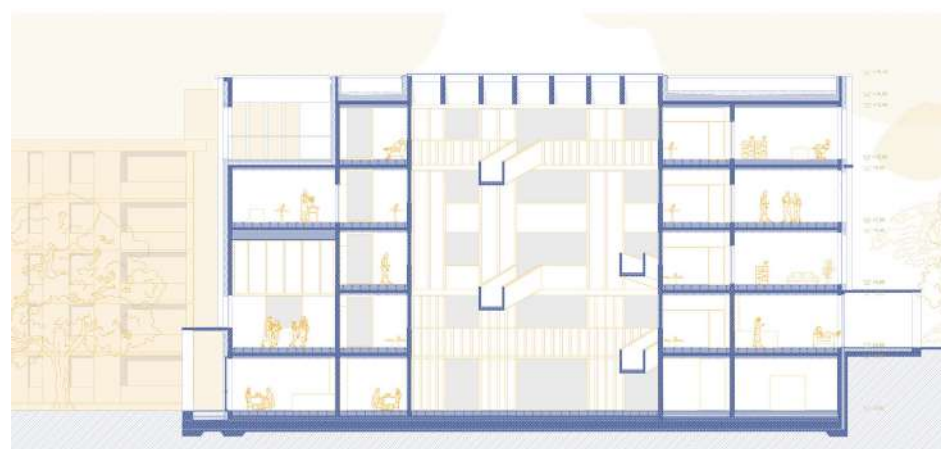
Buzás Csenge
ÁTRIUM
COWORKING HÁZ

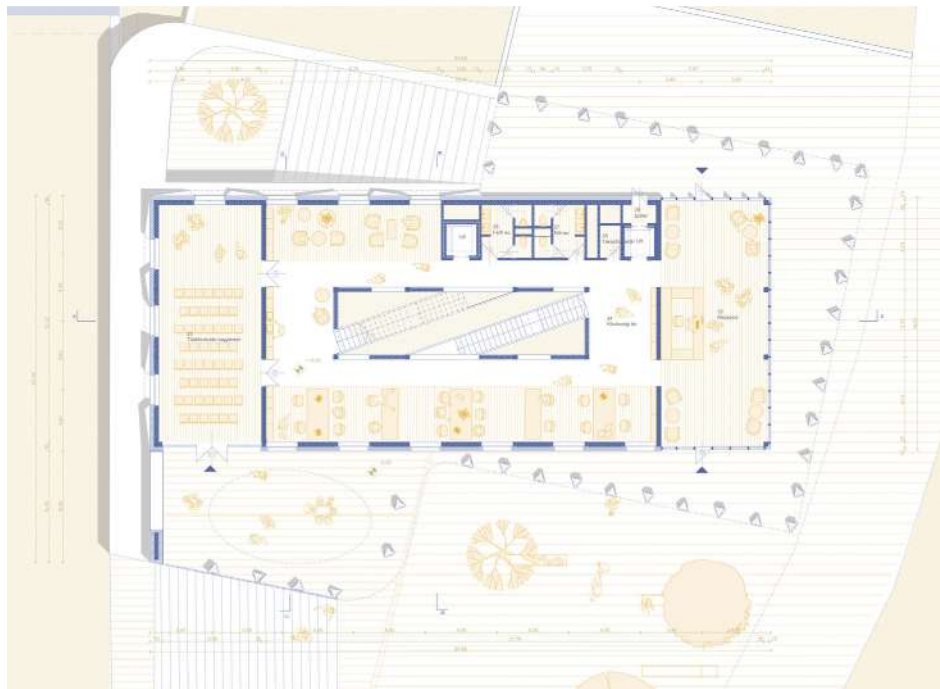

1:4000

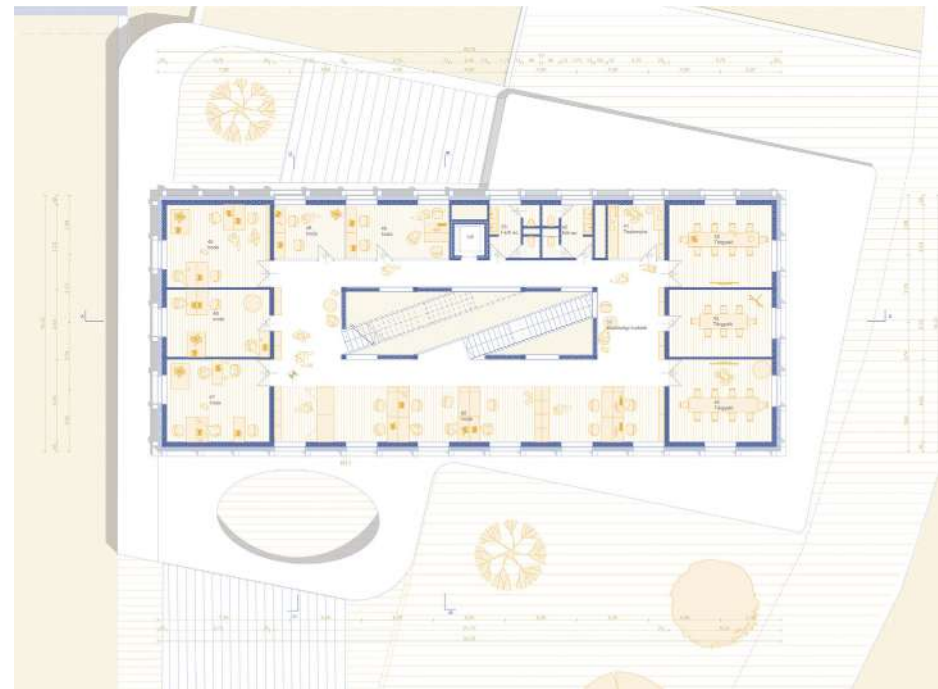

1:600

1:600

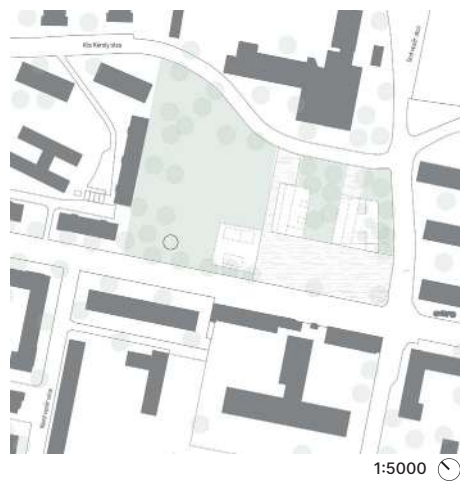
Tatabánya Újvárosának fejlesztésénél közös kiindulópontnak találtuk a terület differenciálását funkcionális és városzerkezeti szempontból. A viszonylag homogén lakó funkciójú városszövetbe új közösségi funkció integrálása volt a cél. Így esett a választásom egy co-working házra, amely vonzóbbá teheti a városrészt a fiatal munkavállalók számára. A jelenlegi lakossági összetételt megvizsgálva a programot kibővítettem egy étteremmel és közösségi résszel.

A ház kiemelt helyen helyezkedik el, a Turul parkban. Az épület kialakítása során nem csak a funkcionális, de a téri kialakítás és az alkalmazkodás is fontos szerepet kapott. Az épületet úgy helyeztem el, hogy új fajta términőségeket hozzon létre. A ház két teret hoz létre, egy parkot a Turul park eredeti területén és egy városi teret a Művelődési Házzal bezárt részen. A két tér között 3 méter szintkülönbség található, amit egy szabadtéri színpadként is használható térlépcső választ el egymástól. Az épülethez kapcsolódó előtető

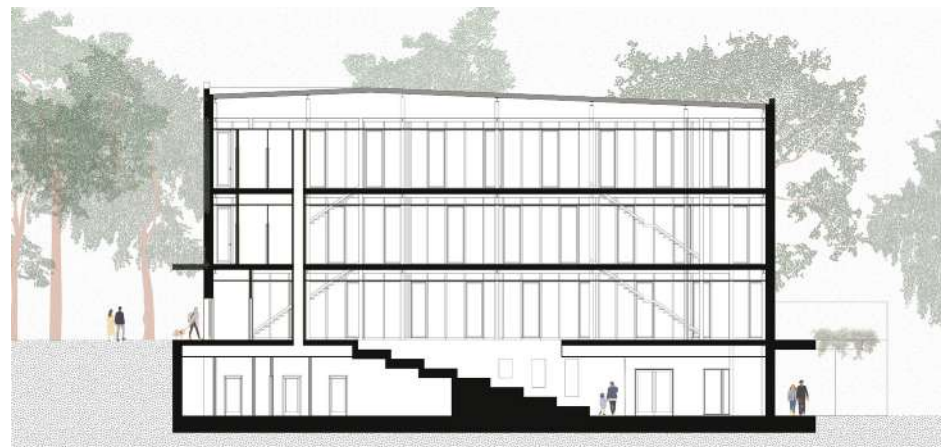
igazodik a jelenlegi épületek fő vonalaihoz és egy új fedett-nyitott teret hoz létre. A szintugráásra a ház belső szerkezete is reagál, mind a park, mind a városi tér szintjéről be lehet jutni az épületbe. A belső rendszer egy középső vertikális térre szerkesztve került kialakításra. Az épületfunkció letről felfelé haladva egyre zártabb. A park szintjén található egy bisztró, felette egy közösségi és tanuló rész, illetve egy többfunkciós nagyterem, a további szinteken irodák helyezkednek el egyre zártabb rendszerben.

Az épület megformálásánál az Újváros morfológiai kettősségét próbáltam visszaadni. Egyszerű kubus formája és magassága igazodik a helyi későmodern házakhoz, épületszobrászati elemei és az épület körülvevő árkádsor pedig a szocialista realista stíluselemeket idézi modern köntösben. Így a co-working ház funkciójában és téralakításában színesebbé teszi a városrészt, miközben a helyi stíluskérdésekre reagál és újraértelmezi Újváros formakincsét.

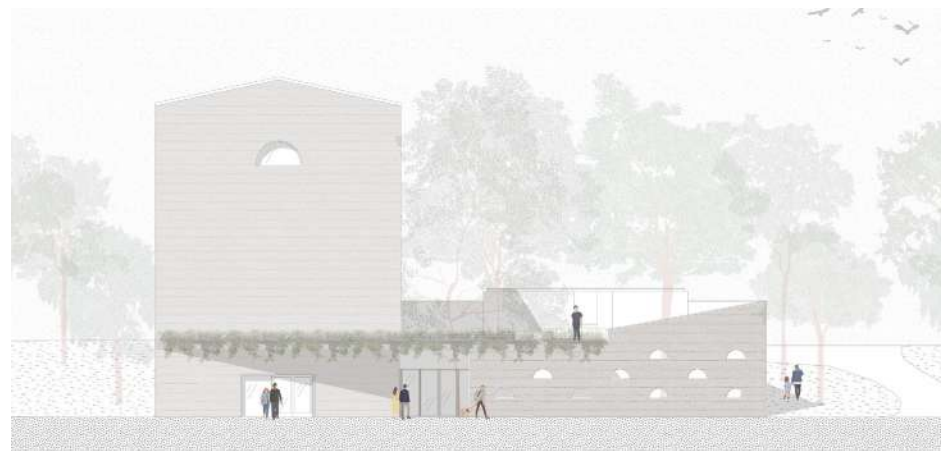
Csomai Barnabás
TURUL
INKUBÁTORHÁZ

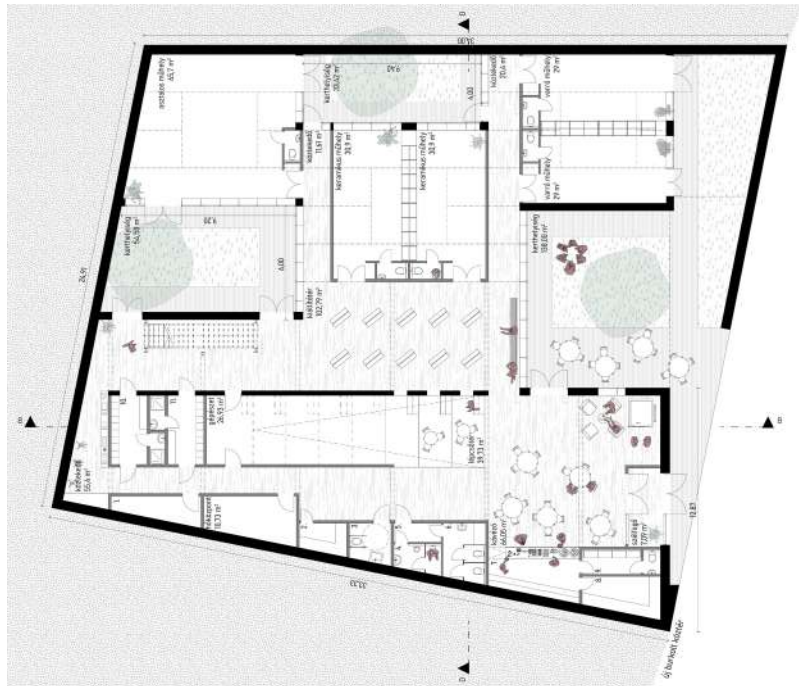
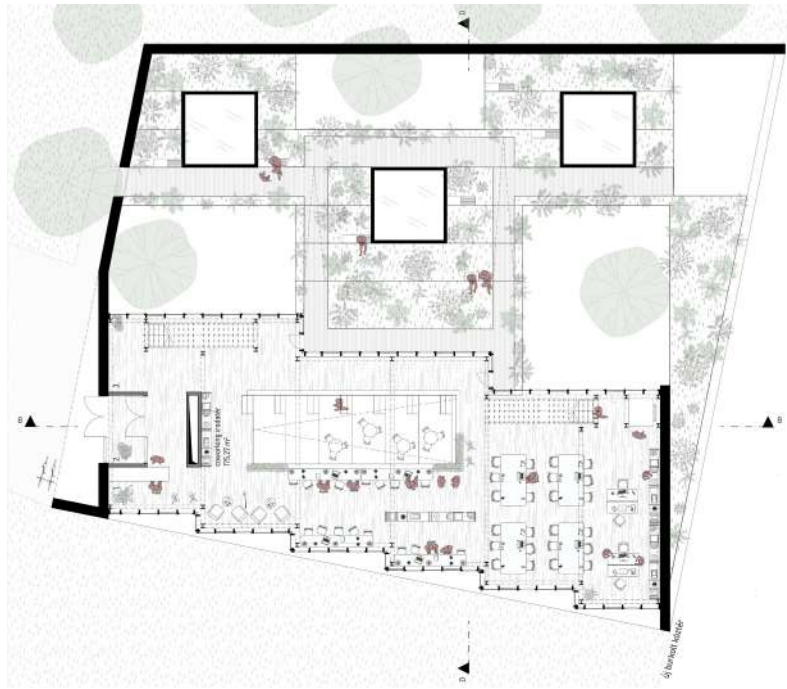

1:5000

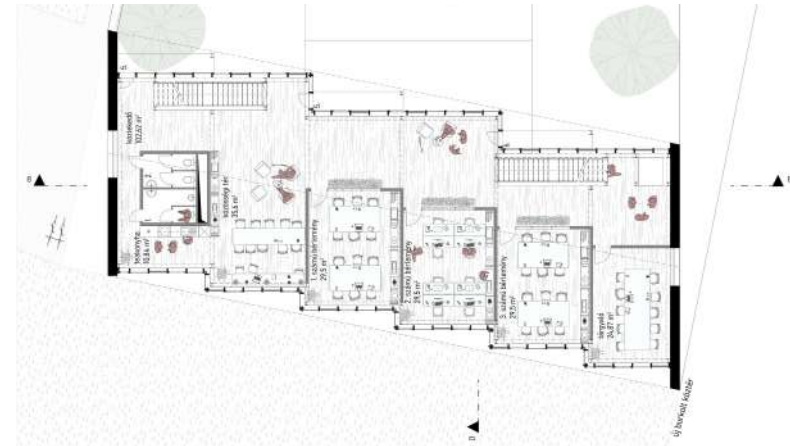

1:400

1:400

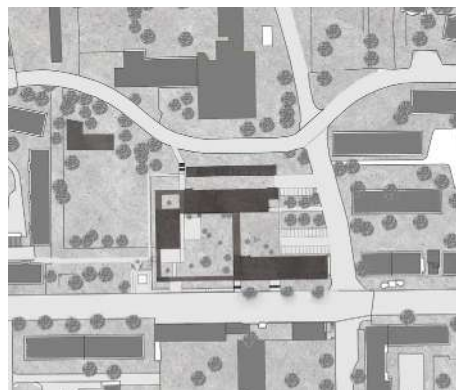

1:400

A Turul Park területén lévő leromlott állapotú üzletek kiváló helyszínt biztosítanak egy új funkcionális központ létrehozására. Építészeti értékeik elenyészőek, és elrendezésük sem optimális, így elbontásukkal a Komáromi út mentén egy zöld növényzet nélküli tér jön létre. Az elnyújtott arányú burkolt köztér lehetőséget ad közösségi programok, vásárok tartására. A tér Turul park felőli két oldalán egységes térfalat alkotva fiatalokat és fiatal felnőtteket célzó beruházások színesítik a városrészt. Terveink szerint helyet kap egy műhely és irodaház (inkubátorház), egy foglalkoztatóközpont, és az egykori Turul mozi helyettesítő mozi és szórakozóhely. Az inkubátorház a tér keleti

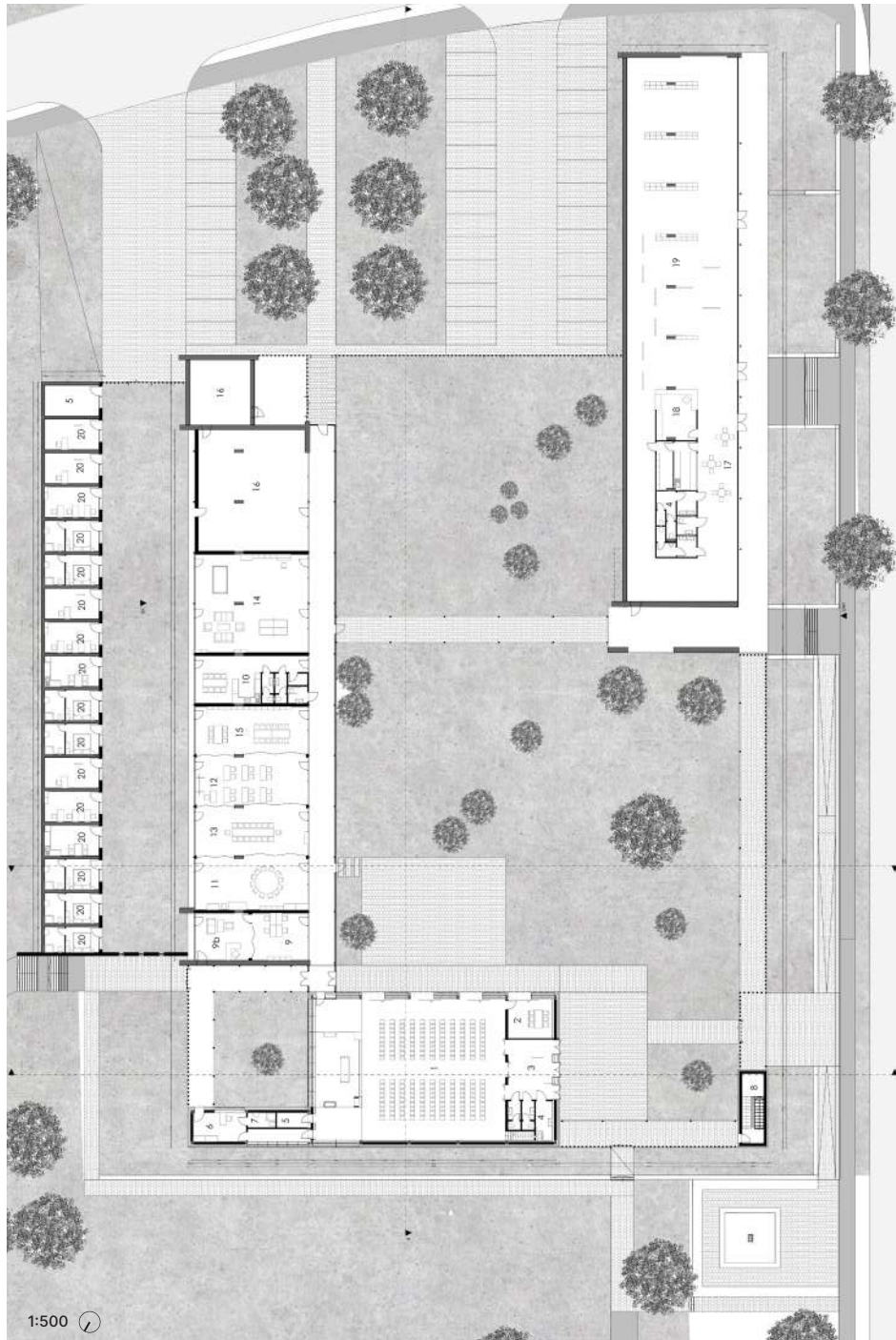
felén helyezkedik el. A tömegalkotásnál elsődleges szempont volt a növények megtartása, gazdagítása. Az épület két részre tagolható, egyrészt a földfelszín alatti, felülvilágítottak és belső kertekkel ellátott műhelyekből, másrészt egy háromszintes irodaházból áll. A szintenként eltérő bérlési lehetőségekkel rendelkező irodater létrehozásánál fontos szempont volt, hogy az enteriőr minél inkább egybeolvadjon a kerttel és a műhelyek járható zöldtetőivel. Az épület későbbi adaptálhatósága és fenntarthatósága miatt a tömör homlokzatokat leszámítva vázas acélszerkezetű, így könnyen átalakítható a beltér a jövőben más funkciók számára is.

Farkas Sándor Dániel
ÖKUMENIKUS TEMPLOM
ÉS KÖZÖSSÉGI HÁZ

1:5000

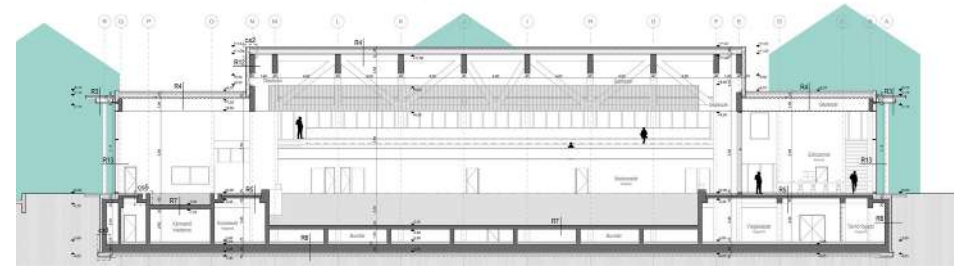
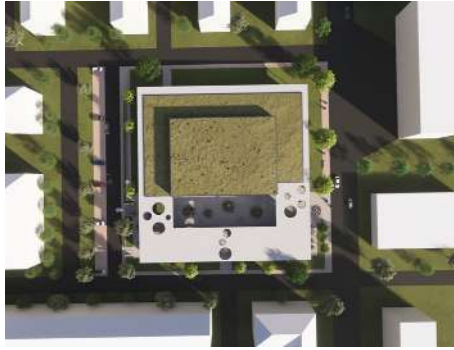
A komplex tervezés 1. tárgya feladata egy olyan épület tervezése volt, amely vonzóbbá teszi Tatabánya-Újvárost és felpezsdíti annak közösségi életét. A városrész bejárása és alapos kutatása után született meg egy új templom megtervezésének az ötlete, amely Újváros első temploma lenne. Az intézmény ökumenikus jellege révén bármilyen felekezetű gyülekezet otthonául szolgálhat, s ezáltal még több ember számára elérhetővé válik.

A beépítés a tervezési helyszínen található fás zöldfelület köré rendeződik, amely egy nagy templomkertként hasznosul, ahol kültéri istentisztelet és egyéb alkalmak is tarthatók. Emellett a tervezési program részeit képezik a meglévő üzletsorok és a garázssor is.

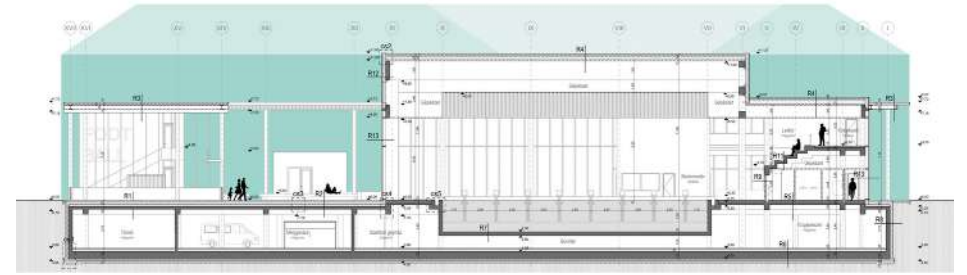
Az épüleategységek kapcsolatai és működése a hívő keresztény élet alapján szerveződnek. Az épüleategyüttes és a hitélet legfőbb eleme a templom, amelyhez csatlakoznak a gyülekezeti alkalmak helyszínéül szolgáló lelkesítő és közösségi helyiségek. A másik üzletsor épületében egy keresztény könyvesbolt működik egy kávézóval, lehetőséget teremtve a gyülekezetbe nem járók kapcsolódásának és az evangélium terjedésének. Ezt a hívogató hatást kívánja elérni az épületrészeket összekapcsoló fedett-nyitott folyosós körüljáró, amely elhatárol, de egyben kapcsolatot is teremt a külvilággal. Hasonló célt szolgálnak a templomtér speciális nyílászárói is, amelyek gátolják a belátást, de befelé látványos fényt, kifelé pedig csalogató hatást érnek el.

A belső térre a letisztultság és az egyszerűség jellemző, amely az adott felekezeti szertartás rendezhető be. A létesítmény külső falaira rakott kőburkolat kerül, amely a környéken visszaköszönő mintázatra reagál, illetve megadja a szakrális épületekhez méltó magas minőséget. Fontos része a tervnek a templomtorony, amelynek legfelső szintjén lévő kilátójából gyönyörű panoráma nyílik a városra, emellett a Turul-emlékmű felől a torony gazdagítja a látványt. Az ökumenikus templom és közösségi ház így többféleképpen színesíti a településképet és egy ikonikus épületként gazdagítja a várost.

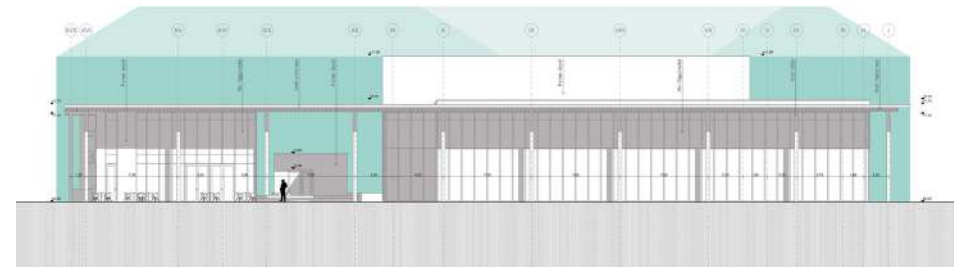
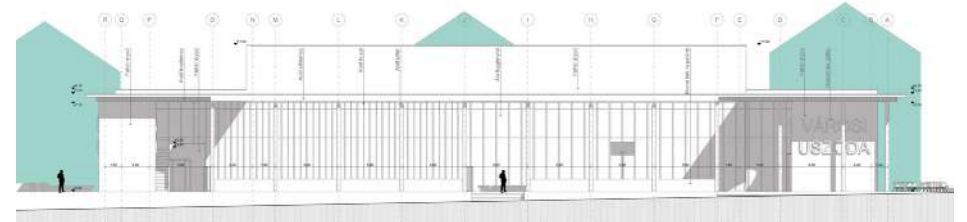
Haraszti Lehel
VÁROSI USZODA

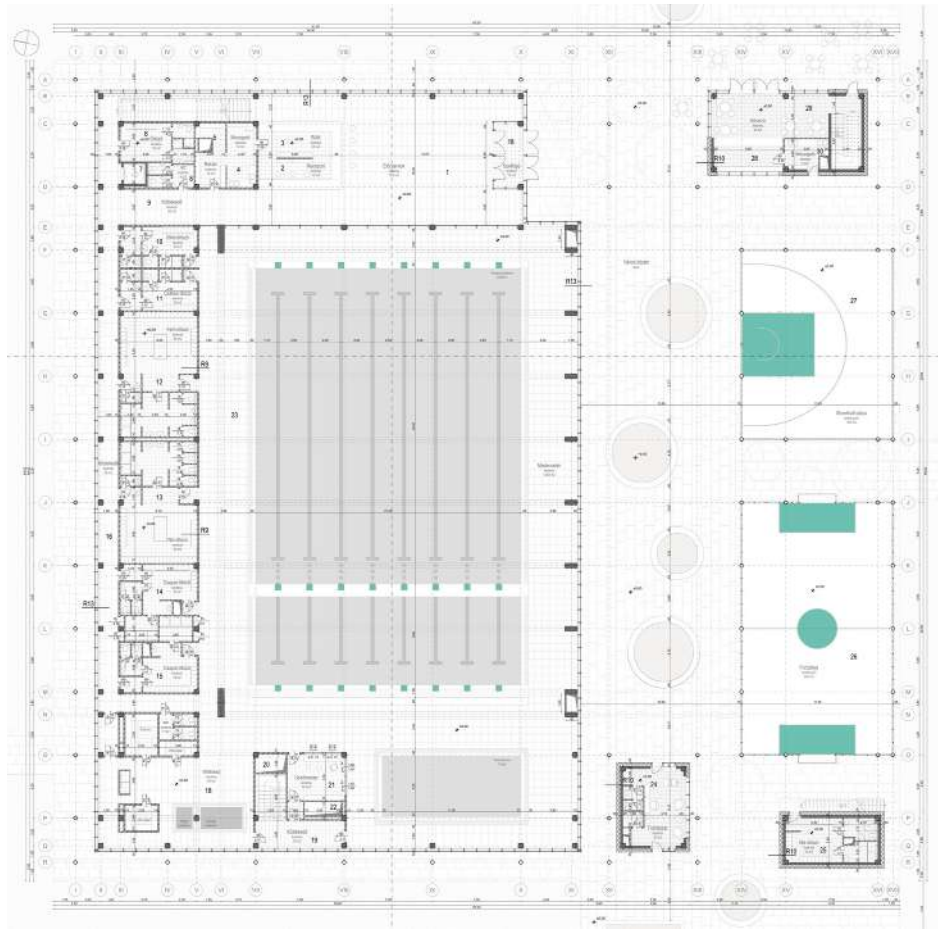
1:400

1:600

1:600

A tervezett épület egy uszoda mely egyszerre szolgálja ki a városi sport klub úszó és vízilabda szakosztályát, valamint a városlakók rekreációs igényeit is. A vízilabda élet fellendítése, a mérkőzéslátogatás lehetőségének megadása, élsporthoz szükséges feltételek biztosítása versenyzőknek olyan szempontok, melyek élhetőbb és vonzóbb helyé tennék Tatabányát. Így esett a választás egy olyan városi uszodára, ami egy 33 méteres, mozgatható hátfalú versenymedencével 150 fős léletővel, illetve wellness és tanmedence részleggel valósulna meg. Ezekkel a paraméterekkel még egy városszövetbe illeszthető léptékű, de már elég széleskörű felhasználásra

lehetőséget biztosító uszoda koncepciója rajzolódott ki. A vízisport funkció mellett fontos volt, hogy Tatabánya olyan élhető közteret is kapjon, ahol adott esetben időt tölthetnek fiatalok és idősebbek, aktívan vagy passzívan kikapcsolódni vágyók. Ezért a komplexum a kültereiben köztérre igyekszik válni, sportpályákkal, hozzájuk tartozó öltözőkkel, megnyitott zöld és burkolt felületekkel. Fontos volt, hogy szolgáltatások (fodrász, kávézó) is megjelenjenek a kínált funkciók közt. Az épület tömegképzésében követi a helyén egykor álló lakó tömb kontúrját, viszont annak egyfajta inverzét adja, a belső kert területén felmagasodó medencetérrel.

Horváth Erzsébet
VENDÉGHÁZ

1:2000

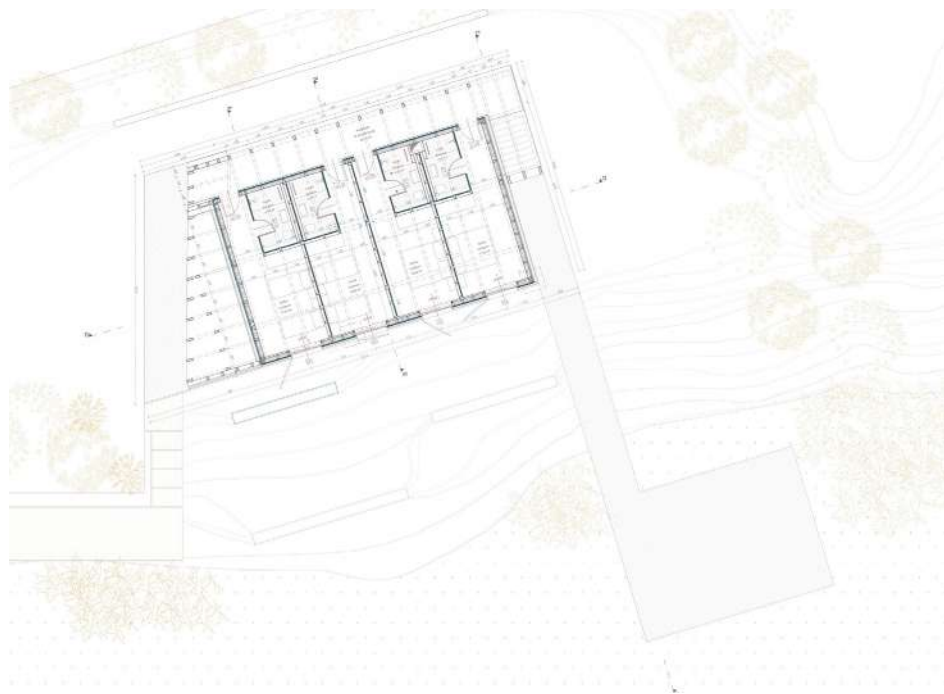

1:350

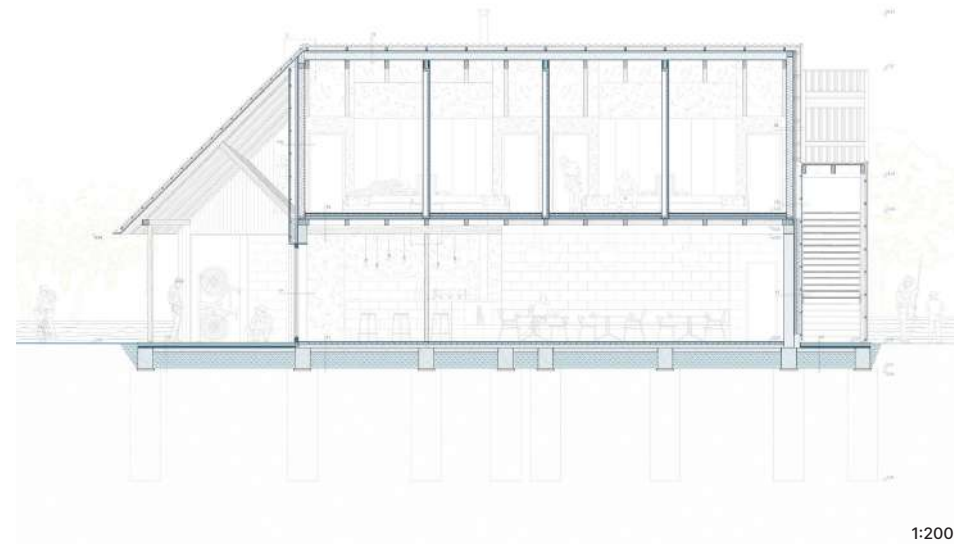
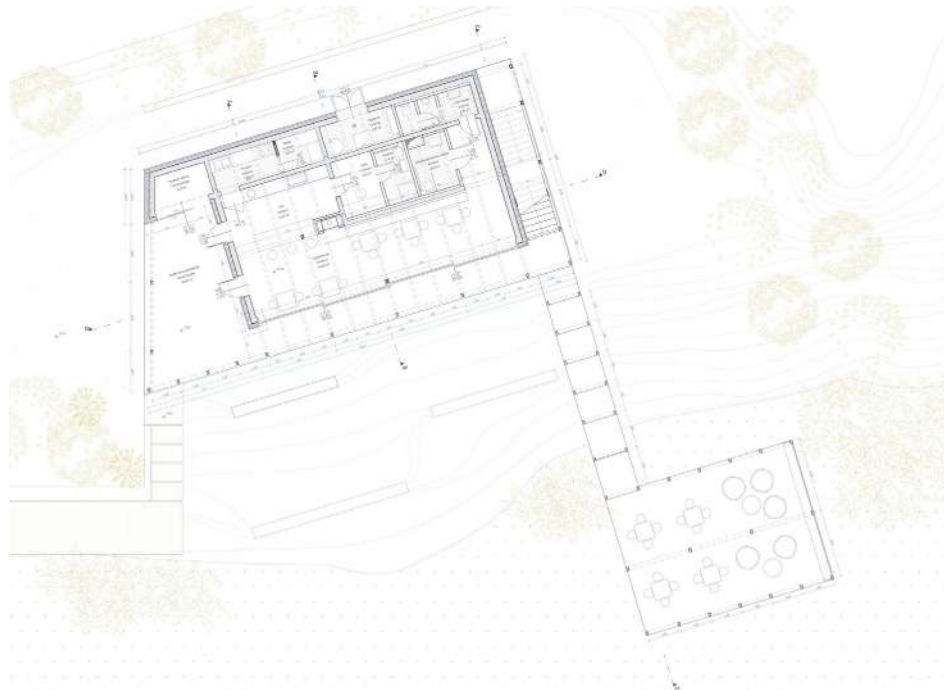

A tervezési helyszínem Tata-bányán, a bánhidai Erőmű-tó partján található. A tó az Erőmű bezárásáig annak hűtőtavaként működött. Azóta helyi horgászok közössége belakta a tó nagy részét. A tó és a vízpart közelsége mind a vendéghorgászok, mind a helyiek és a turisták számára is vonzó célpont, viszont az épületek nagy része nem nyitott vendéghorgászok előtt. Nemrég a tó déli partján futó kerékpárutat is átadták, ami az EuroVelo 6 nemzetközi kerékpárúthálózatba is becsatlakozik és még több idelátogatóval járhat.

A tervezés során azt vizsgáltam, hogyan tud az épületegyüttes a horgászházak közé beilleszkedni. A beépítés 3 fő tervezett elemből áll. A kilátó tervezésénél a szerkezet szépségének a megmutatása volt a cél. Telepítésekor meghatározó pontként a partszakasz fogadósituációjába került. A tó fölé kinyúló stég fa könnyűszerkezetével a szintén vízre települt horgászházak szerkezetét idézi és telepítésével megnyitja azok sorát a part mentén. A beépítés központi eleme maga a vendégház, ami karakterét tekintve a parti nehézszerkezetű melléképületekhez hasonló. Az épület szerkezete és téri kialakítása szorosan összekapcsolódik. A földszint, ahol a funkció nem kíván nagy megnyitásokat zsákokból épül, ahol pedig igen, ott fa oszlopok tartják a födémeket.

1:350 ↻

1:200

A földem látszó gerendás fáfödém és az emelet a gyors megépíthetőség érdekében előregyártott falpanelekből készül, melyeknek tartószerkezete hosszított fa keretváz, a merevségét pedig nagyszilárdságú faforgács lapok adják. Ezek a faforgácslapok szintén megjelennek a belső térben. A horgászházakra jellemző a pala, a fém és a fa használata. A vendégház tetőformájával a tó felé nyit, de közben játékosságával igazodik a horgászházak sajátos esztétikájához. Fontosnak tartottam, hogy az épületem anyaghasználatával reflektáljon ezekre.

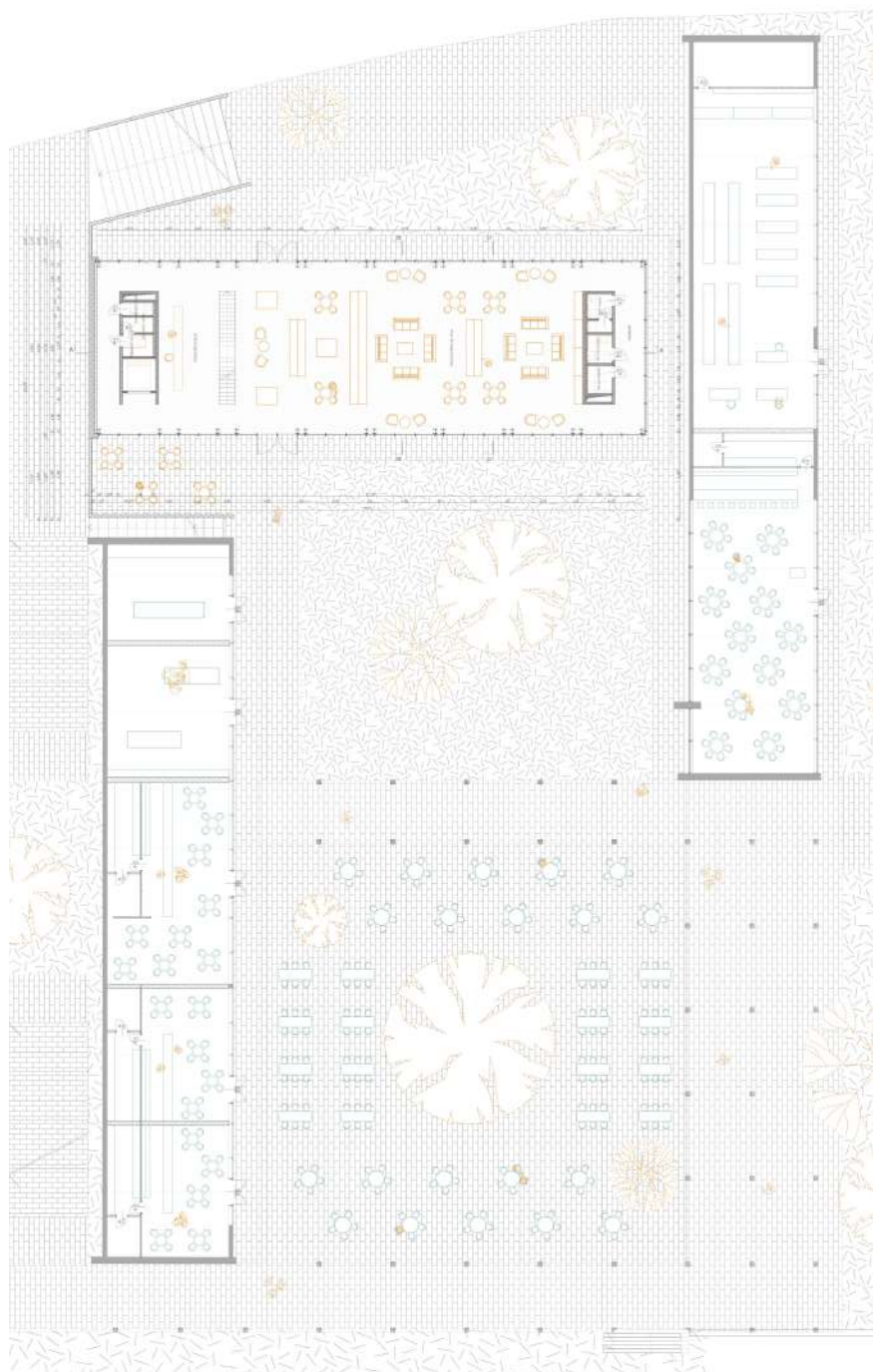

1:2000 ↻

A fél éves munkát meghatározta Újváros átfogó vizsgálata és beépítési javaslata, melyet a sűrítés különböző eszközeivel hoztunk létre. A létrejövő térsor részét képezi a kulturális központtá alakuló Turul park. Az ide tervezett két új épület, mint térfalak szándékoznak a park meglévő geometriáját erősíteni. A Műhelyház a meglévő üzletsorokat kiegészítve új minőségű tereket hoz létre: egy food court udvart és egy belső kis kertet. Az alkotóház másik oldalán pedig egy kis városi tér fogadja az ide látogatókat. A funkciók eloszlásában homogenitás jellemzi Újvárost. A lakóépületek mellett csak néhány szolgáltatás található a területen.

Erre a hiányra reagálva született meg a tervem, amely a foglalkoztató termeken túl egy kiállító teret, egy kávézót és egy art&design boltot foglal magába. A meglévő épületekbe ennek folytatásaként barkácműhelyek kerültek elhelyezésre, a food court létrejöttét bisztrók és egy étterem kialakítása adja. Meghatározó szempont volt az átláthatóság. Az alapkonceptió egy nagy belmagasságú acél csarnok lett, mely egyúttal a város ipari múltjáról is megemlékezik. Ebben tudott aztán létrejönni egy izgalmas, többszintes térstruktúra. A földszint lényegében a kültéri élet folytatása, amely kiegészíti a parki életet és nem zárja le masszív a környező épületektől

a területet. A fejünk felett lebegő dobozok megszakítják a csarnok terét, azonban nem zárják azt le. A felsőbb szinteket a szintmagas rácsostartók és az ezeket összekötő hidak hozzák létre. A felszíni és a föld alatti építészeti karakter hangsúlyosan eltérnek egymástól. A pincét rejtő vasbeton dobozra kerül rá

a könnyed acélszerkezetek világa. A homlokzatra kivétel a belső térstruktúra. A függönyfalak tagoltsága igazodik a csarnok raszteréhez, az üvegfalló panelek kiosztása pedig a termek pozícióját tükrözi. A különböző transzparens felületeknek köszönhetően napközben és este is átdereng a belső élet.

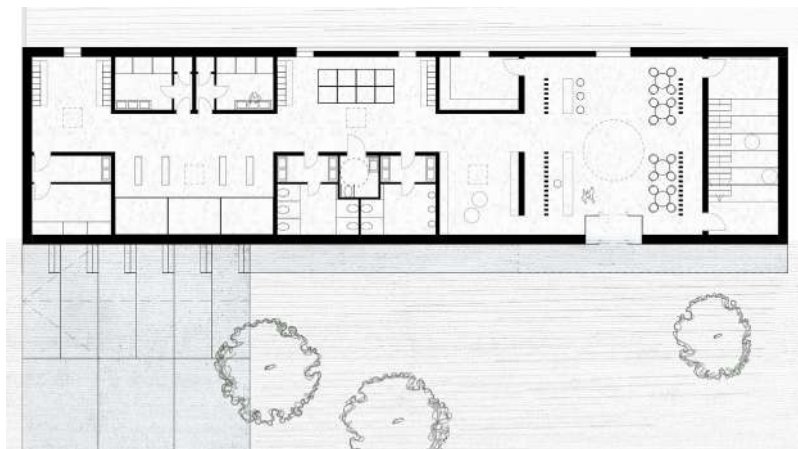
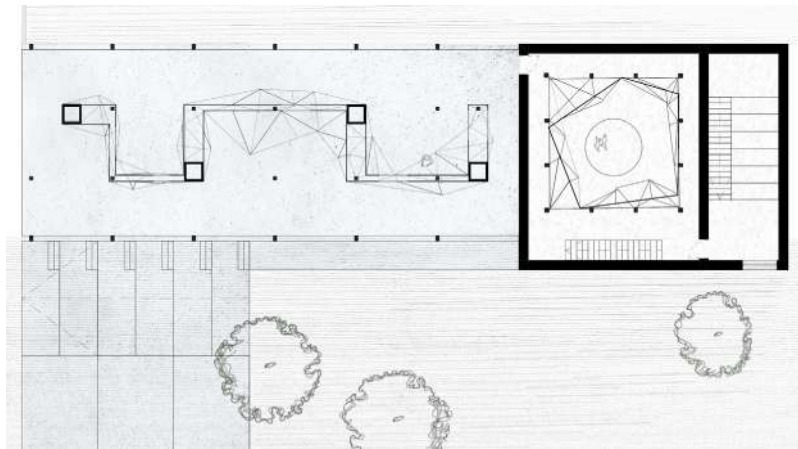
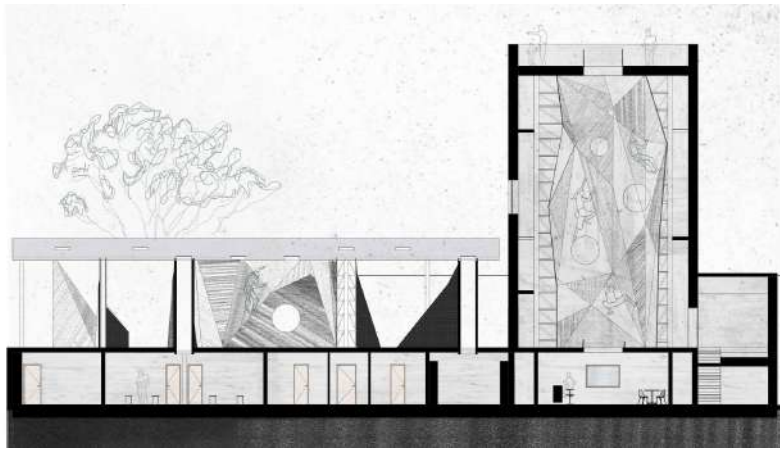
1:400

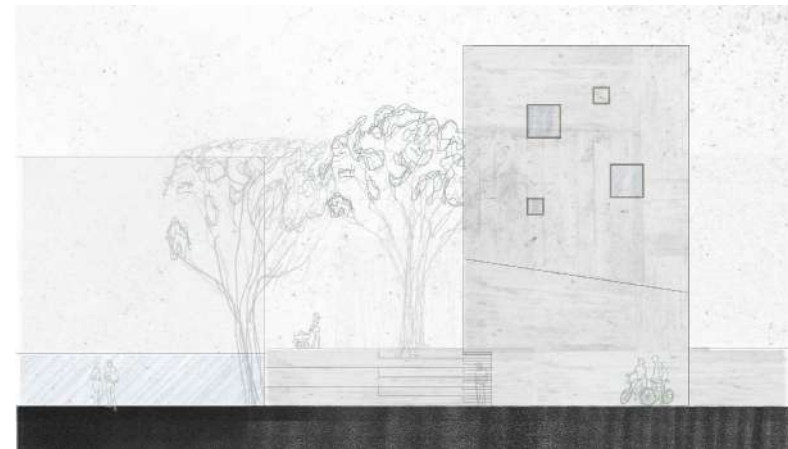
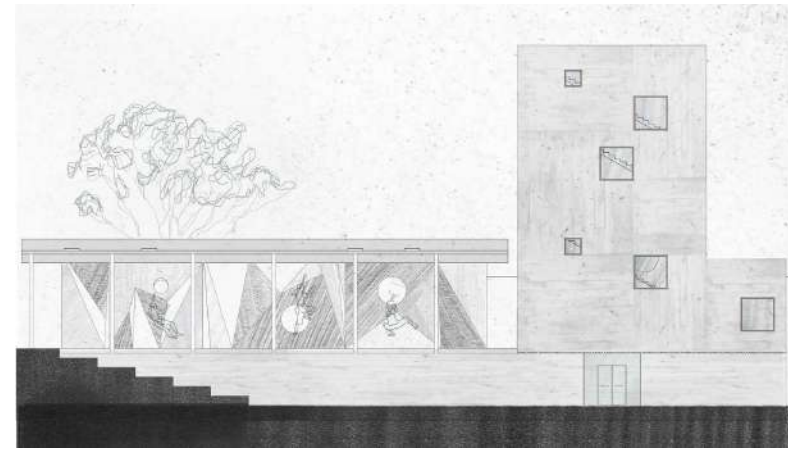
Az Újváros szocreál beépítésére jellemző zárt, lakó funkcióval ellátott földszintek nem ideálisak a közösségi élet, találkozások kialakulására. Célunk, egy udvar létrehozása volt a Turul park területén a régi város szövehez igazodva keretes beépítéssel, de fedett nyitott terekkel lehetőséget adva a zöldterületek használatára. Minden korosztály számára vonzó találkozóhelyet szerettünk volna létesíteni, a környék iskoláinak diákjai, gyermekükkel sétáló kismamák, családok vagy a város idősebb lakóinak számára. A terület épületállományából a két nagy kereskedelmi épületet megtartanánk, és további két új épülettel kiegészítve egy lokális központot hoznánk létre. A park észak-keleti részén kapna helyet a fiatalokat is vonzó szabadidő központ 3 új létesítménnyel. Egy játszóházzal, konditeremmel, és falmászó klubbal.

A falmászó klub épülete a közös udvar felől a legnyitottabb, másodlagos megközelítése a Kós Károly utca felől lehetséges. Két részre osztható az épület, földszintje és a hozzá tartozó torony zárt terű, míg a boulderező

terasz fedett-nyitott tér. A torony vertikális kiterjedése miatt kevés zöldterületet foglal el. A zárt földszint északkelet felől a terephez csatlakozik, így a rajta elhelyezkedő boulder tér a park részeként kezelhető. A földszinten kap helyet az előcsarnok, ahonnan felnézve beláthatunk a mászótoronyba. A recepció és a büfé helyezkedik itt el, hozzá kapcsolódva a ruhatár, konyha, mosdóhelyiségek, öltözők, zuhanyzók, szaunák, illetve a mászó toronyba vezető lépcsőre szervezett vetítő, pihenő tér. A torony belső magja a mászó tér, körülötte a tetőre vezető lépcsőház, galériák kaptak helyet, amelyek felülvilágítókon és ablakokon keresztül egyaránt kapják a fényt. A torony teteje kilátóként is szolgál, letekintve láthatjuk a parkot. A második emeletre a torony mellett egy fedett-nyitott boulderező rész került, mely kapcsolatban áll a parkkal.

1:400

1:400

A falmászó klub létjogosultságát több tényező alátámasztja. Tatabánya lakóihoz, múltjához kifejezetten közel áll a sziklamászás, természet szeretete. A város oldalában emelkedő terjedelmes, sziklás hegyoldal mészköve, az ország legjobb formakincsű sziklamászó helyeinek egyike, ami immár 40 éve centruma a tatabányai mászóknak, akik számos jelentős nevet adnak a honi mászóspornak. A helyi Geológiai Szakközépiskola sok sziklamászó orientációját határozta meg, a hegyek világa felé terelve őket. A város ezen adottságát kiegészítve, indokolt egy fedett, zárt falmászási lehetőség kialakítása, részben a téli szezon, időjárás befolyásoltság, részben a sportág

nagymértékben növekvő népszerűsége miatt. Mivel mászni már 7 éves kortól szoktak rendszeresen járni, így több generációt is megcéloz a rendeltetés. Az épületben lehetőséget kapna a környező iskolák diáksága testnevelés órára, valamint az épület edzéseknak, gyerektáboroknak, rendezvényeknek, terápiás fejlesztő foglalkozásoknak is helyet adhatna. Mivel Tatabánya környezetében nincs jelenleg ilyen funkciójú épület, ezért adott esetben turisztikai eredetű helyi bevételt is generálhat a szolgáltatás, mely közvetve pozitívan hathat a térség fejlődésére.

1:2500

1:400

Egy gyógypedagógiai fejlesztőközpontot terveztem a Turul parkba. A terv koncepciója minél többféle tér, téri helyzet létrehozása volt. A földszinten egy nagy közösségi tér fogadja a látogatókat, ami egy térlépcsővé alakulva felkúszik az első emeletre. A földszinten található 3 tornaterem, mozgásterápiás foglalkozások

céljából, öltözőkkel és egy csendes foglalkozásoknak, vetítésnek teret adó szoba. A tornatermek bevilágítását két kis belső udvar biztosítja. Az első emeleten a szintkülönbséget kihasználva adódik még egy bejárat. Az emeleten található egy tetőkert és egy aktív kikapcsolódást szolgáló játszószoba,

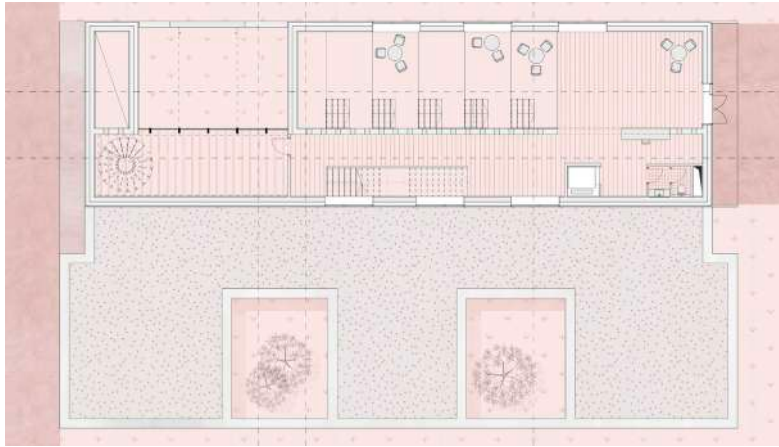

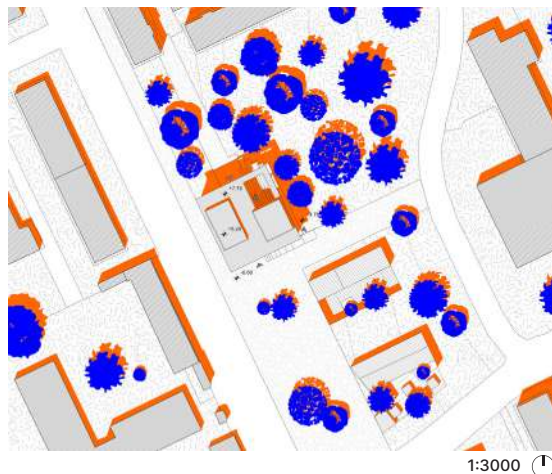
benne egy mászóállvánnyal. A legfelső szinten helyeztem el a tantermeket. A mászóállvány ehhez a szinthez is kapcsolódik, mint alternatív megközelítési mód a gyerekeknek. A tömeg egy laposabb, elterülő alsó szintből és egy abból kiemelkedő magasabb elemből áll. Ezt a homlokzati anyagválasztással is szerettem volna hangsúlyozni. A rendezőelv a sávosság volt, az emeletre már csak a közösségi tér és a kiszolgáló funkciók befoglaló formája emelkedik fel.

A három tornaterem egységéhez tapadnak dobozként a kiszolgálófunkciók, ezzel felosztva a teret. A bevilágítóként és mozgástérként is szolgáló udvarok kapcsolatba hozzák

a belső tereket a külvilággal, mégis nyugodt és elzárt marad az épület. Az első emeletre felvezető térlépcső egyben közösségi tér is, ahol „lépcsőfokonként” kialakul egy-egy újabb hely a tanulásra, beszélgetésre. A tetőkert bevilágítást és pihenést biztosít és érdekes téri helyzetet teremt a híddal, ahonnan le lehet nézni a kertre. A nagy, kör alakú megnyitások mellé szabályos kiosztású ablaksorok kerültek a tantermekhez és a térlépcsőhöz. A tantermek dobozai közt légterek vannak, melyek végig mennek az épületen. A belső főfal apró lyukasztást kapott a jobb természetes megvilágítás érdekében, egy belső homlokzatot hozva létre.

A tervezés során elsősorban az a kérdés foglalkoztatott, hogy miért nem állja meg a helyét manapság egy önálló moziépület, miért olvad be ez a szolgáltatás a plázákba? Szerettem volna megtalálni a módját a filmnézésnek, mint élménynek, minden egyéb, bevásárlóközpontokban fellelhető szolgáltatástól

mentes környezetben, a régi Tatabányai Turul mozi emlékeinek felidézésével. A tervezés kezdetén a kihasználatlan zöldterületet egy új városi parkkal integráltuk, olyan új funkciók létrehozásával, amelyek élettel töltik meg a tervezett teret. A moziépület úgy lett kialakítva, hogy a városi burkolt tér és a zöld

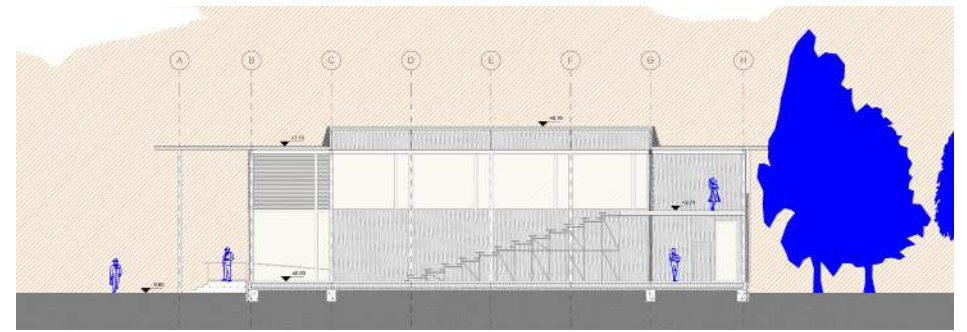

park között egyfajta átmenetet képezzen. Ez megmutatkozik tereprendezésben, funkciók és helyiségek elrendezésében, valamint külső megjelenésben is. Az épületbe két összemetsződő téglalap alaprajzú tér került, oly módon, hogy a két tér együttesen alkossa a városi burkolt tér és a zöld park közös metszetét.

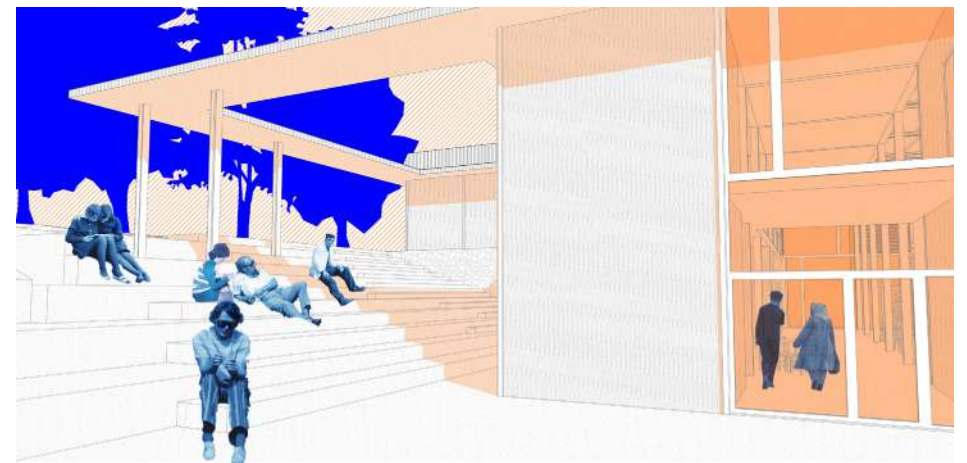
Így három nagyobb egység jött létre: egy előcsarnok, mely egyben szolgál fogyasztótérként és nagyobb rendezvények helyszínéül, egy lépcsőzetes kültéri fogyasztótér, valamint az épület „lelke”, a mozi terem. A kiegészítő funkciók ezek közé a terek közé fűződtek be, elválasztva a fő funkciókat.

1:400

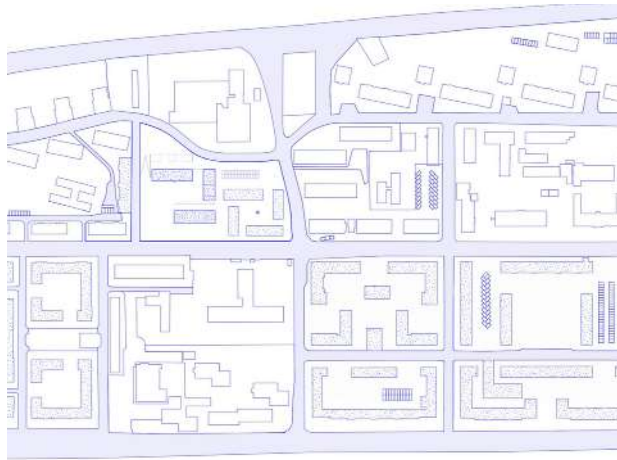
1:400

A ház kettősségét a szerkezet is kiemeli. A park felől a mozi mintegy barlangként, a földbe süllyesztve jelenik meg. A szerkezet e részén nehéz, tömör anyagok uralkodnak: vasbeton falak, zárt, fa homlokzat. Az épület másik felében acélszerkezet érzékelteti a fák viszonyát a térrel, erdőszerű megjelenéssel,

„ideiglenes” hangulatával, amelyet a mobil lelátó állványa erősít. Külső megjelenésében is szellősebb homlokzatot kapott. A belső terek határainak elmosása különleges téri élményeket hoz létre: megfér egymás mellett egy közlekedő tér és egy publikus nézőtér? Lehet-e egy kávézó terasza nézőtér?

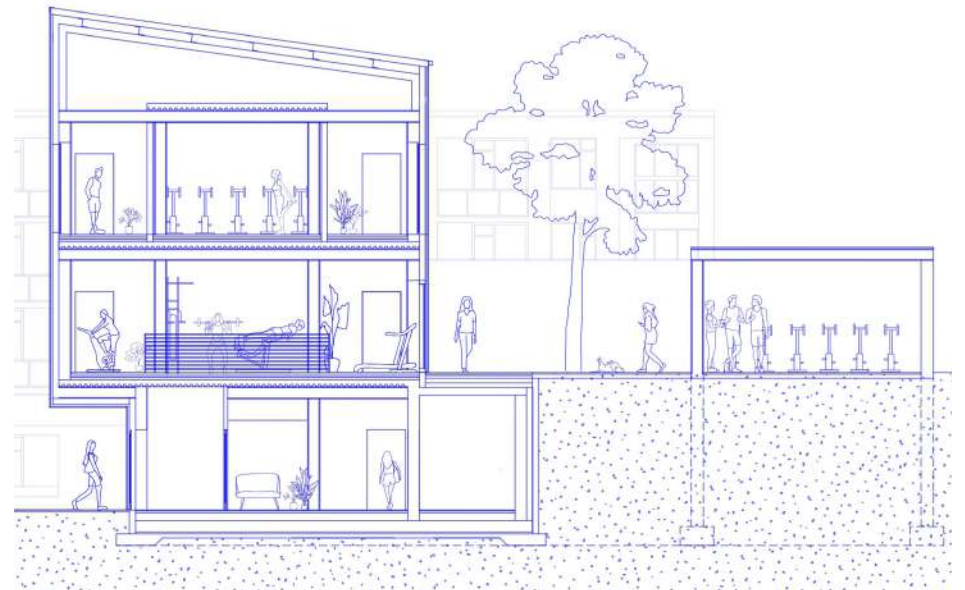
Princzinger Lili
KONDITEREM

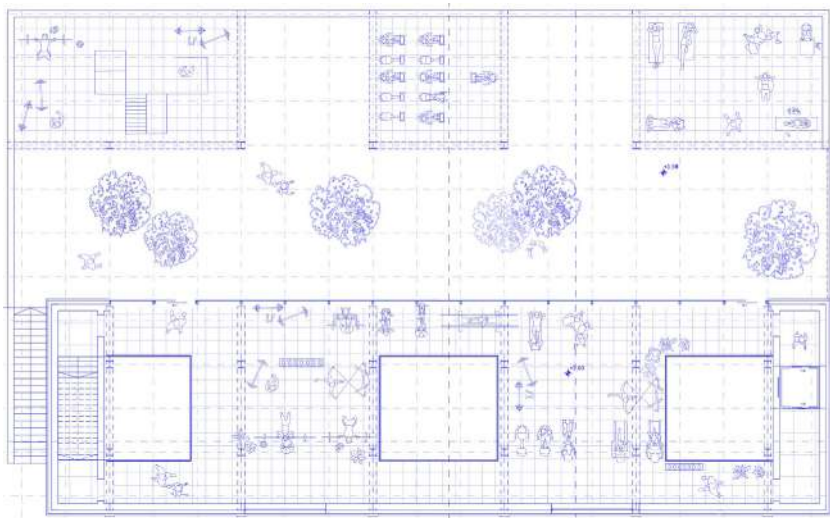
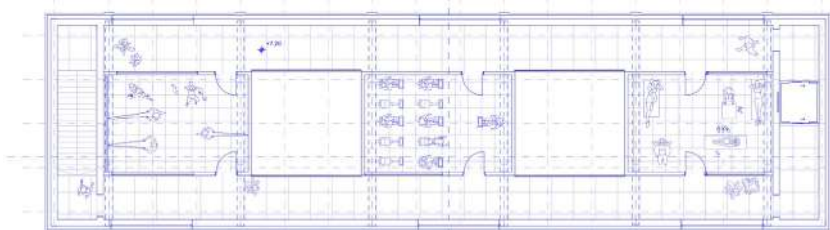

1:7500

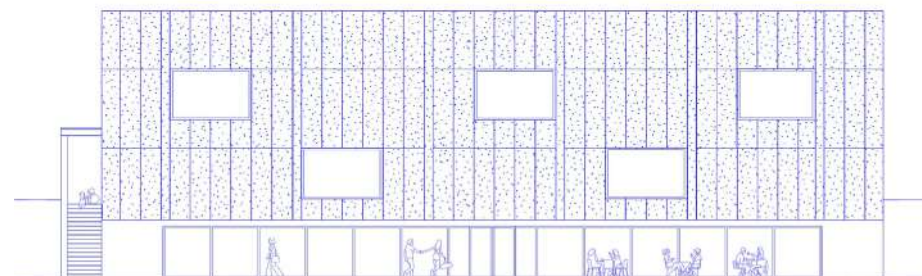
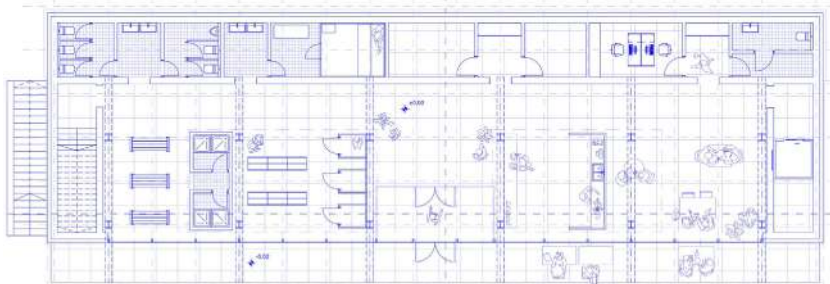

1:200

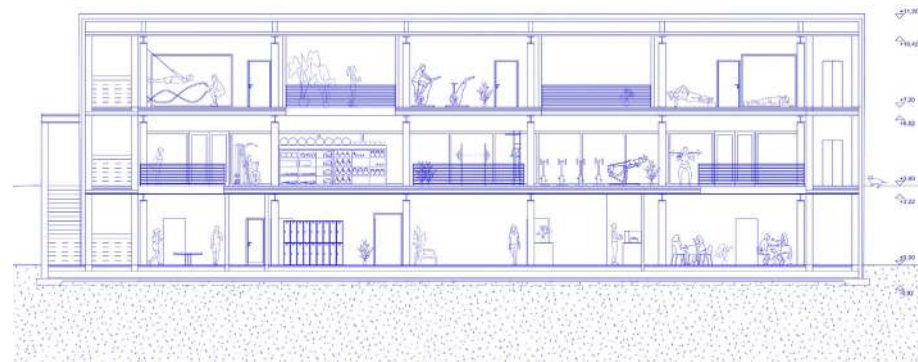

1:350

1:350

A tervezési helyszínünk a Turul park, ahol két tervező társammal egy olyan közösségi parkot akartunk kiépíteni, ami odavonzza a fiatalokat és idősebbeket is. Épületem helyszínén korábban egy 1961-ben épült mozi állt, és a telepítéskor fontos adottság volt a terep három méteres szintkülönbsége. A tervezett épület célja a tatabányai lakosság bevonása a sportok világába. Főleg a fiatalok, de az idősebbek körében is egyre népszerűbb a kondi termi edzés, ezért döntöttem egy sportlétesítmény megtervezése mellett. Az épület tömegét tekintve két részre bontható; a földszinti rész függőnyfallal megnyílik a park felé, míg a kétszintes felső

tömeg már egy tömörebb épületrészé alakult. A földszinten találhatóak a kiszolgáló funkciók egy teljesen nyitott térben, az első emeleten galériás elrendezésben a súlyzós edzőterem kapott helyet, innen megközelíthető a kinti fedett-nyitott edző termi részleg, a legfelső szinten pedig három terem ad otthont a csoportos óráknak. Az épületem anyagait tekintve iparos, nyers hangulatot ad, ezt alátámasztja az acél tartószerkezet, polikarbonát válaszfalak, és a vasbeton merevítőfalak is. Anyagában szintenként felfelé lazulás érzékelhető, a vasbetontól a polikarbonátig.

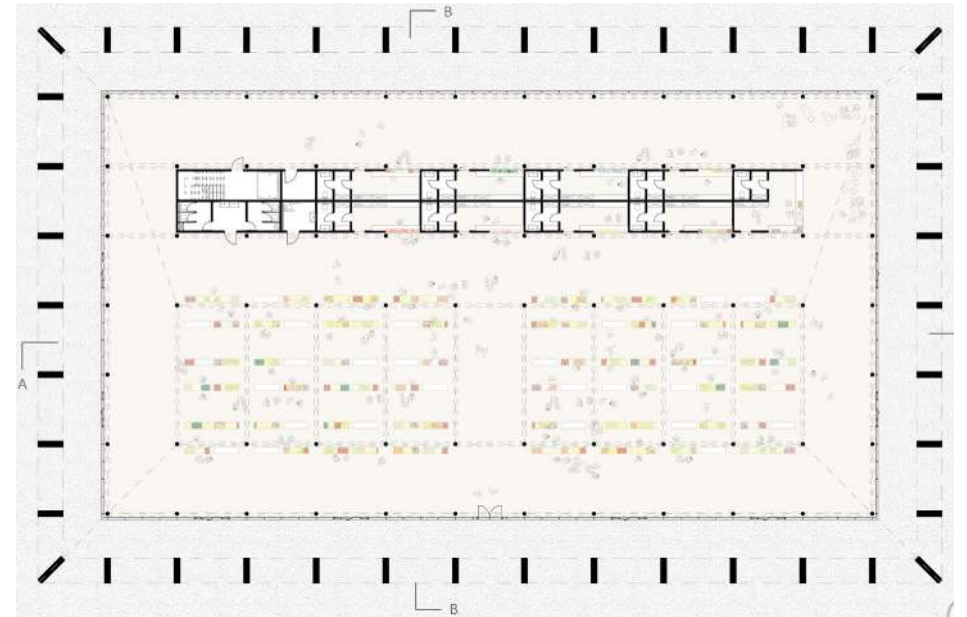
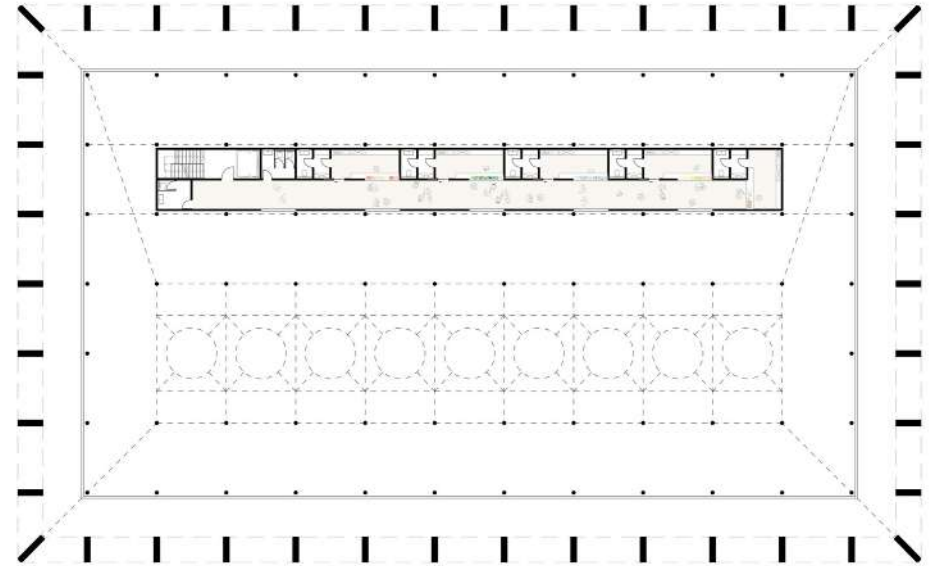
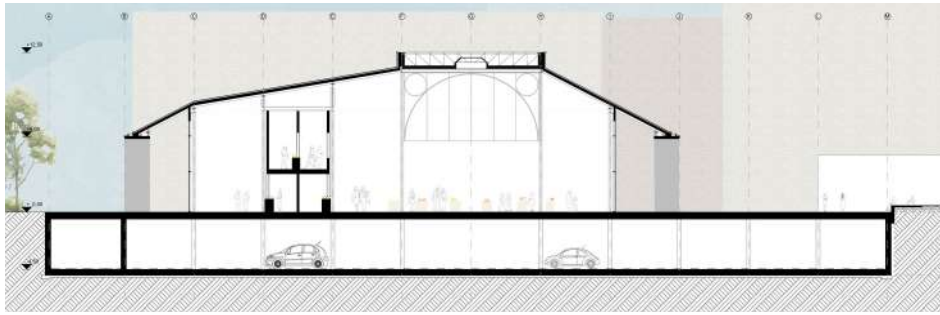
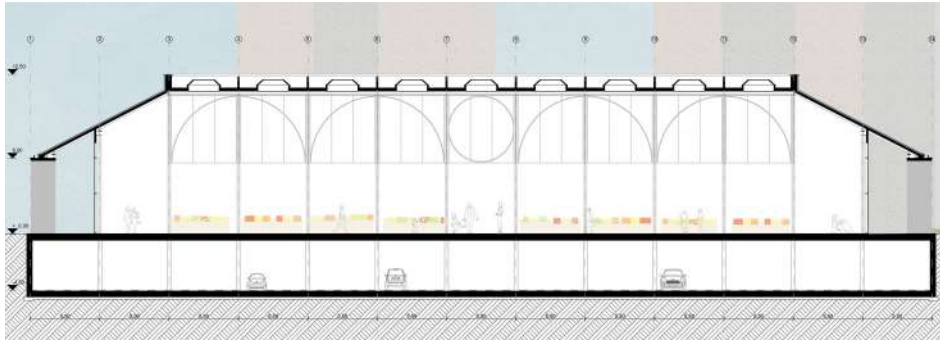

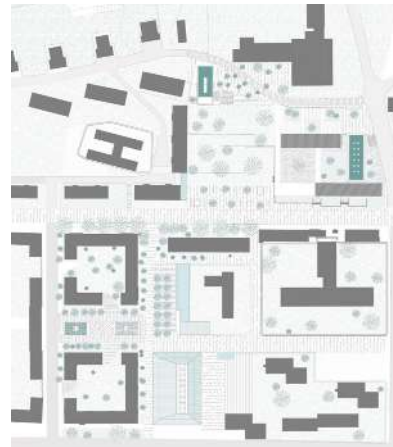
1:5000

A Vásárcsarnokom célja egy olyan városrész kialakítása, amely életet és pezsgést hoz az ipari múltú városba. Emellett a fenntarthatóság és az élelmiszerminőség javulása, a helyi termelők és kisvállalkozások ide csalogatása is feladat. Fő szempont, hogy emberi léptéknek befogadható teret, térfalat, növényzetet alakítsunk ki. Ez segíti a város fejlődését, a tájékozódást, és a városi hangulat fokozását. Három csapattársammal terveztünk erre a helyszínre, és mindenki olyan funkciót választott, ami a közösségi élet fenntartását segíti hosszútávon. Az én vásárcsarnokom egy harsány, nyüzsgő, és lépcsőzetes térrel rendelkezik, ami közel helyezkedik el a főúthoz, így mindenkinek útba eshet a piacér vásárlásra, szórakozásra egyaránt. A többiek tervei a lakóház és a kollégium egy kicsit nyugodtabb, intimebb hangulatú teret varázsolnak maguk köré. A tervem kívülről a szocreált idéző vasbeton árkádsorral hívogatja maga köré az embereket, belülről pedig egy acélszerkezetű fa látszógerendás fedésű csarnoktérben lehet folytatni a vásárlást. Fontos megjegyezni,

hogy a vásárcsarnok nem egy zárt épületként szeretne viselkedni a téren, hanem a térrel egybeolvadva akar létezni. Ezt a belső térrel egybenyitható árkádsorral oldottam meg. A belső tér a nagy csarnoktér mellett egy sávos elrendezésű bérelhető pultos 2 szintes tömböt is tartalmaz, ami emeletes kialakításának köszönhetően a belső csarnoktérre fókuszál. Az egész épület alapincézett, így megoldódik a parkolás ezen a területen. A teret így teljes mértékben ki lehet használni gyalogos kerékpáros forgalomra, illetve a különböző események (piac, kirakodóvásár stb.) megtartására. A tervezett épületek iránymutatást adnak arra, hogy a már meglévő területet építészeti eszközökkel hogyan lehet élhetőbbé és izgalmasabbá tenni az ott lakók számára.

1:7500

1:600

Tatabánya évtizedek óta a népességszökkenéstől szenved. Tervemmel ezt a problémát célzom meg, és a jelenlegi lakásállományt változatosabbá téve, egy új társasházat terveztem. A helyszín egy keskeny telek a tervezett alközpont szélén, melyet két keretes beépítésű szocreál épületcsoport határol. A piactér és a központ irányában ezzel az épülettel zárul a jelenleg is megtalálható lakóövezet, és ez is szolgál az új városi tér határaként. A telekre keskenysége miatt két épülettorony került, így tartja a környezetére jellemző átláthatóságot, azonban a meglévő állapothoz képest mégis sűríti a városi szövetet. A szomszédjai udvaraival együtt egy önmagában is értelmezhető kis térsort alkot az újonnan létrejött városi tér. Az épületek földszintjein szolgáltatások és egy étterem, az emeleteken pedig lakások találhatók. Az alaprajz centrálisan szervezett, a közlekedő mag és vizesblokkok helyezkednek el az épület belsejében, így a homlokzat minden irányból nyitott tudott maradni. A homlokzat jellege árkádszerű, idézi szomszédjai udvari

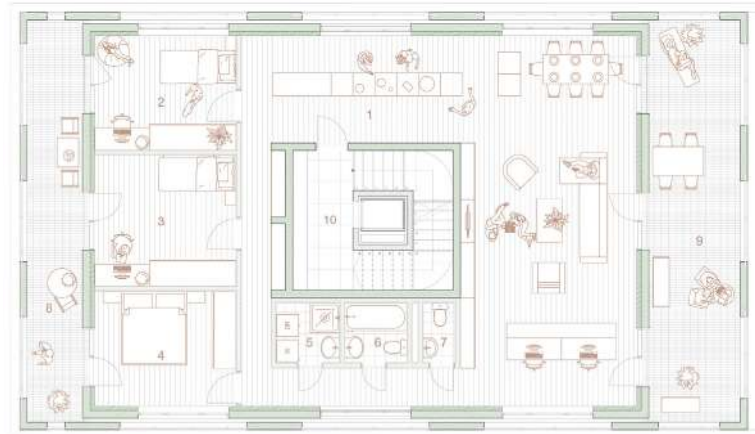
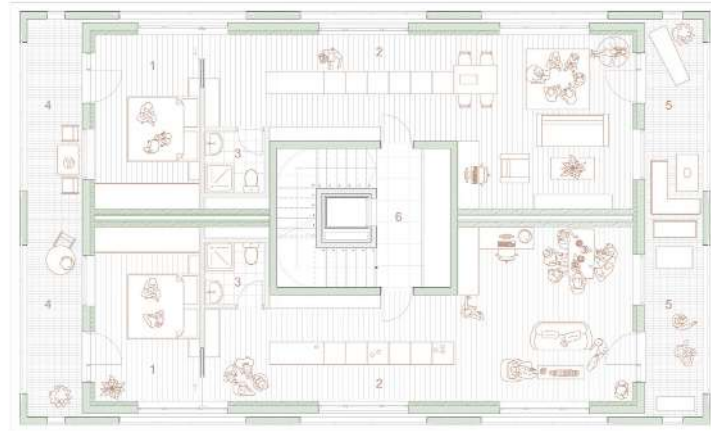
homlokzatát és ezáltal a szomszédjai által közre zárt, kifordított udvarként is értelmezhető. A négy oldali nyitást ellensúlyozza a külső homlokzati réteg erkéllyel való toldása, mely privátabb tereket képes nyújtani maga mögött.

Az anyagválasztásnál a különböző minőségű felületek rendszerszerű és architektonikus megjelenése vezetett. A belső, zárt, tisztán funkcionális közlekedőmag vasbetonból épül. A belső használati terek CLT falai áttörtebbek, felületükkel otthonosságot és meleget sugároznak. A falak homlokzati oldala színezett vakolatarchitektúra, az erről két-két oldalon elváló állványszerű homlokzati rendszer pedig előregyártott beton öntvényekből készül. A homlokzat anyag és színváltásaival egyszerre alkalmazkodik a meglévő színes és díszes szocreál környezetbe, az újféle homlokzati rendszerrel és felületekkel azonban ki is tűnik. A két épület kiemelt homlokzatain kétszintes árka, a bejáratoknál kapuszerűen befelé vonzó részletek új építészeti eszközöket jelentenek a területen.

1:600

1:200

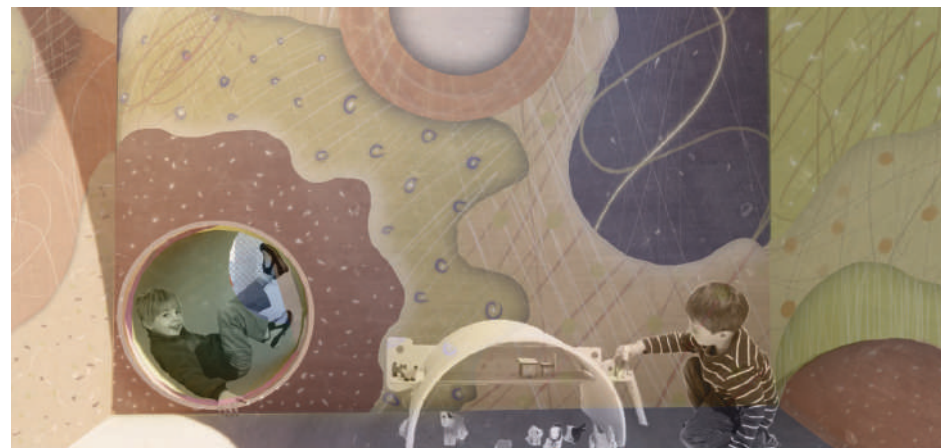

1:5000

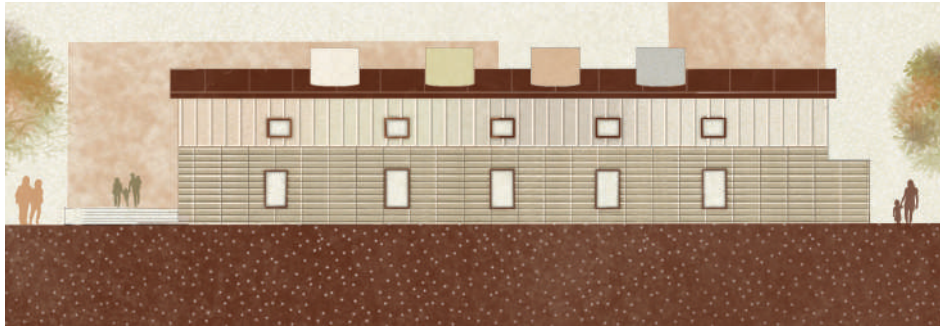
A játszóház célja, hogy odacsábítsa a fiatalos családokat, illetve családi programlehetőséget biztosítson a környéken lakó, nagyszülőknek is. A játszóház bejárata észak-keleti irányból nyílik. A kétszintes belmagasságú épület egy (alacsony) hajlásszögű, félnyeregtes tömegből áll, amelyet a tetőn felülvilágítók tagolnak.

Az építészeti koncepció része, hogy egy tömör, erős szerkezetű építményben könnyed belső térrel találkozzunk, az anyaghasználat a funkciók elkülönítésében is szerepet játszik. Az épület belső tere három fő sávra tagolható, ebből kettő kiszolgáló sáv, a harmadik pedig a középben elhelyezkedő játéktér. A földszinten

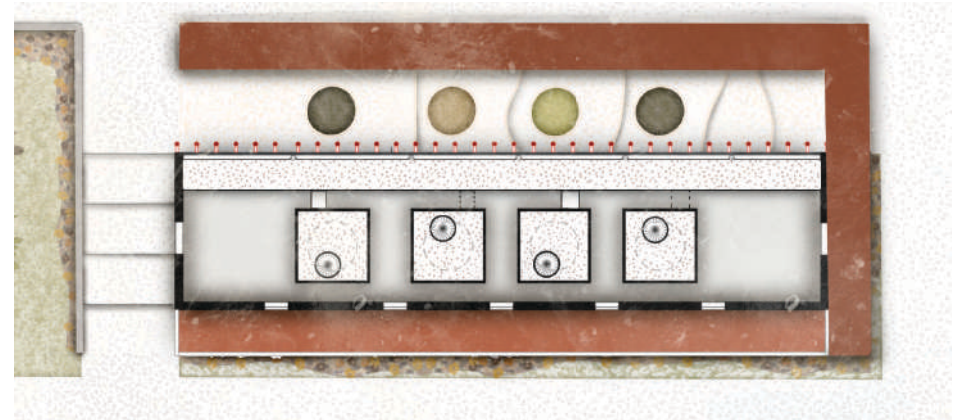
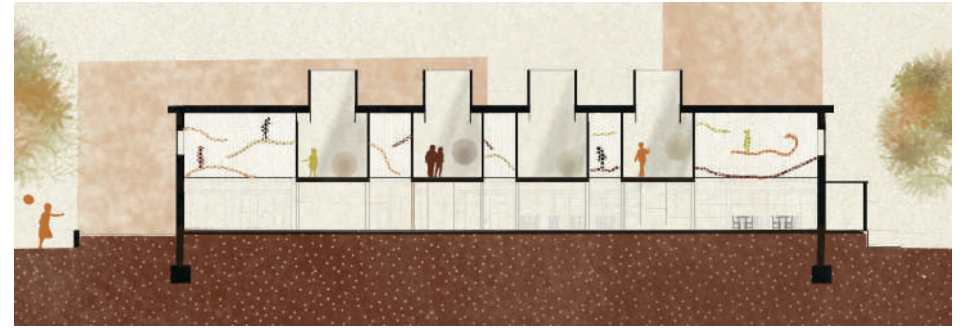
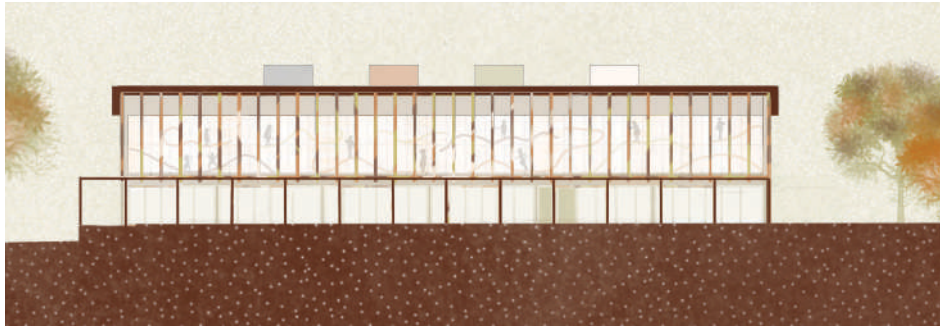

kap helyet egy kis recepció, egy büfépult, valamint ebben a sávban sorakoznak a ruhászekrények és ülőhelyek is. A játszócsarnok terét pilléreken álló kisebb játszódobozok teszik érdekesebbé, amiket a Tatabányához kötődő Szendőfi Pál festményei által ihletett belső terek tesznek egyedivé. A játszódobozok felülvilágítókból kapják a fényt, csigalépcsőkkel lehet őket megközelíteni, és össze vannak kötve a kis galériával. A dobozokon kívül a nagy belmagasságú játszótérben labdamedencék, trambulínok, egyéb játékok is helyet kapnak. Az épület bejáratával szemközti harmadik sávban található egy iroda, egy dolgozó öltöző, a mosdók, a gépészeti

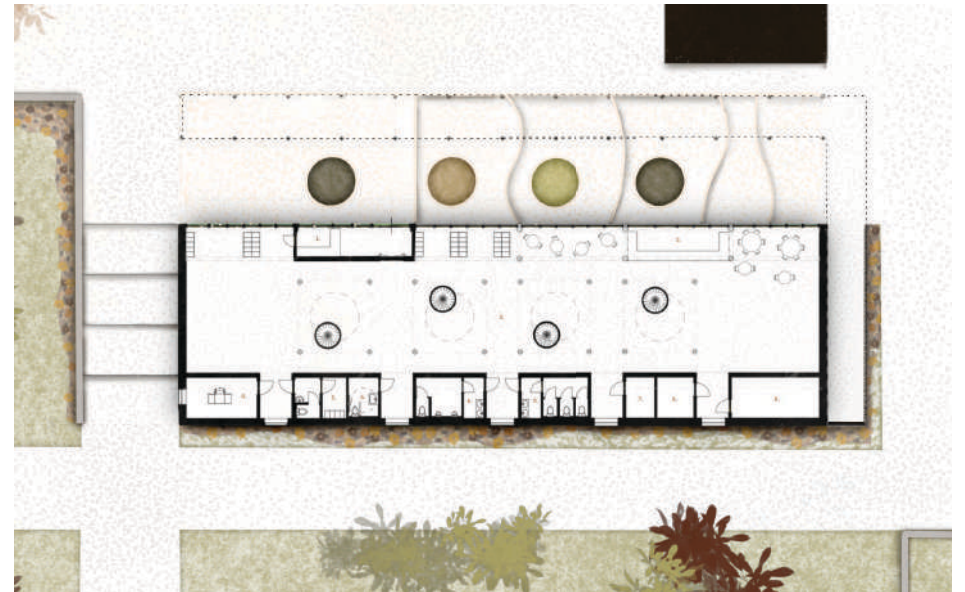
helyiségek. A külső térben elhelyezendő gépészeti egységeket egy fedett-nyitott tér védi. A fedett-nyitott teret biztosító tető az épület újonnan kialakult térre néző oldalán is tovább fut. Itt egy térlépcsős játszótér is elhelyezkedik. Homlokzatát tekintve az épület a tér felé nyit, ezen az oldalon a földszinten üvegezett függönyfal kialakítás, az emeleten pedig polikarbonát fal kap helyet, a téren áthaladók felé reklámfelületként sejtetve az épület funkcióját. A másik három homlokzaton szálcement burkolat jelenik meg, kiemelve ezzel, hogy a tér felé néző homlokzat kapja a főszerepet.

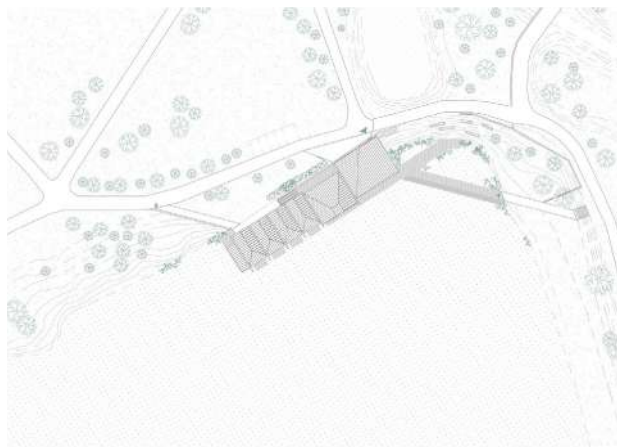
1:500

1:500

Tokai Vivien
HORGÁSZTÁBOR
ÉS SZÁLLÁS

1:2000

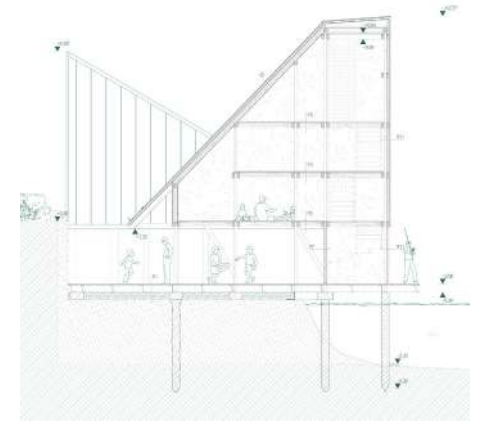
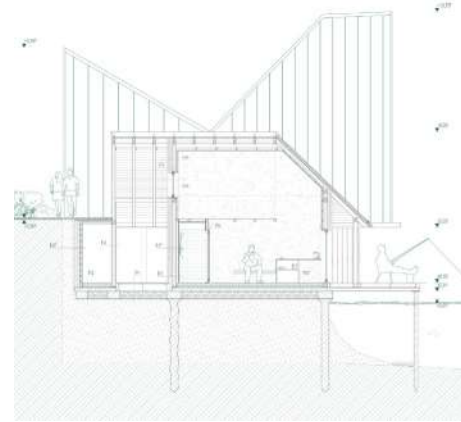
1:500

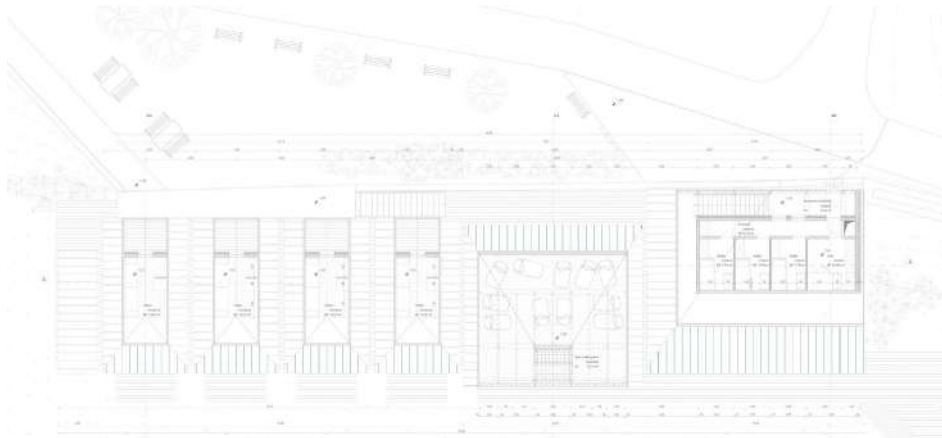
A tatabányai Erőmű-tó tarka természetközeli területén, az idilli zöld közeg és az ipari terület találkozási pontjánál egy egyszerű betonstég található, amely otthonául szolgál a helyi horgász közösség legifjabb tagjainak. A „Jószerecsét” Környezet-Természetvédő Horgász Egyesület nyaranta horgásztábort tart a közvetlen vízkapcsolattal rendelkező elszigetelt helyen. A táborhely megújítása volt a cél, amely egy olyan közösségi helyé alakulna, ami nyit az ideérkezők felé és segíti a helyi értékek megismerését miközben kiszolgálja az igényeket és pihenőponttá válik. Elsősorban a közösségi funkciók kapnának kiemelt helyet – főként a táborozók és a horgász közösség számára –, azonban a privát pihenésre is lehetőséget nyújtana.

A feszültség oldásaként a beépítés összekötné a kanyarulat két partszakaszát és ennek fókuszába kerülne a funkció. Az épület egy összekapcsolódó tetőszerkezet alatt alkot egységes beépítést, amely formavilágában reflektál a tó körül található horgászházak változatos fedélszerkezeteire. Három egységre

tagolódik az együttes: egy közösségi házra, egy nyári szállásra és négy darab horgászházra. A sorolt szerkezet egységeinek raszterben való eltolása a funkciónak megfelelő térkapcsolatokat alakít ki, így a hátsó közlekedő sáv és a túlpartra nyúló stég is a közösségi tér részévé válik. Az összekapcsolódó tetőszerkezet „lábakra” állítva emelkedik ki, alatta pedig kisebb nagyobb megszakításokkal átmeneti terek, közlekedők jönnek létre. Szállás funkcióval kerülnek belakásra a tetőterek, így a stég szabadon formálható helyszíne marad a közösségi tevékenységeknek. Az együttes centrumában található fedett-nyitott közösségi tér a tábor időszaka alatt az étkezés, az oktatás és a csoportos programok helyszínéül szolgál, felette található a tábor nyári szállása. A helyszíni anyagokhoz és szerkezetekhez igazodva az épület könnyűszerkezetes. A tábori hangulat megtartása érdekében színes fa lamellák választják el az átmeneti tereket.

1:300

1:500

Tormay Bence
TATABÁNYA-ÚJVÁROSI PIAC

1:3000

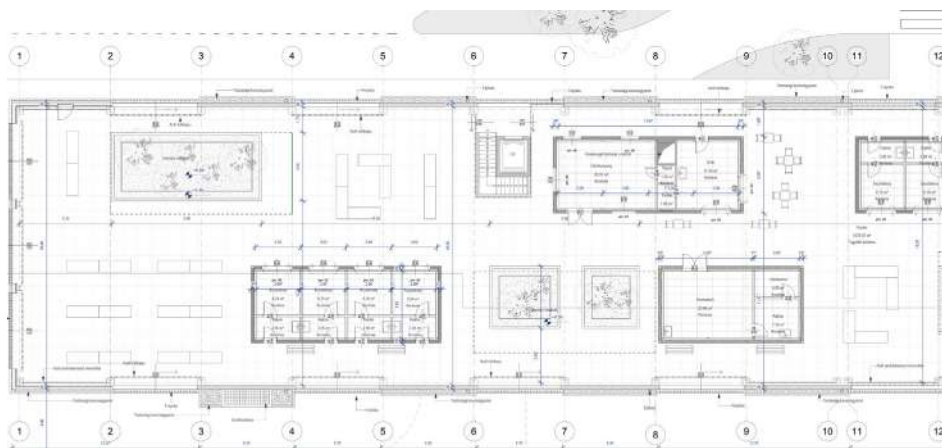
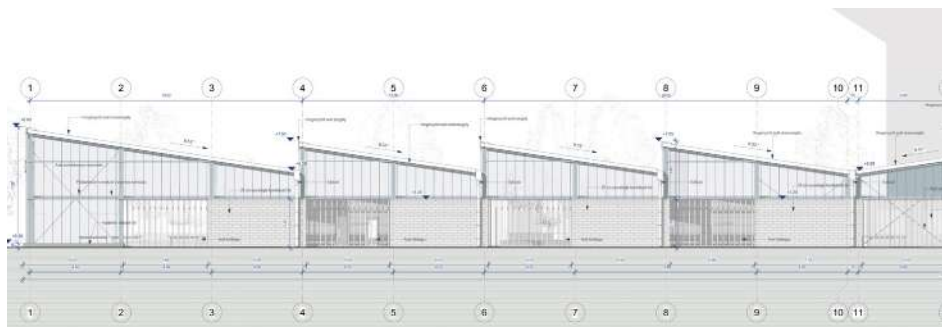
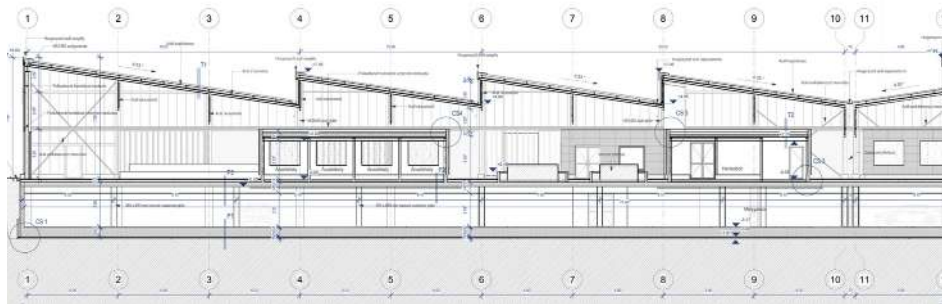

Diplomatervem célja egy lokális városmag létrehozása, melynek a központi eleme egy új piacépület. A Kond vezér utcai helyszín jelenleg egy vásárcsarnoknak és egy üzletháznak biztosít helyet. A terület jelenlegi állapotában sem a városi közterekkel, sem a piacokkal szemben támasztott követelményeket nem elégíti ki: a városrészt egysíkúság, kihasználatlanság jellemzi, a közterek jelentős része parkolóként van használva, az alacsony forgalmú közutak indokolatlanul sok területet vesznek el a gyalogosoktól.

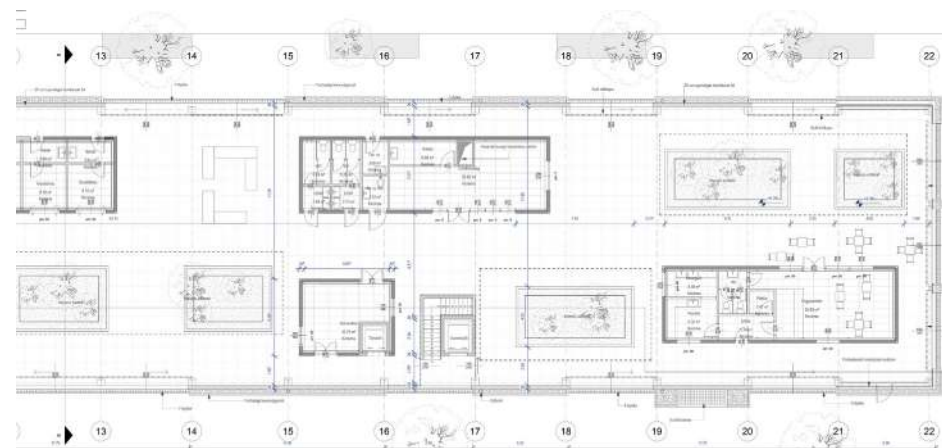
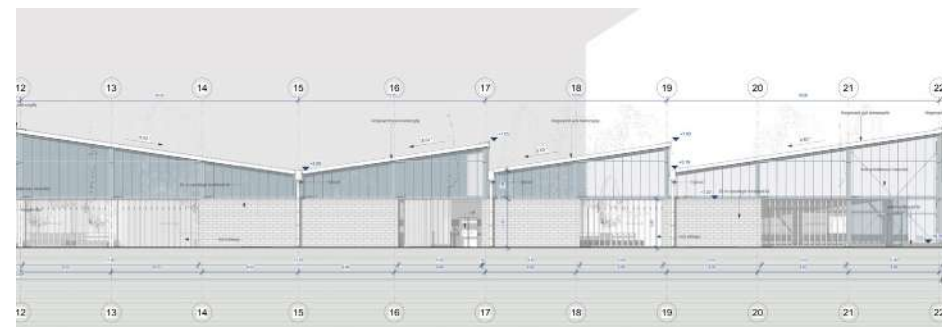
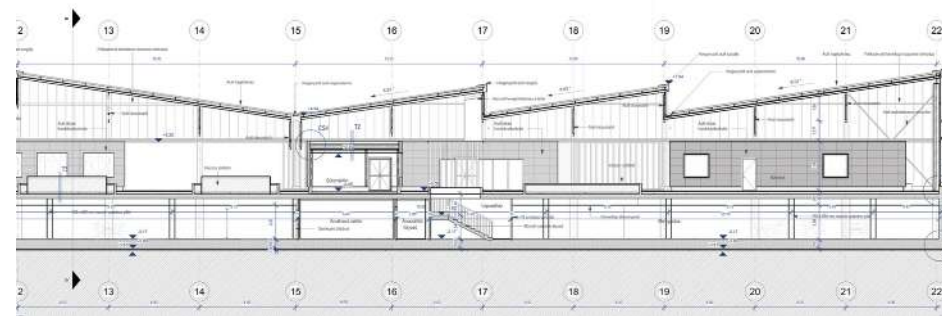
Az új piac befoglaló épülete a tervezési terület egészen végignyúló csarnok, melynek belső tere zárt, nyitott és fedett-nyitott terek sorolásaként értelmezhető: A hosszúkás tér tagolása egységes szélességű, pavilonyszerű épületekkel, illetve növényzettel telepített „belső kertekkel” történik. A pavilonok és a belső kertek között marad hely a szabadtéri árusoknak és a heti egy alkalommal kitelepülő kistermelők asztalainak is. Az élelmiszerkereskedelmi funkciókon kívül egy kávézót,

egy kifőzdét, illetve több zárt üzlethelyiséget helyeztem el az épületben. A piactér és környezete gyalogosforgalmi sétányként működik, az egykori Gerecse áruháza területén pedig közparkot alakítottam ki.

A piactér és az árusítóhelyek funkciója időszakosan változhat. A csarnok ideális helyszín lehet kisebb esti-éjszakai rendezvények céljára. Egyes pavilonok ilyenkor átalakulhatnak italkiméző helyiségekké, ezen kívül akár egy tatabányai karácsonyi vásárnak is ideális helyszíne lehet a piac.

1:500

A környező közterületek szabadtéri rendezvények, bolhapiacok alkalmával bevonhatóak a piac működésébe. A csarnok tömeg- és homlokzatalakítása során az ipari épületek szolgáltak előképként. Az üzemszarnok-jellegű piactérrel Tatabánya több mint 100 éves iparvárosi múltjára kívánok utalni, ezt

szolgálja a nyerstégla-homlokzat alkalmazása, a sédtetes geometria és az acél tartószerzetek előtérbe helyezése. A nagy, egylégtérű belső terek, valamint a természetes bevilágítás biztosítása olyan hagyományai az ipari építészetnek, melyet egy piac kialakítása során is érdemes alkalmazni.

A Kraft Műhely azt vizsgálja, miként hatnak a szakmánkon belüli építési folyamatok, illetve az építészethez kapcsolódó gyártó, fejlesztő és művészeti diszciplínák az építészetre. Az építés technológiai sokszínűsége, az iparművészet, a tárgykultúra, a képzőművészet és a modellezés, valamint a kisléptékű tárgykísérletek tervezésre gyakorolt hatása, illetve az ezek közötti kölcsönhatások, szinergiák tudatos keresése áll a műhely tevékenységének központjában.

Az előregyártás, az iparosított gyártásban előállított termékek megismerése, felfedezése és újraértelmezése az építészet számára ma kimeríthetetlen inspirációs forrásként szolgál. Az építőiparban rendelkezésre álló megszámlálhatatlan mennyiségű anyag az építész kezében eszközzé válik, hogy felületeket, hangulatokat, részleteket hozzon létre. Célunk a lehetséges felhasználási módok számának tudatos tágítása, az anyaggal történő kísérletezés, új utak keresése.

A műhely tagjai alkotó tevékenységükkel, kutatásaikkal és egyetemi kurzusok keretén belül is keresik az alkalmazott iparművészet, a klasszikus kézműves mesterségek és az építészet találkozási pontjait. A meglévő épületállomány megfigyelésével, a kihalóban lévő iparos anyagok bemutatásával és történeti rendszerezésével hiánypótló ismeretanyagot gyűjtünk. Az építőipar még létező mesterségeinek kézműves fogásait vizsgáljuk, amely tudás bár nem akadémikus, mégis meghatározó a kivitelezés és az építésről való gondolkodás során. A kézműipar kortárs lehetőségeit, tendenciáit tárjuk fel műhelylátogatások, manufaktúrák és meghívott alkotók, vendégek segítségével.

Tudatosan keressük a kapcsolatot más művészeti ágak képviselőivel. Egy olyan korban, amikor mindent szabad, és egyre kevesebbet lehet, egyre fontosabb saját elméleti alapállásunk kialakítása: problémafeltárás,

majd a problémával kapcsolatban kialakított alkotói válasz. Építészeti megközelítésünk ezért ma mindennél közelebbi rokonságban áll a képzőművészeti alkotók egyéni kísérleteivel. Célunk, hogy a magyarországi fiatal és középgeneráció művészeivel együttműködésekkel alakítsunk ki, és a megismerés segítségével csiszoljuk építészeti látásunkat.

A makettezés hasznos médium az építészek eszközeinek palettáján. Makettépítés közben nehezen elképzelhető, rejtett, vagy akár váratlan összefüggésekkel találhatjuk szemben magunkat, ami újabb gondolatokat generálhat. A Kraft Műhely a tervezésben, így a tervezés oktatásában is kiemelt jelentőséget tulajdonít a modellkészítésnek, a csinálás, építés által fejlesztett építészeti gondolkodás elsajátításának. A makettezés azonban nemcsak hasznos tervezésmódszertani eszköz: tárgyak, modellek készítése a felszabadul alkotás örömét is magában rejti.

A Kraft Műhely célja, az építőanyagok, iparművészek, képzőművészek, a modellezési technikák és a szabad tárgyalakítás megismerésén keresztül a mindannyiunkban rejlő alkotó energiák felszabadítása.

A MŰHELY TAGJAI

Falvai Balázs DLA, Nagy Márton DLA, Török Dávid DLA, Varga Tamás DLA, Erdős Imre, Ghyczy Dénes, Gulyás Eszter, Gyárfás Noémi, Hudy Balázs, Nedeczky Zsolt, Szederkényi Lukács, Varga Noémi

Fenntartható Lakóhelyek Műhely

Magyarországon, részben a történelmi megpróbáltatásaink miatt, a „határ” szóhoz a mai napig elsősorban negatív érzelmek kötődnek. A határokat gyakran olyan restriktív társadalmi vagy fizikai konstrukcióként fogjuk fel, amelyek gátat szabnak, akadályt jelentenek, amik keretek közé zárnak minket. Ugyanakkor a határoknak van egy másik olvasata is, ami talán a „határos” szóalakban jelenik meg a legpozitívabban. Hiszen a határok nem csak arról szólnak, hogy valaminek vége szakad, hanem hogy valami új, valami más következik. A határon egyszerre tud több különböző karakter érvényesülni. Ha a határok jól működnek, a szomszédok nem különülnek el egymástól, hanem pont, hogy kapcsolatba lépnek és olyan érdekes együtt állások jönnek létre, amik sehol máshol nem. A határoktól tehát nem félni kell, hanem olyanná tenni őket, ami

összeköti a különböző karaktereket és az eltérő elemeket olyan módon használja fel, hogy inkább erősítse, kiemlje azok értékeit.

Az építészetben a határok azok a látható és láthatatlan vonalak, térfalak, amelyek meghatározzák a fizikai és társadalmi környezetet, amiben élünk. A belső tereket a külső tértől

Dadpour, Siawash:
Társasház és piac

elválasztó egyszerű ajtónyílástól, a szabályozási terv övezetein keresztül, a közösségi és személyes területek határait jelző térfalakig, a határok megszabják, hogy hogyan lépünk interakcióba az épített környezetünkkel. A határok két különböző karakterű tér vagy tömeg között húzódnak, a karakterkontraszt pedig ideális lehetőséget nyújt ahhoz, hogy izgalmas, a helyszínre reagáló, a különbségeket vagy kiemelő, vagy pedig szintetizáló építészet jöhessen létre.

A Fenntartható Lakóhelyek Műhelyben idén azt vizsgáltuk, hogy ezek a határok Tatabánya területén miként jelennek meg. A féléves munka végén létrejövő hallgatói terveket három külön téma szerint csoportosítottuk. Voltak olyan hallgatóink, akik a belső és a külső terek közötti határvonalra fókuszáltak. Ezek között sok épületnél megjelentek az úgynevezett „átmeneti” terek, amelyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy az épület finomabb és komplexebb kapcsolatba kerüljön a környezetével. Más hallgatók elsősorban a funkcionális határok szerepével foglalkoztak. Nem egy olyan terv született a félév során, amely a lakozás mellett sport- vagy kereskedelmi tevékenységeknek is adott teret. Ezekben az épületekben a különböző funkciók kölcsönhatásba léptek egymással, ami megjelent az épületek tömegformálásában, térarányaikban. Végül, voltak olyan hallgatók is, akik azt vizsgálták, hogy hogyan kezelhető le, és bizonyos esetekben, hogyan oldható fel a magán és a köz tulajdonában lévő területek között a határvonal, valamint mit tudnak adni a város életéhez az ilyen félprivát terek. A bemutatott hallgatói tervek mind jó példák arra, hogy a határok nem gátat jelentenek, hanem lehetőséget arra, hogy különleges, helyspecifikus építészeti minőség jöhessen létre.

A Fenntartható Lakóhelyek Műhelyen belül ezúttal a „határok” mentén vizsgáljuk a hallgatók terveit. Számomra a funkcionális határok megjelenése volt ebben a félévben figyelemreméltó. A tatabányai, belvárosi helyszíneknél kulcskérdés a fenntarthatóság, olyan értelmében, hogy hogyan tud egy-egy nagyon megszokott helyi funkció átváltani egy jövőálló, de folytonosságot kínáló megoldássá. Két tervezési területtel foglalkoztak a hallgatóim: A Vásárcsarnokkal és az egykori mozi helyén található beépítetlen területtel, amely most egyfajta parkként működik a Nagy Imre tér kiterjesztéseként.

A piac területe nagyon érdekes hely a funkcionális határok vizsgálathoz. A piac, mint köz- és közösségi funkció fontos a város életében, a lokáció kiváló, de az épület állapota nem igazán segíti a színvonal emelését. A hallgatóim megtartották a piac-funkciót, igaz, átértelmezve. Terveikben vizsgálták, hogy hol és milyen módon kapcsolódhat itt a közösségi és magánfunkció úgy, hogy segítsék egymást.

Az egyik jellemző megoldás az volt, hogy a hallgató látszólag egyértelműen meghúzza a funkcionális határokat: a tervezett épületének földszintje az alkalmazott anyagokkal és geometriával egyértelműsíti az utcai közterület és a megújult piac határát és így a földszint fölött jelöli ki a piac és a magánlakások területi elválasztását. Ez a határterület módot adott finom összekötésekre. A minden irányban megnyíló földszinten és a mozgalmas emeleteken a funkcionális határ a magán- és köztér között viszonylag erősen, de egymást nem zavarva valósul meg.

A másik jellemző megközelítés szerint a mindenki által használható területek többnyire a földszinten maradnak, de az első és második emelet már vegyesen használható lakásfunkcióra és munkahelyek céljára. Az épületkontúrán belül, de külső térben tervezhető olyan köz(lelkedő)

terület, külső közös terasz, amely egyértelműen közösségerősítő, elérhető, valóban használható funkciókkal ékelődnek a magánterületek és a hagyományos közterület közé. Így a terv rugalmas, az összekötő funkciók változhatnak az igények és a térhasználat későbbi alakulása során. A funkciók nem vonalak vagy síkok, hanem térbeli határok mentén csatlakoznak.

A park esetében a funkcióváltás markánsabb változást hoz – az eddigi zöldterület egy része beépül. Segíti az átmenetet az a tény, hogy korábban már állt itt középület – a Turul mozi. A hallgatók koncepciói is a park és a magánterület határát vizsgálták. Jellemző volt a parkban elhelyezett egyszerű, kevésszámú épülettel dolgozó beépítés. A hallgatók egy része nem szívesen adta át a zöldterületet beépítésre. Ezeknek a megoldásoknak az lett az előnye, hogy az eredeti hangulat megmaradt. Hátránya volt, hogy például a tervezett társasház-funkció kevés valós kötődést épített ki a parkkal. A hallgatókat ez arra inspirálta, hogy megpróbálják széthúzni a magán és közfunkció határzónáját: például önálló kávézópavilon telepítésével. Így a teljes hátsókert-park jól használhatóvá vált a lakók részéről, miközben beengedte a „külvilágot” is. Másik ilyen szatellit lehet a parkoló: például egyetlen födém, ami zöldtetőként alakítva a park részévé válik, az előtte lévő út pedig elnyújtott sétányként vezet a lakóházhoz. Ez a sajátos viselkedés, a funkcionális határok szándékos széthúzása, a lakóépületeken belül is látható: a külvilág és a lakások közötti közlekedő, amelyet általában a lehető legkisebbre illik tervezni, itt kitérül, erős kapcsolatba

kerül az épület mögötti parkkal, de a lakások védett, világos, együttlétre, munkára alkalmas kiterjesztéseként is működhet.

Mások úgy gondolták, hogy az épületek számának a növelése jó eszköz lehet arra, hogy – megfelelően

Shinebayar Ganbaatar:
Társasház és Piac

Fejér Petra Borbála: Családi ház kísérelt

érzékeny tervvel – a park egyes részei finoman kertté válnak. Volt olyan beépítéskísérelt, melynek célja az volt, hogy megvizsgálja, hogyan lehet egy belvárosi helyzetben kertvárosias életet élni. Egy hallgató sűrűn elhelyezett lakótoronyokat tervezett. Itt

funkcionális határterület például a földszint és a kert-közterület kapcsolata. A közpark/magánterület feszültség megoldása nem triviális ebben a helyzetben. A magán/közhasználat határterülete jelen esetben nem a megfelelően egy távolság és átmenet biztosításával, hanem (az eddigi vizsgálódás szerint) a megfelelő sűrítéssel érhető el.

A hallgatók mindkét területre többféle, egymástól jól elkülöníthető alapállással indultak a tervezésnek. A tervek is ennek megfelelően szereteágazó megoldásokat nyújtanak. Tisztán látszik, hogy a területek alkalmasak fejlesztésre és nem csupán igényes épületekkel gazdagíthatják Tatabánya központját, hanem segíthetnek egy kortárs, friss életforma meghonosításában is.

Weiskopf András HATÁROK KÜLÖNBÖZŐ TULAJDONÚ ÉS HASZNÁLATÚ TEREK KÖZÖTT

A különböző tulajdonú és használatú terek közötti határok témája a hallgatói tervek összefüggései mentén került kibontásra. Felsőbb éves és diplomázó hallgatók Tatabányán a régi mozi helyére, a Turul parkba, illetve a piac helyére, a Kond Vezér utcába, terveztek vegyes használatú többlakásos épületeket. A társasházak legprivátabb terei és legalapvetőbb építő elemei a lakások. Ezekben csak az adott lakás lakói tartózkodnak, és ők határozzák meg, hogy ki juthat be oda. A lakásokhoz való eljutás tereit, illetve az egyéb közös használatú tereket nevezzük közösségi térnek. Ezek szolgálhatják a tárolást, de lehetnek egy rendezvény megtartására is alkalmasak. Ezekbe a terekbe az épület összes lakója bejuthat, és ők azok, akik meghatározhatják, hogy rajtuk kívül ki még. A társasházakhoz tartoznak olyan terek is, ahova bárki bejuthat, ezt nevezzük köztérnek. Ilyenek lehetnek bérbe adott terek: kávézók, boltok, továbbá funkcionális szerkesztés szempontjából ide tartozhat egy sokak által látogatott park is, amire a ház lakásai néznek. A különböző tulajdonú

és használatú terek és a közöttük megjelenő határok változatos módokon jelennek meg épületeinkben: ilyen egy nyitott oldalfolyosó, ahol egymás lakásai előtt elmegyünk, ilyen két erkély közötti vizuális kapcsolat, illetve ilyen egy földszinti közfunkció és az emeleti lakások közötti akusztikai elválasztás is. A határok létrehozásánál és vizsgálatánál a különböző terek használati komfortjának

Péter-Szabó Eszter:
Városi lakáskísérelt

Abrán Boglárka: Alkotótér és művészlakások

megőrzése a legnagyobb kihívás, aminek szempontjából a Fenntartható Lakóhelyek Műhely hallgatói három olyan témával foglalkoztak melyek a lakás-építészet különböző léptékeiben értelmezhetőek: épület és környezet határán, lakótér és közös terek

határán, illetve a lakófunkció és más funkciók keveredésében.

A telepítésben megjelenő határok témája az épület és környezetének kapcsolatát bontja ki egy épület szempontjából a legnagyobb, városi léptékben. Az alábbi tervek az aktív városiak és a társasházi lakások lakóinak térhasználati szokásait kísérik meg változatos módokon összeegyeztetni, melyben fő eszközük az épület és környezetének viszonya. **Nour Hamdan** (ld. 175-179. oldal) és **Péter-Szabó Eszter** (ld. 187-191. oldal) is a Turul parkkal foglalkoztak diplomamunkájukban. A régi mozi elbontásával kialakuló zöldfelületet mindkét terv komoly értéként azonosítja, mivel ilyen szabad használatú területből kevés van Tatabánya Újvárosban. **Nour Hamdan** egy három egységből álló műhelyház csoportot tervezett, melyek eltolásban követik a Kós Károly utcát, így az épület a lehető legnagyobb park területet hagyja meg. A házak földszintjein elhelyezkedő, textil-, kerámia- és asztalos- műhelyek vizuális kapcsolatban állnak a parkkal, az utca felől be is lehet látni ezekben, ám a szinteltolás miatt az emeleti kollégiumi funkciók zavartalanul tudnak üzemelni. **Péter-Szabó Eszter** egy szociális programokkal és közösségi kerttel bővített társasházat tervezett, mely a Kós Károly utcához közel van telepítve. Az épület különlegessége a lakásokhoz kapcsolódó zöldségtermesztés lehetősége továbbá a feldolgozáshoz és tartósításhoz kapcsolódó közösségi terek megléte. A lakások park fele néző, benapozottabb oldalán

találhatóak a nappalik és a fő növénytermesztési hely, ami így zöld határként működik a park és a privát lakások között. Az oldalfolyosók és a hálószobák közötti elválasztást térben virágágyások, akusztikai és vizuális szempontból pedig szintmagas eltolható árnyékolók biztosítják.

A többlakásos házak rendszerében található használatbeli különbségek téri következménye, a különböző használatú terek között megjelenő határok következő léptéke. Az alábbi tervekben az épületen belül történik egy olyan változás a használatban, ami a házak térbeli struktúrájára is hatással volt. **Abrán Boglárka** (ld. 154-159. oldal) egy képzőművész telepet tervezett diplomamunkájának, a Turul park Kós Károly utcához közelebbi, késő modern üzletének átalakításával és bővítésével. A meglévő csarnoktérbe kerültek a nagyobb belmagasságú, zajos és közös használatú műhelyek, míg a lakóegységek a finom, keskeny, erre a célra szerkesztett blokkban kapnak helyet, a csarnoktérhez tapasztva. A határ így egyértelmű a régi és új között, illetve a privát és a közös között. Hasonló régi és új közötti átmenet fedezhető fel **Papp Alexandra** (ld. 184-187. oldal) edzőközponttá alakított késő modern éttermében is. **Budai Flóra Sára** (ld. 158-163. oldal) a Turul parkba tervezett nővérszállást a tatabányai Szent Borbála Kórházban dolgozók számára. Különböző egészségügyi alkalmazottak különböző lakásigénnyel is rendelkeznek: az ápolóknak jobb, ha együtt laknak, a rezidenseknek kényelmesebb lakásokat szeretnének, míg az orvosoknak akár már családi házra is szükségük lehet. **Budai Flóra Sára** a nővérszállásán a közösségi lakástól a kertes

családi lakásig különböző méretű és leosztású egységek kapnak helyet, egy olyan rendszerben, ami ezeket a tereket kiszolgálja, ám lakóit mégsem választja el egymástól. **Schán Sára** (ld. 192-195. oldal) a szabadon

Budai Flóra:
Nővérszálló

Schán Sára: Toronyházak kertekkel

álló családi házak szeparáltságának többlakásos házakban való implementálásával foglalkozott a Kond Vezér utcába tervezett épületével. A hosszúházakra jellemző összekapcsoltság érzetének megszüntetésére a lakások öt toronyba szervezve kapnak helyet, így tud létrejönni távolság a privát lakások között. Az így kialakuló átlátások és zölddel tarkított átmenő lakások egy kicsit közelebb vannak a szabadon álló családi házak világához, mint az Újvárosra jellemző fogatolt társasházakéhoz.

A különböző tulajdonú és használatú tereket tartalmazó épületekben az ezeket a tereket elválasztó határok kérdése egyértelmű. Vannak azonban olyan esetek, amikor a határ maga válik egy építészeti elemmé. Az elválasztás módján túl ezekben az esetekben az átmenet, a leválasztás módja is az építészeti probléma részévé válik. Schán Sára tevényél a lakótornyok közötti új egy szignifikáns téri és tömegbeli jellemzőjévé válik a többlakásos háznak. **Lakatos Fanni** (ld. 180-183. oldal) a Turul park meglévő késő modern boltépületét alakítja át közösségi térré, amelyet egy zölddel benőtt rácsszerkezettel bővíti, így elmosva a határokat épület

Fülöp Theodóra Eszter: Bérházak biciklis fiataloknak

és természet között. Ezzel az eszközzel **Lakatos Fanni** elősegíti, hogy a majdani parkhasználók még inkább a magukénak érezzék a számukra épített közösségi teret. **Fülöp Theodóra Eszter** (ld. 171-174. oldal) Kond Vezér utcába tervezett különleges sávházat

fiatalok számára, akik kerékpárral közlekednek. A többemeletes épületben minden lakáshoz fel lehet tekerni az utcáról és onnan le is lehet gurulni a kiszélesített és közösségi térré alakított oldalfolyosón. A privát terek védelmének érdekében ezt a teret **Fülöp Theodóra Eszter** eltartja a lakásoktól, illetve a lakásokban is a kevésbé privát tereket tájolja ide. A nagyobb méret miatt az itt lakók a lakásokhoz tartozó közösségi teret úgy használhatják, mint egy alacsony forgalmú utcát, miközben ez az érdekes szerkezet elhatárolja őket a város nem kívánatos hatásaitól.

Kevés figyelmet fordítunk az átmeneti terekre, pedig nem csak az építésznek fontos a téri gazdagság, mindannyian profitálunk belőle. A koronként és helyenként különböző típusú átmeneti terek egyrészt fizikai védelmet adnak az időjárás viszontagságai ellen, másrészt kellemebbé teszik a zárt és nyitott terek közötti váltást. Elég csak a magyar népi építészből jól ismert tornácra gondolni: miközben esőtől védett munkahelyet hoz létre a tető alatt, egy félig kint – félig bent érzéssel ajándékozza meg a lakót.

Átmeneti terek az udvarok és átriumok is, ezek közül a legösszetettebb példa az ókori görög és római átrium, ahol az udvart minden oldalról tornác veszi körül. Kései utódja a középkori templomok kerengője: aki itt jár, megtapasztalhat minden fokozatot a zárt és nyitott tér érzete között. Kisebb jelentőségűnek tűnhet, de nem lebecsülendő a mediterrán városok

sikátorrendszere, ahol az utca szélessége sokszor kisebb, mint egy szobáé, ezzel adva szinte beltéri érzetet, miközben az árnyékos homlokzat is kevésbé melegszik fel.

Az átmeneti terek kultúrája a Távol-Kelet esős éghajlatú vidékein a legkifinomultabb. A japán *engawa* hagyományos

Hamdan, Nour:
Műhelyház

értelemben egy talajtól elemelt, fából készült, fedett tornác, de mint kortárs építészeti hivatkozás mindenféle térátmenetre utalhat. Az elmúlt évtizedek kísérletező japán építészetében sokszor a koncepció lényege a téri gazdagság, az átmeneti terek sokfélesége, elég csak Ryue Nishizawa vagy Sou Fujimoto munkáira gondolni.

Ahogy a történeti és kortárs építészetben, úgy a hallgatói tervekben is tapasztalhatjuk az átmeneti terek sokféleségét. Akár a fedett-nyitott terekre gondolunk, akár az átriumszerűen védett udvarokra vagy ezek kombinációira, találunk példákat. Érdemes különbséget tenni a létrejöttük szerint, és néhány példával bemutatni őket.

A három csoport közül az első a *spontán alakzatok*: ezek a tervek nem az átmeneti terekre fókuszálnak, de mint a mediterrán városokban, az épülettömegek között létrejövő helyek mégis fontos szerepet kapnak. A második csoport az *addíciók*: itt az átmeneti tereket alkotó elemek tudatos, és a terv szempontjából meghatározó alkalmazását tapasztaljuk. A harmadik csoportba azok a tervek tartoznak, ahol a koncepció lényege a terek közötti feloldódás, ezeket Fujimoto nyomán *felhőknek* nevezhetjük.

1. Spontán alakzatok

Nour Hamdan oktatási épületének (Műhelyház, ld. 175-179. oldal) három, négyzet alaprajzú tömege úgy kerül egymáshoz közel, hogy az eltolás következtében csak rövid szakaszokon kapunk viszonylag zárt külső teret, miközben a többi részen L alakban elhelyezkedő térfalak erősítik a külső tér védettségét. Az épület északkeleti oldalán a külső tér határait alacsony támfalak jelölik. A határok feloldódása nem ér véget a külsőben: az alsó két szint belső tereinek részleges összevonásával sikerült közelíteni a szabad terek hangulatát.

Schán Sára (ld. 192-195. oldal) hat elemes, lineáris mintázatú alkotó épületében hasonló dolgok történnek. Láthatjuk az épülettömegek között kialakuló helyeket a földszinten és az emeleten, de van más is: itt már megjelennek a második kategóriába tartozó elemek is, mint a négyzetes tömegeket lazító beugrások. A terv leginkább „határokat elmosó” része a földszint, ahol nem igazán tudjuk, hogy lábakon álló házat vagy áttört felületű homlokzatot látunk.

2. Addíciók

Abrán Boglárka terve (Alkotótér és művészlakások, Id. 154-157. oldal) meglévő épületet bővít és alakít át. A jelenleg kihasználatlan szolgáltató épület nagy „tornáca” (fedett-nyitott tere az épület teljes hosszában) szinte kínálja a megoldást a hozzáépített traktus kialakítására, és a tervező él is a lehetőséggel. Az új rész meghatározó eleme az első és a második emeleten végigfutó erkély, amelyet a zárófödém magasságában előtető zár, így az épület mindkét hosszoldalán átmeneti terekkel találkozhatunk.

Papp Alexandra (Id. 184-187. oldal) szintén meglévő épületet választott és épített tovább. Az eredetileg Hétvezér névre hallgató étterem és élelmiszerbolt mára elvesztette korábbi jelentőségét, és különböző próbálkozások után matracboltként üzemel. A nagy fesztávú, magas terek lehetővé teszik, hogy az épület sportközpontként éledjen újjá. A bővítés iránya kötött volt: a ráépítés egy része zárt tér, a többi udvarszerűen kialakított szabadtéri sportpálya, két különböző szinten. Az új térfalak áttetsző anyagúak, így az átmeneti terek nem csak felfelé nyílnak

meg, a környék is részese lehet az élménynek.

3. Felhők

Fülöp Theodóra Eszter tervében (Bérlakások biciklis fiataloknak, Id. 171-174. oldal) nehéz megmondani, hogy átmeneti terekből vagy zárt terekből van több, és ez nem annyira a kerékpáros közlekedés helyigényéből adódik, mint az elképzelt életmódból. A széles, hullámzó „gang” áttörésekkel tagolt, így függőleges kapcsolódások is kialakulnak, miközben a vízszintes szeparálás problémája is szinte magától megoldódik,

Papp Alexandra:
Sportközpont

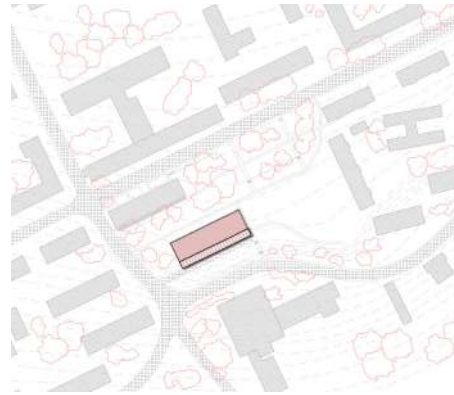

Lakatos Fanni: Pihenőkert és kávézó

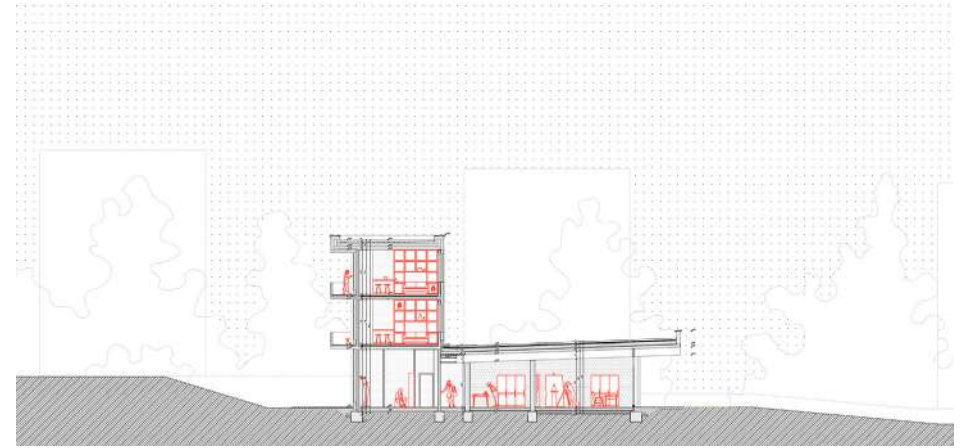
a lakások előtti térrészek elkülönülnek. A lyuggatott koncepció megoldja a homlokzat egyenletes világítását, miközben felhővé varázsolja az épület déli oldalát.

Lakatos Fanni terve (Pihenőkert és kávézó, Id. 180-183. oldal) műfaja szerint átalakítás és bővítés, de ennél nagyobb igényű: a meglévő szolgáltatóházat egy nagyszabású kompozíció részévé teszi. Az új épületrészek kevés kivétellel átmeneti terek, a térfalak és tetők nagy része áttört, illetve növény. Az épület egyik végében a magaságysok között spontán és tervezett leülőhelyek alakulnak ki, a másik végében fából és acélból épített játszótér készül felnőtteknek, a kettő között helyezkedik el a kávézó, az új épület egyetlen zárt része. A kompozíció egységéről a fémszerkezetekre felfuttatott növények gondoskodnak.

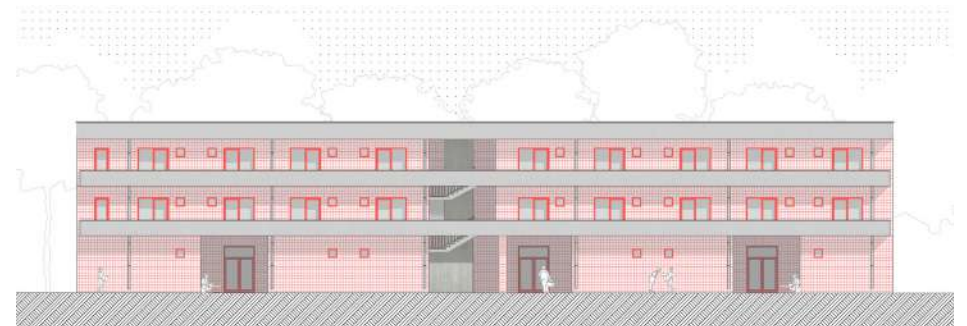
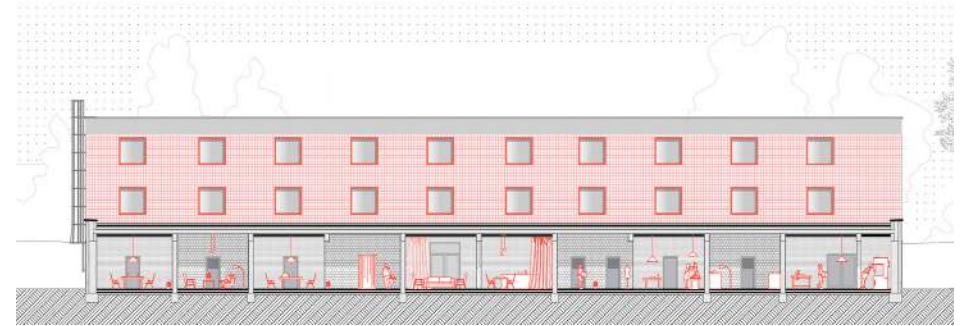

1:5000 ↻

1:500

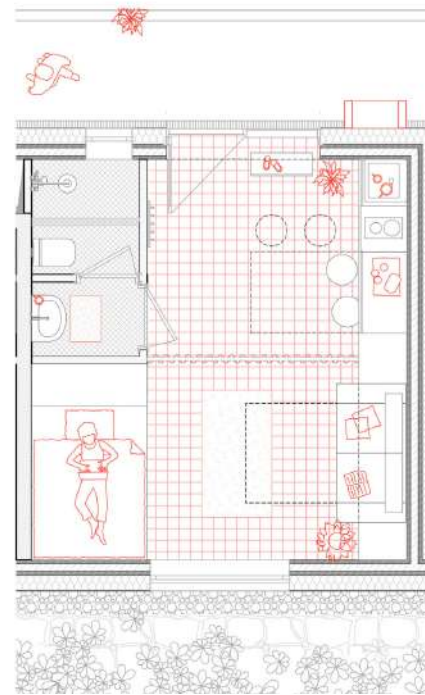

A terv egy meglévő épület adaptív újrahasznosításával teremt otthont és műhelyt fiatal művészeknek, ezzel egyaránt reagálva a lakhatási válságra, és a globális klímaváltozásra. A diplomaterv a Turul park környékét egy új városi csomópontként képzelel el, a terület egészére átfogó funkciómixet alakít ki, így víziója szerint

egy kieső városrészből fiatalok által használt, pezsgő központot teremt, melynek egyik épülete a tervezett műteremház. Az épület egy meglévő üzletsor átalakításából, és egy ehhez kapcsolódó, kétszintes bővítémből áll. A használati zónák szigorúan elválnak egymástól, a meglévő épületrészben műhelyek

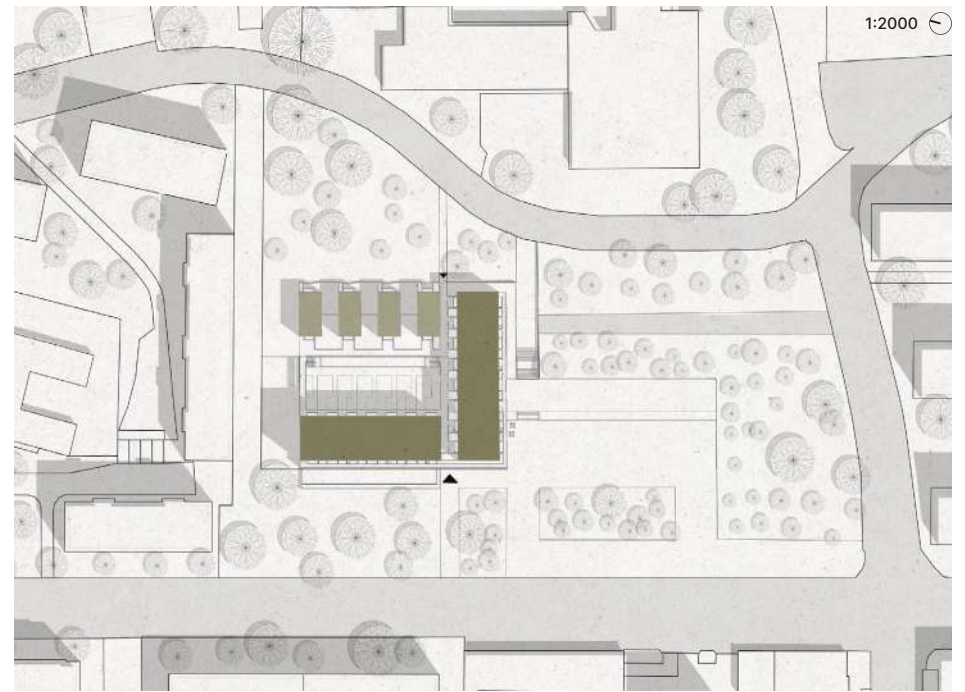
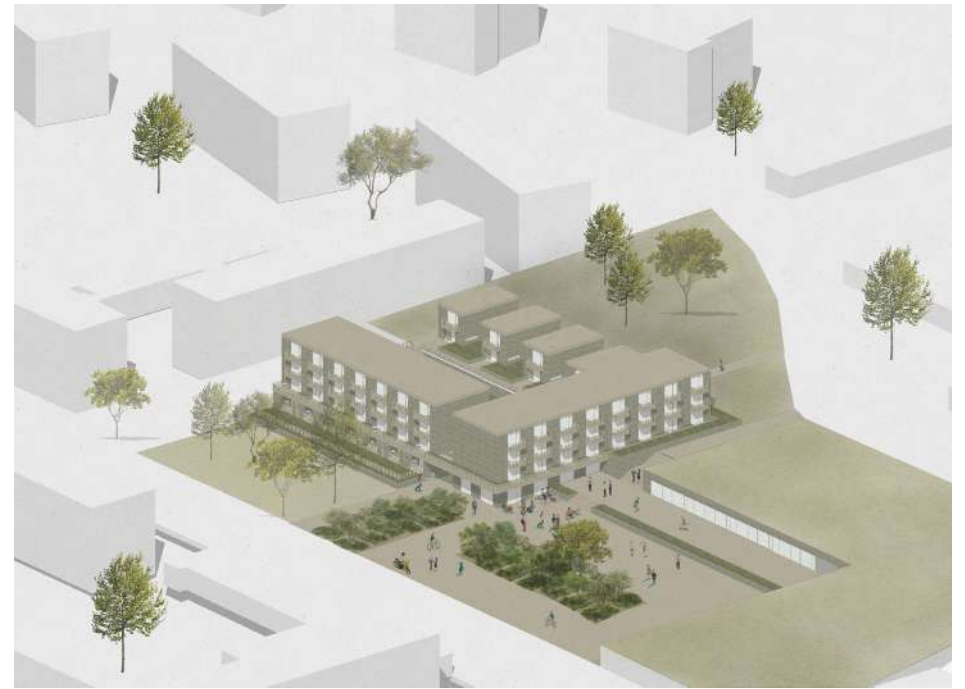
1:500

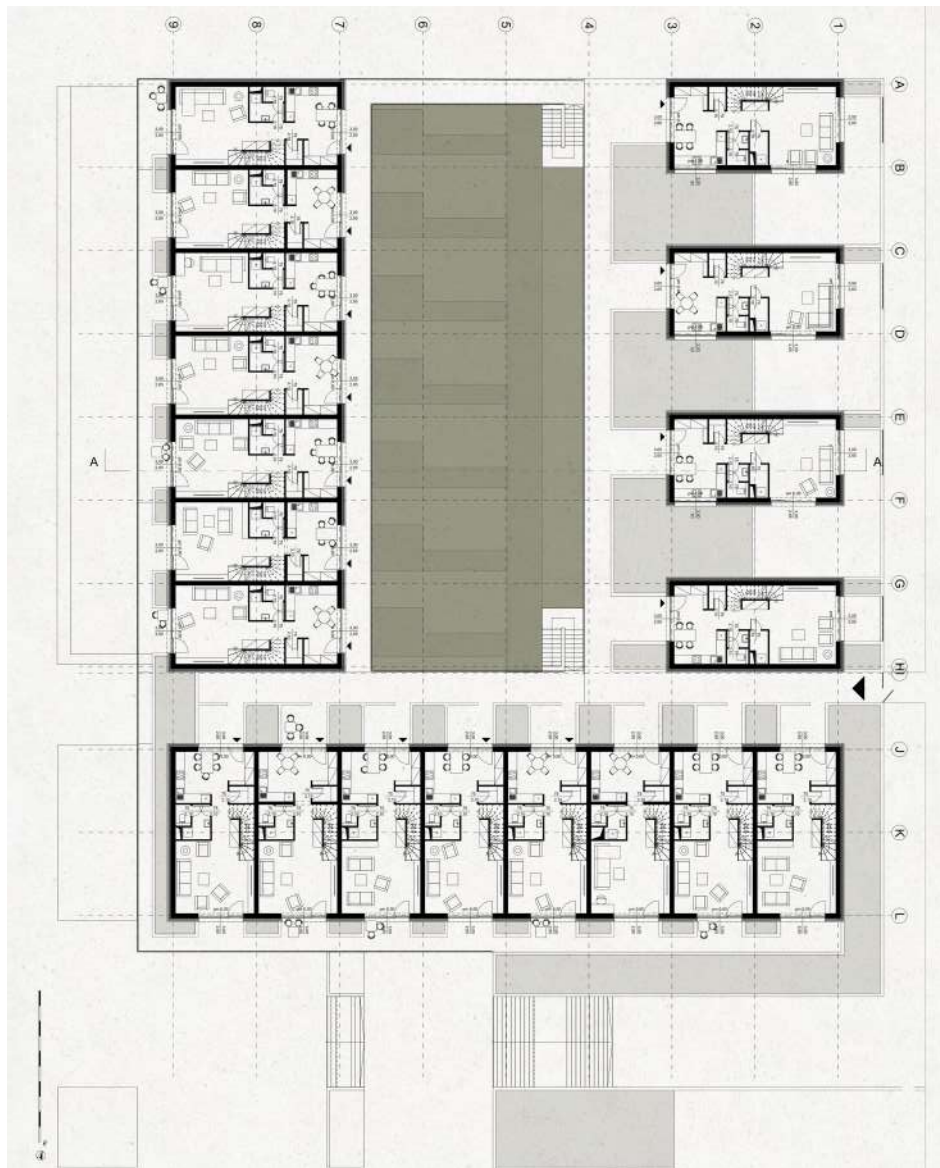

1:100

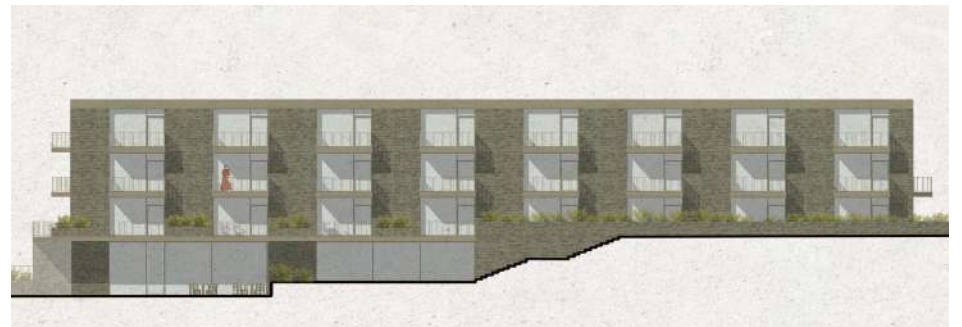
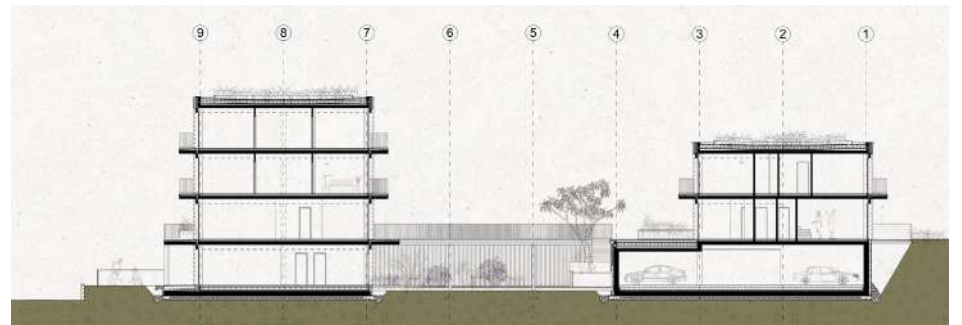
kapnak helyet, a bővítésbe pedig lakófunkció kerül. Az épület meglévő része, földszintje, kommunikál környezetével, két irányba különböző mértékben nyit. A műhelyek elrendezése, az alaprajz kialakítása a különböző művészeti ágak és folyamataik megismerésére irányuló kutatómunkán alapszik. A műhelyek tisztaság szerinti szigorú sorba rendezését, valamint a meglévő tartószerkezeti rendszer merevségét flexibilisen használható, átlátható terek, függönyök és közösségi terek puhítják. A bővítésben a kicsi, kompakt lakások bútortervig átgondolt kialakítása egy fiatal felnőtt számára vonzó lakhatási megoldást jelent. A terv meghagyja a fiatal felnőttek privát zónáit, és nem törekszik a lakások összes közösségi funkciójának kiszervezésére. A ház homlokzati kialakítása kapcsolódik a környező lakóépületekéhez, valamint a földszinti műhely meglévő karakteréhez. A homlokzaton megjelenő tűzlépcső és a csapadékvíz elvezetés homlokzatképző elemként való használata is karakteresebbé teszi a műteremházat.

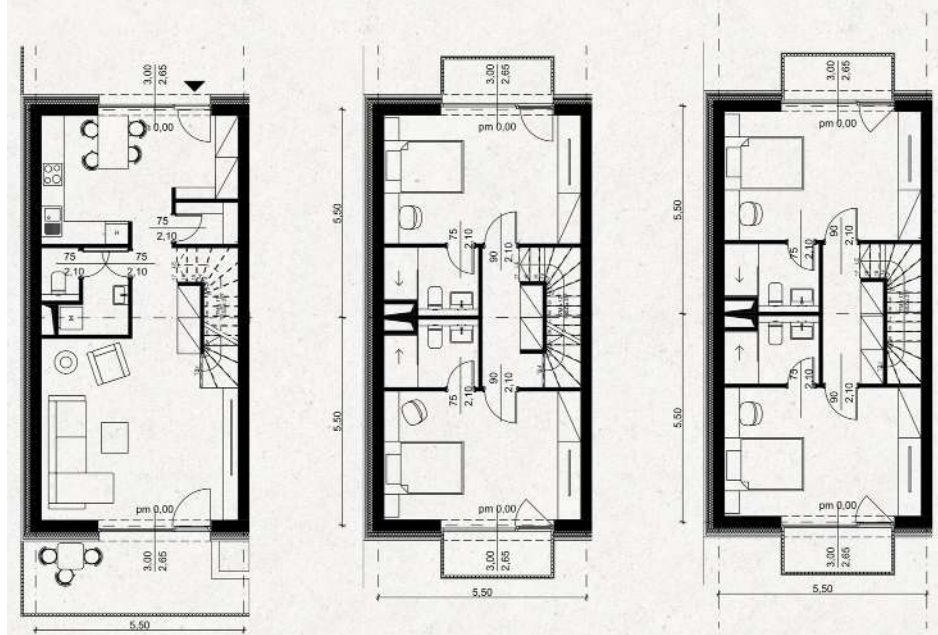
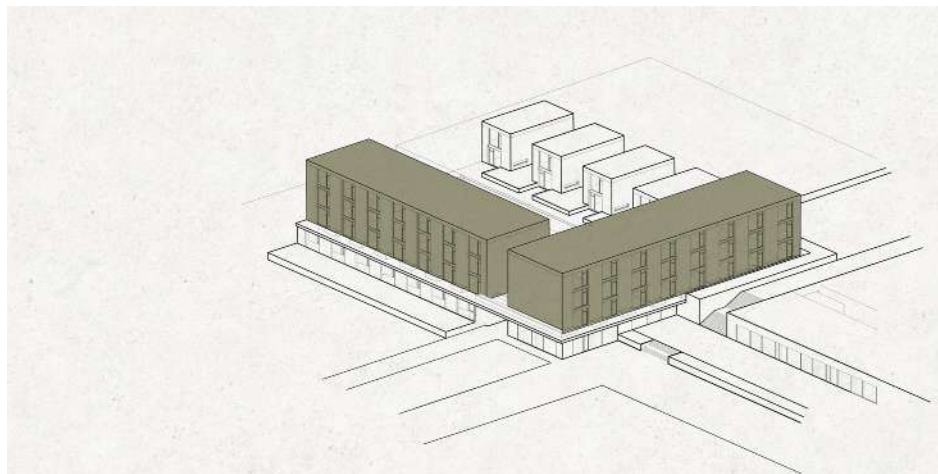

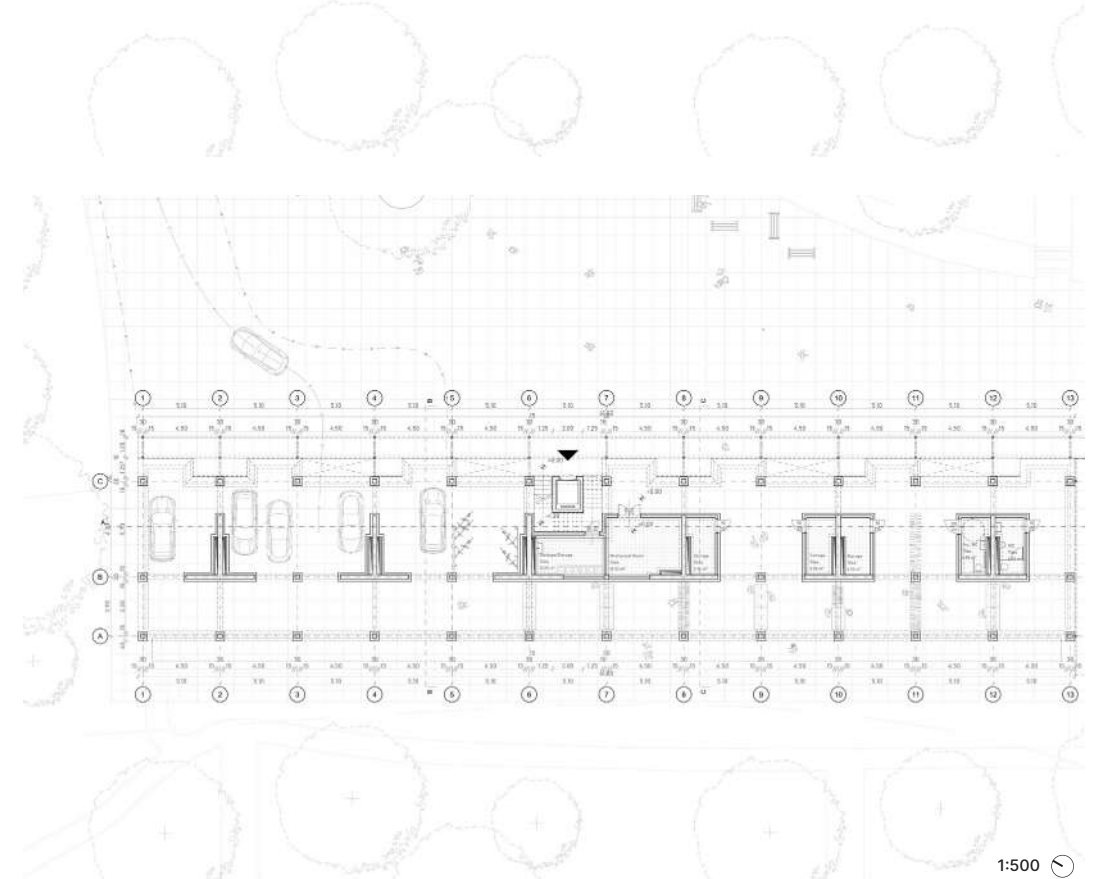
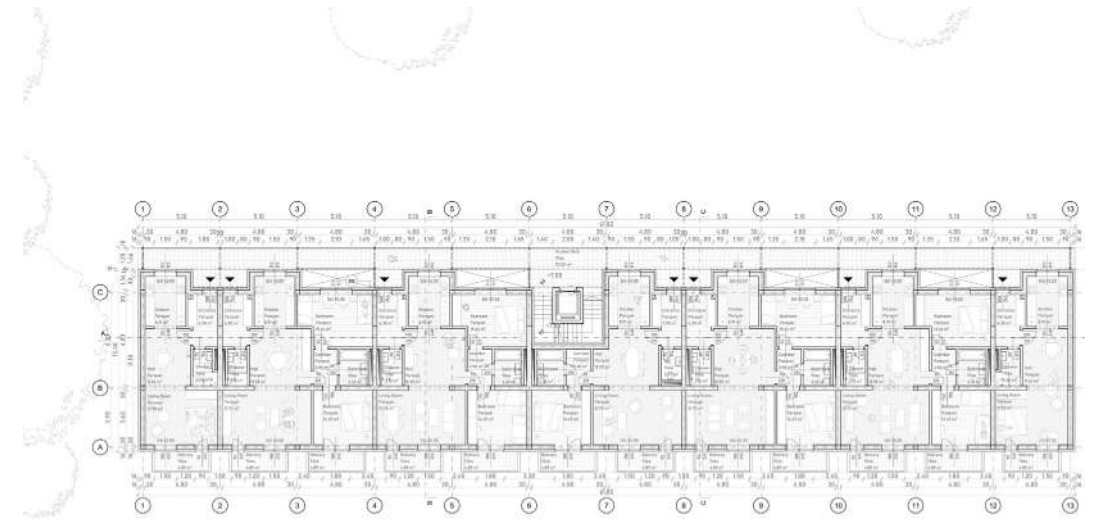
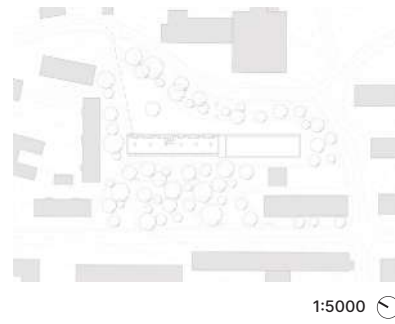
1:500

A magyar egészségügyben hosszú ideje probléma a munkaerőhiány, hiszen sok egészségügyi dolgozó hagyja el az országot. A magyar egészségügyi rendszernek ezzel a kihívással is szembe kell néznie és törekednie kell az orvosok, ápolók megtartására és az új egészségügyi személyzet vonzására. Ezt a célt szolgálja többek között a Szent Borbála Kórház közelében általam tervezett nővérszállás, mely a piacnál jóval kedvezőbb feltételekkel biztosít megfelelő minőségű lakhatást az egészségügyi dolgozók számára. Az nővérszállás a Turul parkban helyezkedik el, mely ma is őrzi építéskori karakterét, a korra jellemző városi szövetét. A telket két

út határolja, így fontosnak tartottam, hogy mindkét útról biztosítva legyen a bejárás. A nővérszállás három épülettömbből rakódik össze, melyek egy nyugodt belső udvart hoznak létre. A nővérszállás egyaránt nyújt lakást a nővéreknek, rezidenseknek és az orvosok számára is, mindenki a saját igényeit és anyagi háttérét figyelembe véve tud választani a három különböző lakás típus közül – családi ház blokk, garzon lakásblokk, közösségi lakóblokk. A lakástípusok kialakításánál fő szempont volt, hogy az itt lakók nyugodt pihenése biztosítva legyen két műszak között.

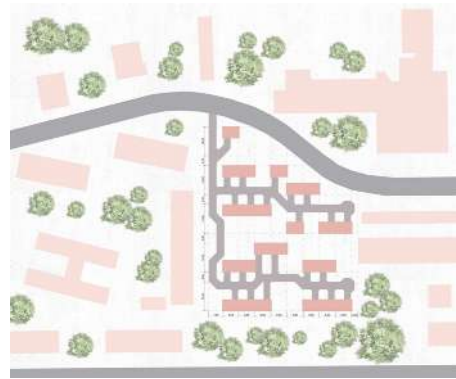

1:500

A terv a tatabányai Turul parkba készült. Célja, hogy megfizethető lakhatást biztosítson, miközben egy városi teret is létrehoz, illetve a meglévő, késő modern, struktúrákat nyitott piactérként hasznosítja újra. Az épület elhelyezésének fő szempontja a meglévő boltépületek helyének megerősítése és a mozi elbontása miatt elveszett épületelrendezés újratertése. Eközben az új tömb földszintjének megnyitásával és az északi üzletépület falainak lebontásával egy központi fedett tér jön létre, amely átjárhatóvá teszi a parkot és a piacot. Az épület körül kialakul két különböző karakterű tér, a keleti egy burkolt tér, a nyugati pedig egy zöld park. A lakások kialakításánál

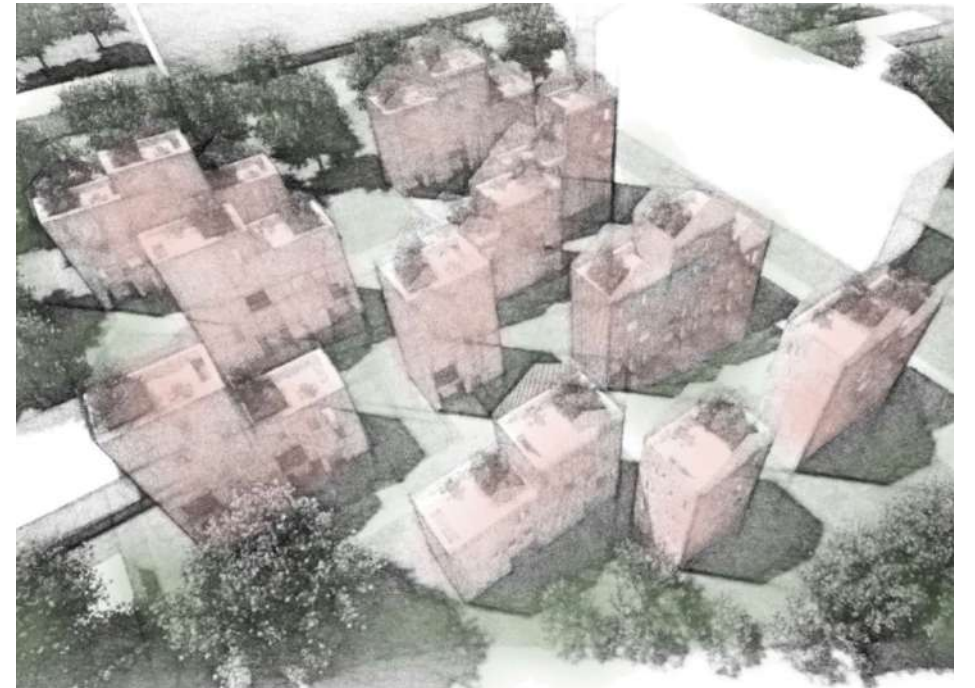
a köztes hall, mint rugalmasan értelmezhető tér, gondolatát tartottam szem előtt. Ez a tér minden lakás központi csomópontjaként működik, összekötve a helyiségeket, miközben olyan elsődleges funkcióval rendelkezik, mint az étkezés. Minden egységben a konyha – hall – nappali enfiládszerű elrendezéssel rendelkezik, amely egy erkélyben végződik. A cél az, hogy a felhasználóknak lehetősége legyen a lakóhelyük újragondolására, és ezen keresztül a lakóhelyükhöz való személyes kötődés érzését teremtjük meg.

1:4000

1:300

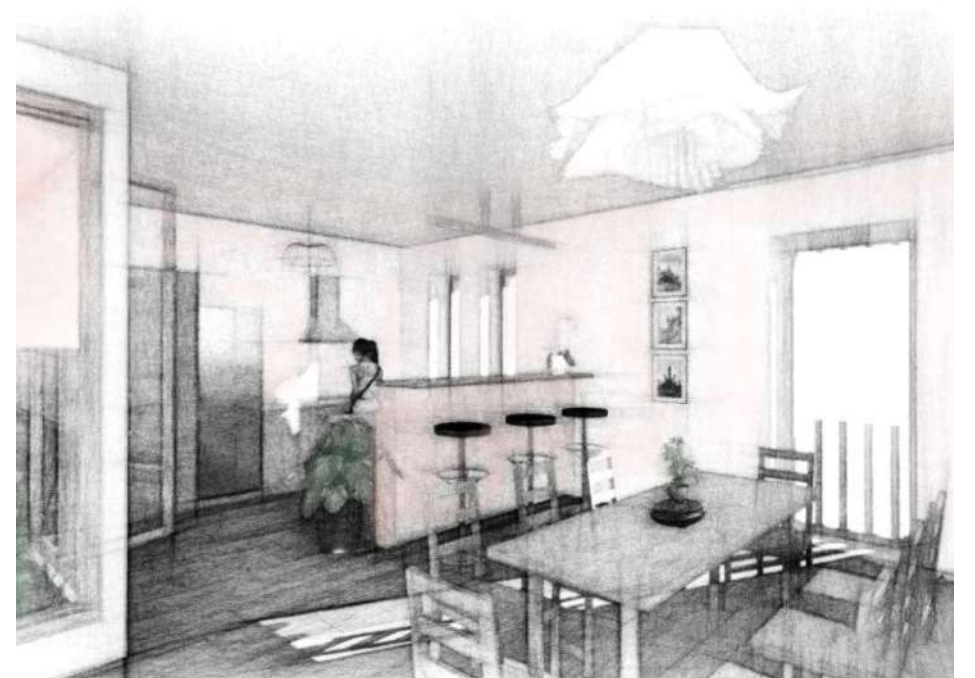
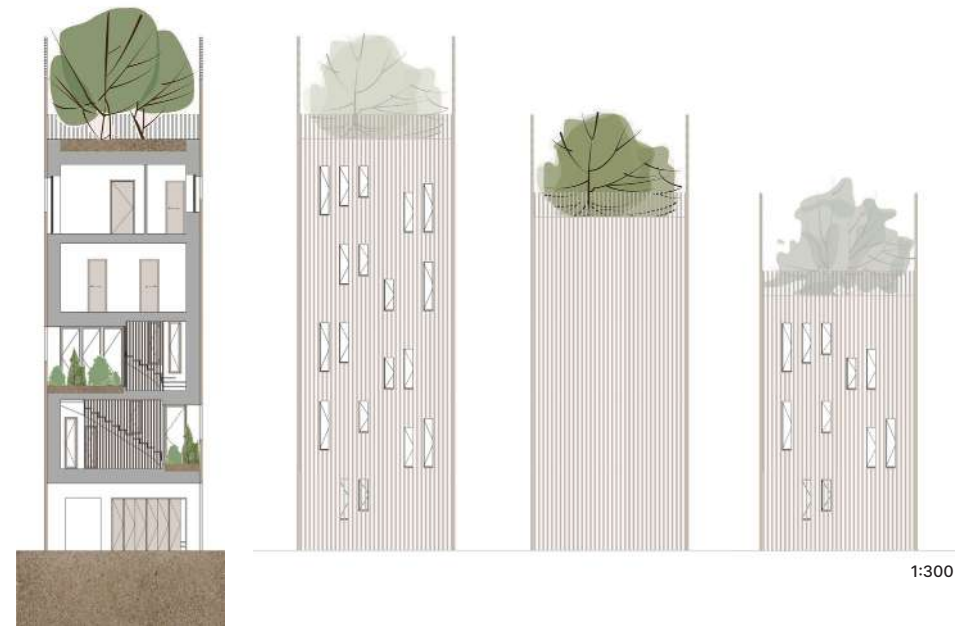

Fejér Petra Borbála sajátos lakótornyokat tervezett. A terv azt vizsgálta, hogyan lehet egy belvárosi helyzetben kertvárosias életet élni. Itt funkcionális határterület például a földszint és a kert-közterület kapcsolata. A hallgató vizsgálta, hogy a lakótornyok földszintje hogyan működik, ha gépkocsibeálló,

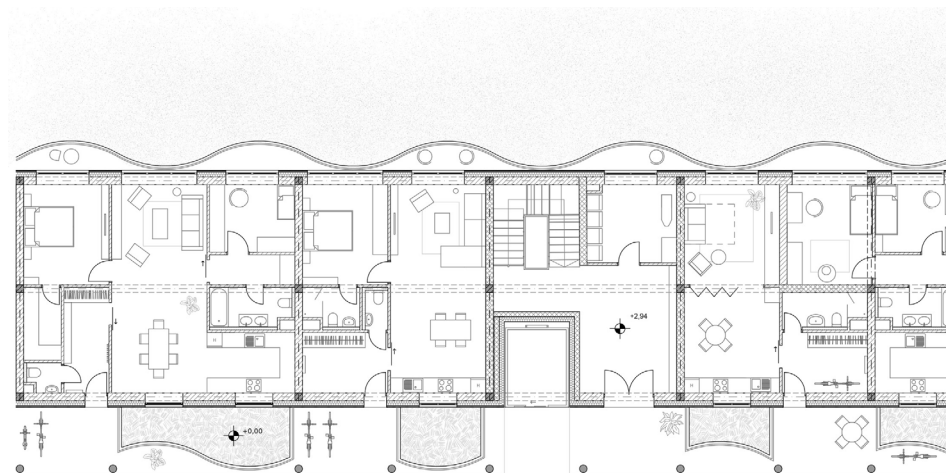
terasz, műhely, kisvállalkozás a funkciója. A közpark/magánterület feszültség megoldása nem triviális ebben a helyzetben. A magán/közhasználat határterülete jelen esetben nem a megfelelően egy távolság és átmenet biztosításával, hanem az eddigi vizsgálódás szerint a megfelelő sűrűtéssel érhető el.

Fülöp Theodóra Eszter
BÉRLAKÁSOK
BICIKLIS FIATALOKNAK

1:5000

1:300

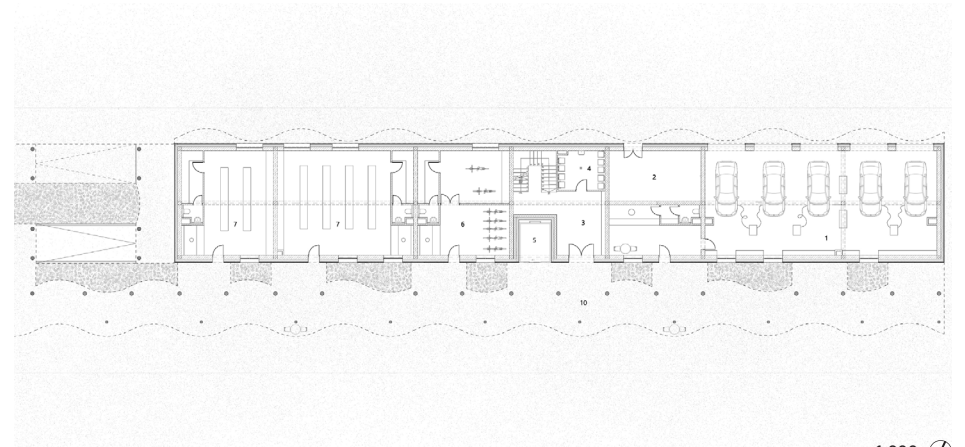
1:600

1:600

178

1:600

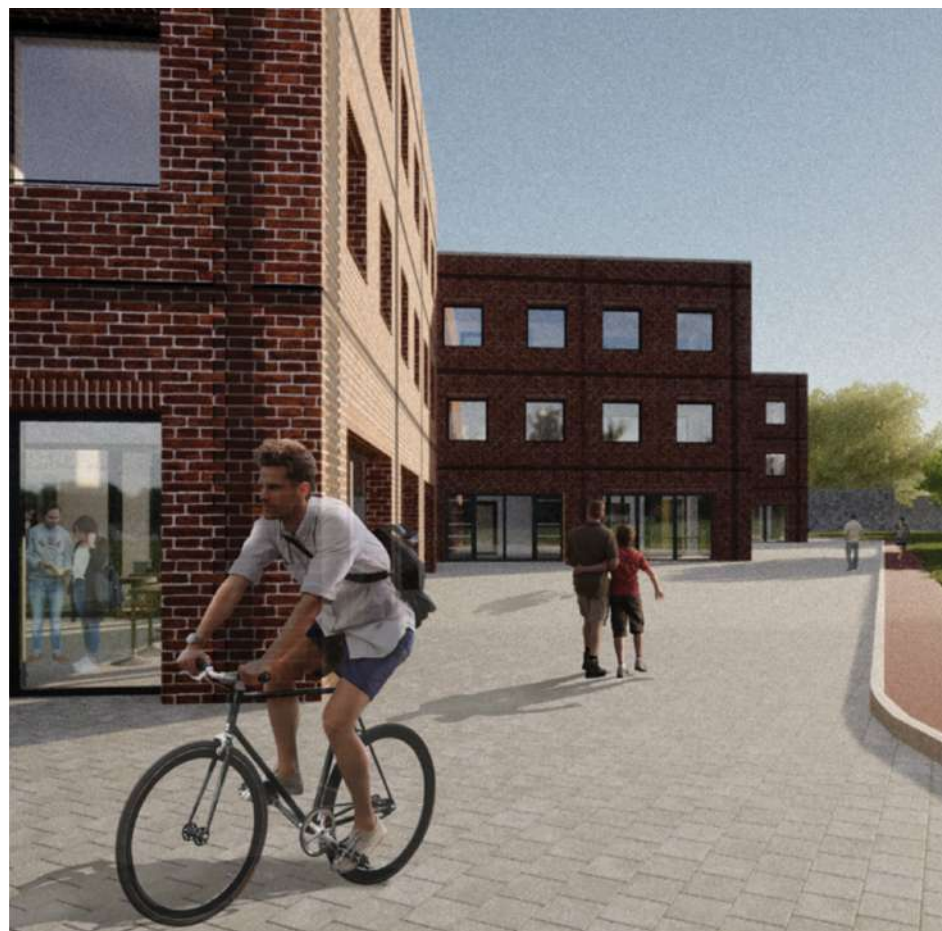
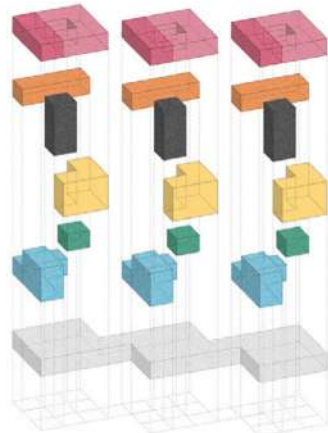
Tatabánya Kond vezér utcai régi vásárcsarnokának területére terveztem fiatalok számára olyan bérlakásokat, melyek kialakítása biciklivel közlekedők számára a legalkalmasabb. Az épület a városban áthaladó kerékpárút közelében helyezkedik el, de a biciklivel való megközelíthetősége ezen jóval túlmutat.

Minden szint elérhető az épület egyik fő karakterét adó központi rámpán vagy az erre méretezett lifttel anélkül, hogy le kellene szállni a bicikliről. A megfelelő szinten pedig az íves közlekedő használható a lakásokhoz vezető bicikliútként.

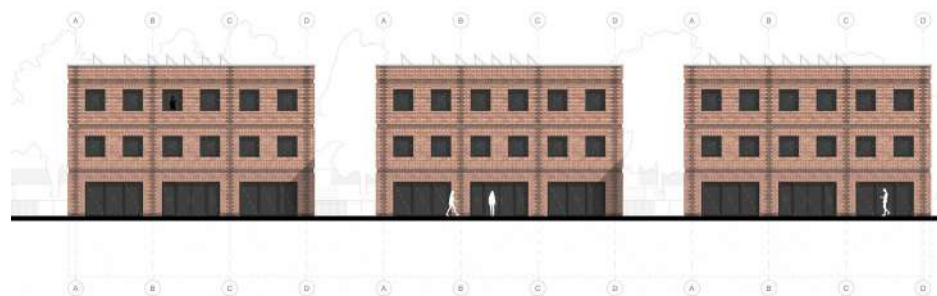
Az épület jellegzetességét adó közlekedő kiugró íveiben kiülésre alkalmas közösségi teraszok jönnek létre. Ez az ív jelenik meg az épület túlsó homlokzatán is, de itt már privát, a lakásokhoz tartozó erkély, illetve franciaerkély formájában. A földszinten kialakuló árkados utcasoron közfunkciók kapnak helyet, mint például étterem, kávézó, bolt, vagy bicikliszervíz. A tetőn kialakított sportolásra és pihenésre alkalmas park pedig bárki számára elérhető a rámpán keresztül, ezzel is betekintést adva a város lakóinak az épület által képviselt környezettudatos életmód különlegességébe.

FENNTARTHATÓ LAKÓHELYEK MŰHELY

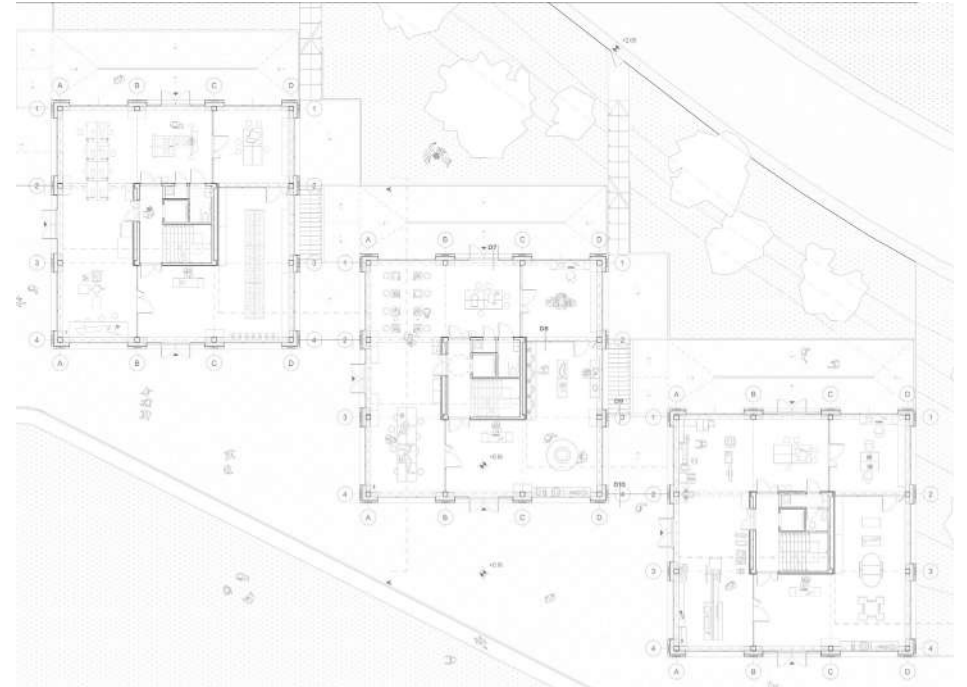
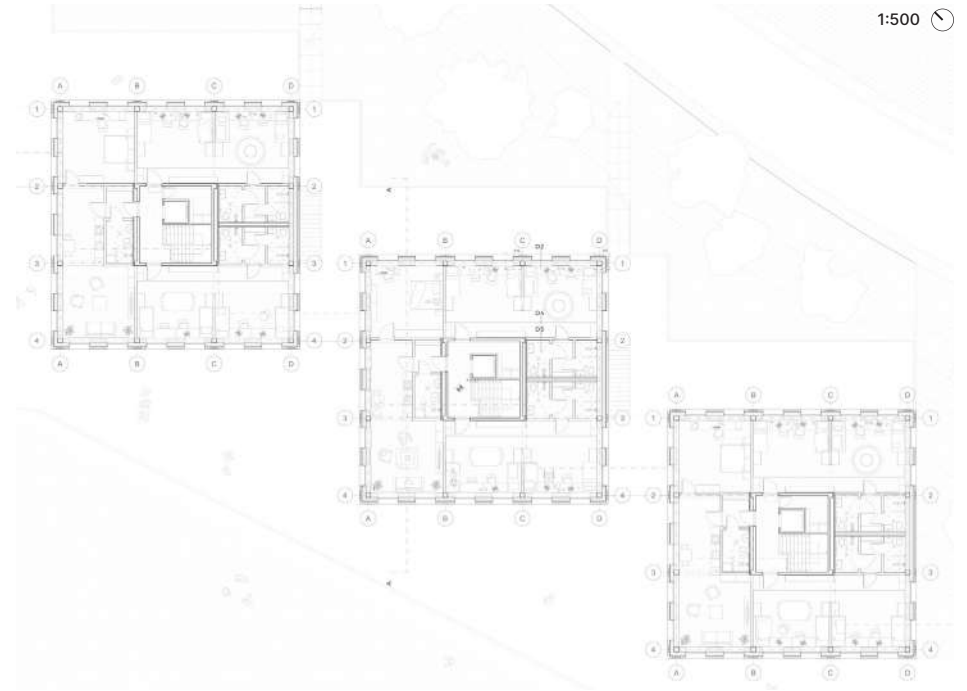
179

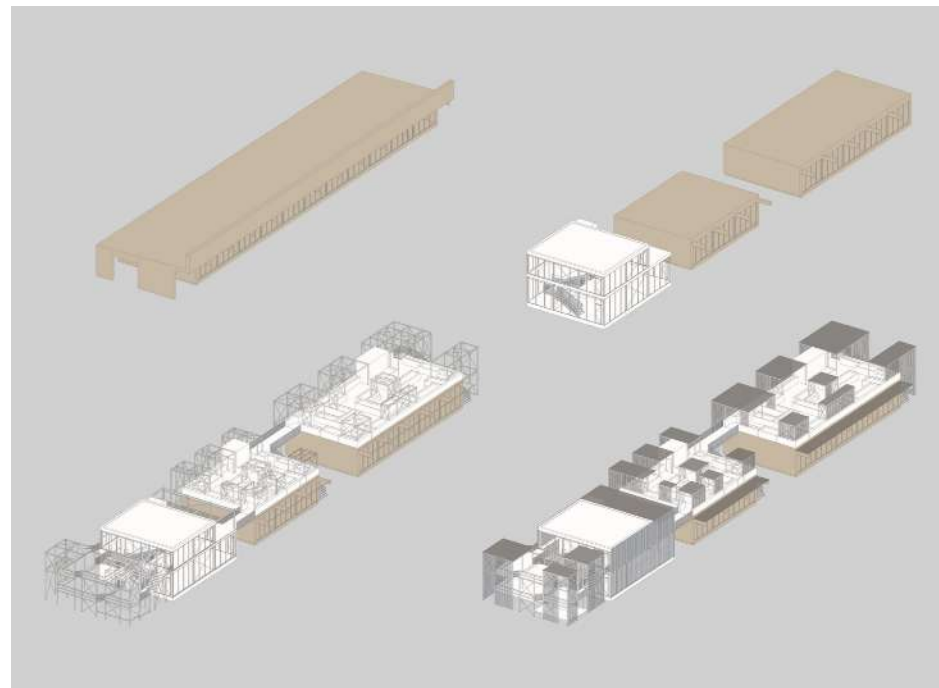

1:500

A tervezési program a helyszín szomszédságában lévő szakképző iskolához kapcsolódik. A terv pavilonszerű műhelyházakból áll, amelyek három önálló egységként kerülnek a telek keleti szélére. Az épületek kézműves tudást igénylő szakmák gyakoronoki rendszerű oktatásának biztosítanak helyet. Egy egységben nyolc tanuló és egy mester kap helyet. A három pavilonban egy textil- és varróműhely, egy kerámiaműhely és egy asztalosműhely működik. A műhelytereken túl mindegyik egy boltból áll a létrehozott alkotások kereskedelmi célú kibocsátásához, illetve lakó- és közösségi terekkel rendelkezik a mester és a tanulók számára. Az épület helyiségei egy kilencosztatú térrendszerben vannak szervezve, egy közlekedő mag köré. Az így kialakuló, szabadon használható terekben a műhely és a bolt tér nagyobb belmagasságot, míg a kiszolgáló-, közösségi- és lakóterek normál belmagasságot kaptak. Az így létrejött térrendszerbe bármilyen típusú kézműves program beilleszthető, kiszélesítve a további használat lehetőségeit.

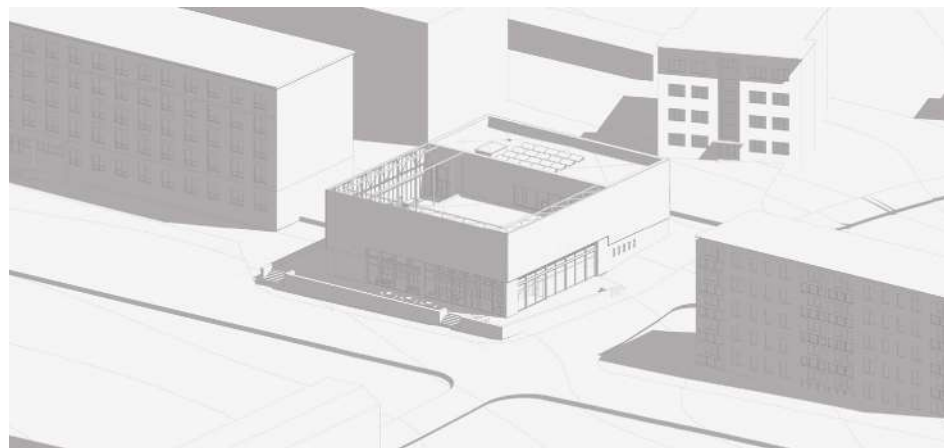

A koncepció megalkotása és a tervezési helyszín megtalálása szorosan kapcsolódott egymáshoz. A kiindulás a Turul park és közvetlen környezetének revitalizációja és az üres területek kihasználása volt. Tervezési területnek a Nagy Imre tér melletti utcafronti üzletsort választottam, amit a frekvenciált elhelyezkedés és a rosszul kihasznált térszervezés indokolt. Fontosnak tartom a mindennapi rohanásból való kiszakadás lehetőségét, így született meg a kávézó és közösségi kert koncepciója. A meglévő üzletsort funkciójában meghagytam, viszont az épületet átalakítottam. A mögötte lévő parkolót parkosítottam és a tömeget az átjárhatóság érdekében felszabdaltam. A tér felé terjeszkedve helyeztem el a kávézó új épületét, a meglévő épület átalakított tömegére a közösségi kertet helyeztem. Az új épület mellé egy szabadon használható teret képzeltem el, ami összeköttetést biztosít a parkkal. A cél egy minél lazább és kellemesebb tér létrehozása volt, ami alkalmas a kikapcsolódásra, valamint közösségszervező jelleggel is bír.

1:400

A komplex tervezés első feléve során Tatabánya Újváros városrészére tervezett épületem a fenntarthatóság jegyében egy már meglévő épület felhasználásával és tovább gondolásával jött létre a Komáromi út és a Koós Károly utca sarkán. Az eredetileg Hétvezér Étterem és ABC épületében jelenleg egy matracbolt foglal

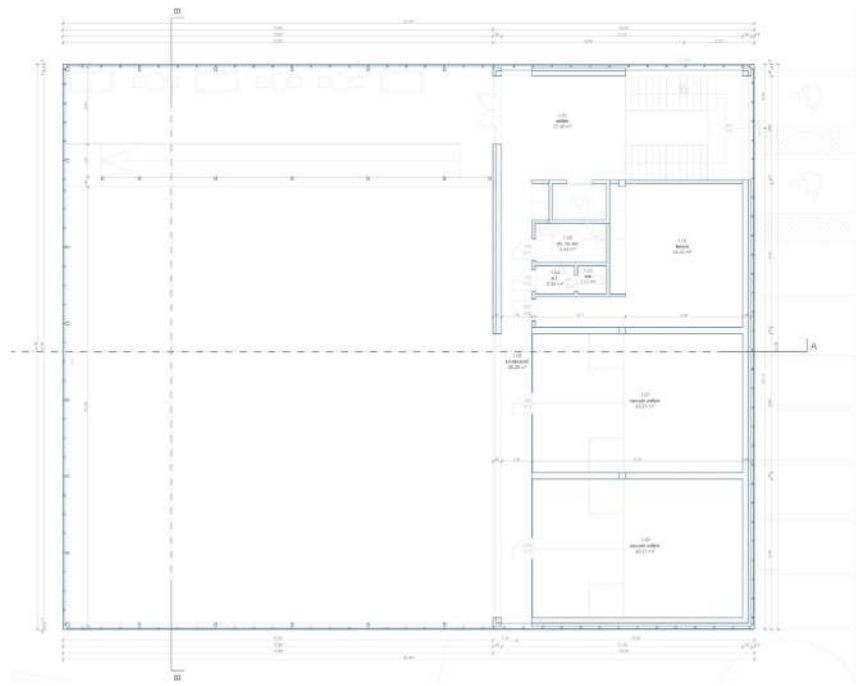
helyet. A helyszín környezetének vizsgálata során feltűnt, hogy a város ezen részén kevés sportolásra alkalmas hely található, ezért egy olyan épületet szerettem volna kialakítani, melyben sport- és szabadidős tevékenységeket, összejöveteleket is lehet rendezni, ezzel szolgálva a közösség érdekeit.

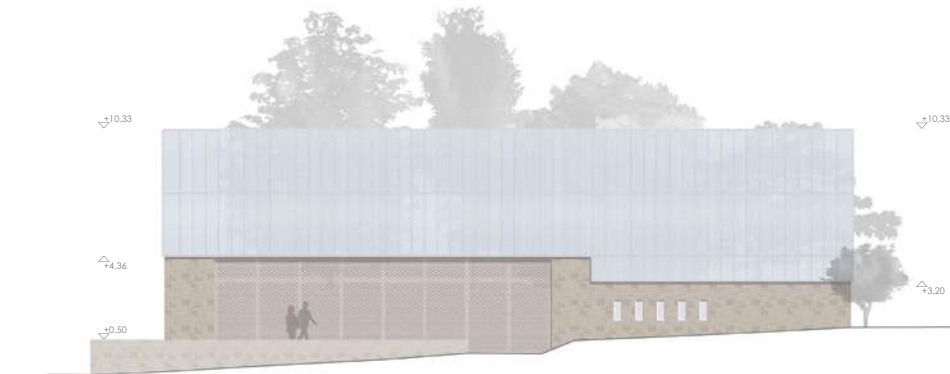
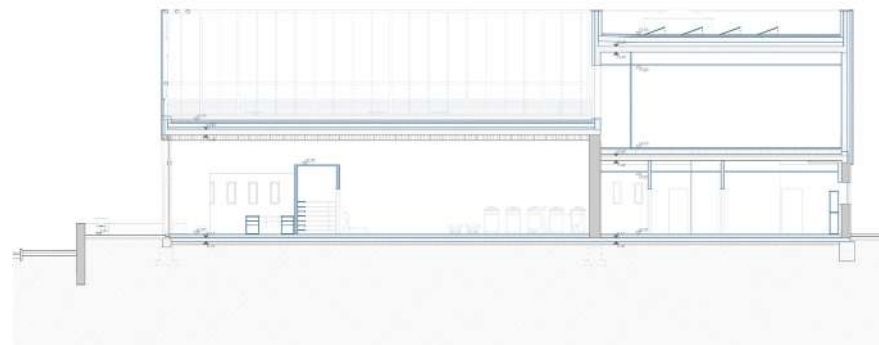
A földszinti helyiségek két részre oszthatók funkció szerint, melyeket a meglévő és megmaradó helyiségek belmagasságai is eszerint tagolnak. Az alacsonyabb magassággal rendelkező részeken a kiszolgáló egységek, öltözők, vizesblokkok, közlekedők és a gépészet kapott helyet. A magasabb, csarnok jellegű helyiségekben pedig a tornatermek találhatóak.

A homlokzati kialakításban is eltérő emeleti és egyben új rész is két részre osztható, itt már nem belmagasság, hanem kültér és beltér közötti különbség szerint. A szabadban egy szabályos röplabda pályát is magában foglaló sportpálya található, mely a földszinti, magasabb tér felett helyezkedik el, a beltéri részeken pedig a vizesblokkok és squashpályák kaptak helyet.

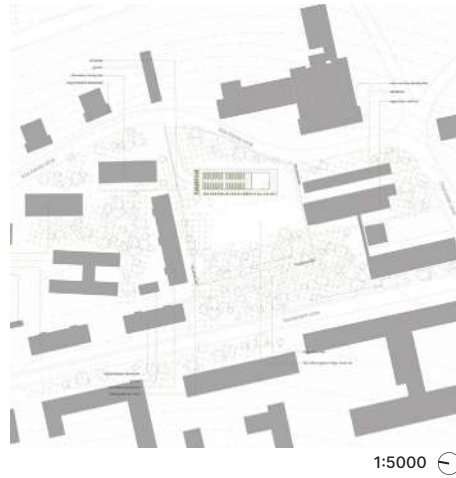

1:350

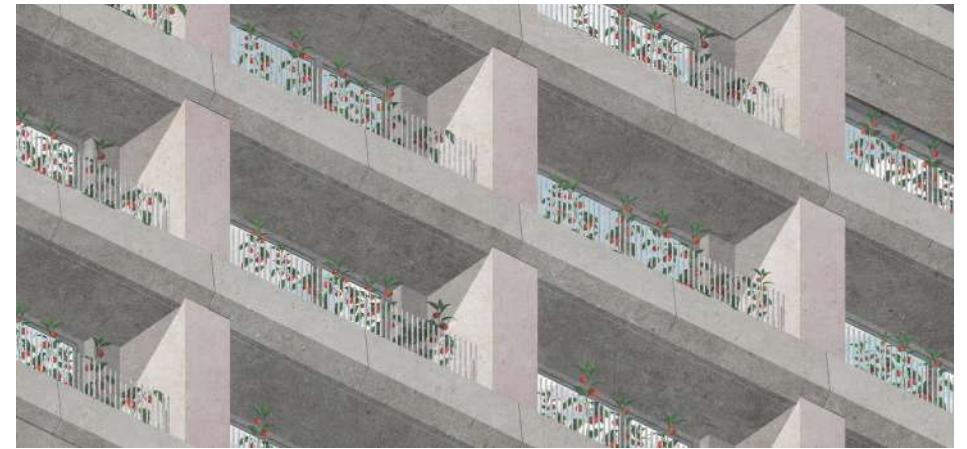

1:350

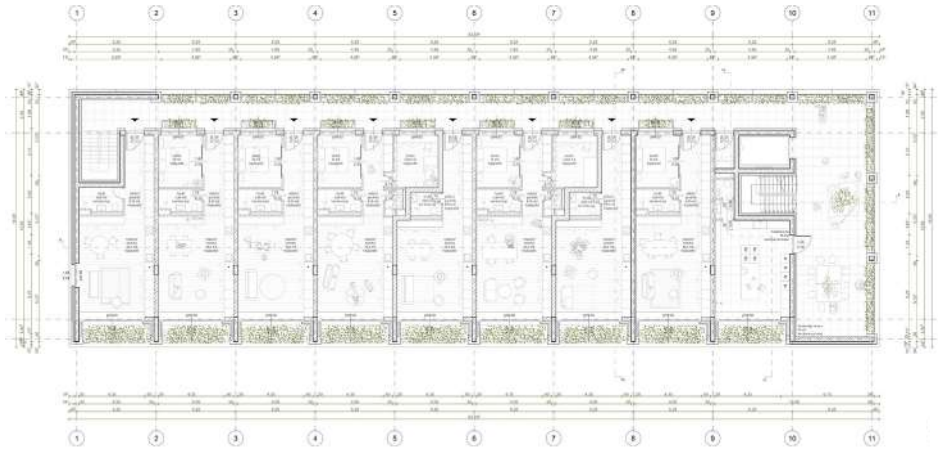

1:5000

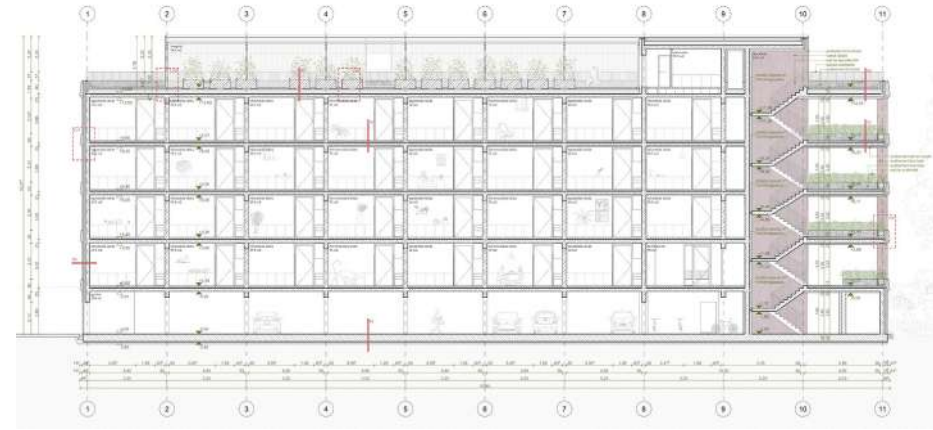
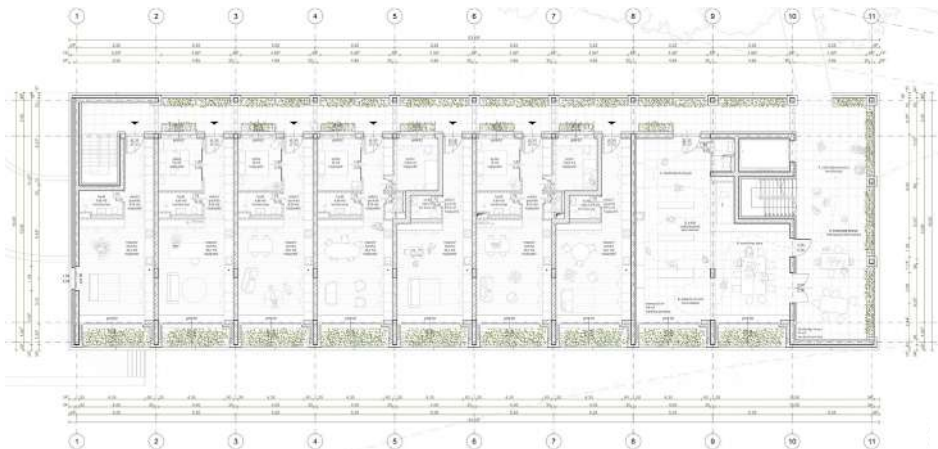

Az utóbbi időben saját bőrünkön tapasztalhattuk a huszonegyedik század problémáinak, köztük az éghajlatváltozás étel- és táplálékgyakorlat hatásait. Bár a probléma egyelőre nem égető, a jövőben várhatóan egyre költségesebbé válik megfelelő minőségű és mennyiségű étel- és táplálékhoz hozzájutni, főleg a városi környezetben élő, kevésbé tehető emberek számára. Diplomaprojekttem célkitűzése egy olyan, önkormányzati bérház megtervezése, melyen városi étel- és tápláléktermesztésre alkalmas privát és közösségi kertek jelennek meg, és amelyet diverz lakóközösség lakhat be, vonzóvá téve a letelepedést Tatabányán.

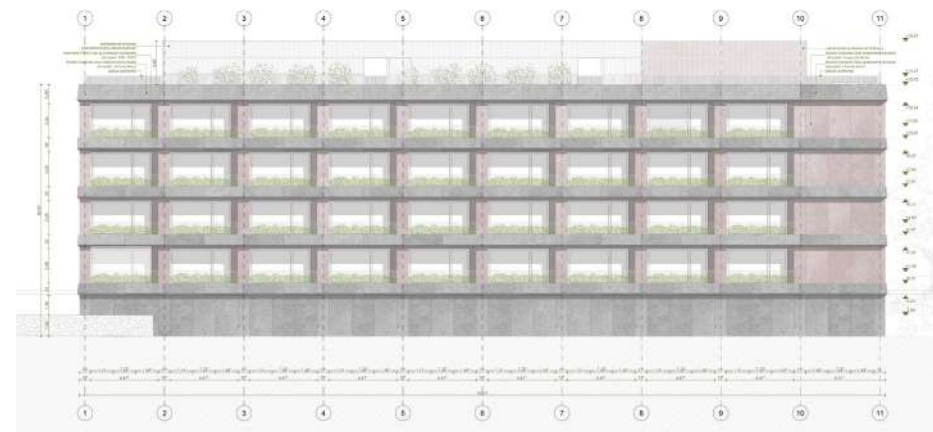
Az épület teraszain és az üvegházában a lakók különféle zöldségeket, gyümölcsöket termelhetnek, melyeket az erre kialakított terekben befőzhetnek, tartósíthatnak: a házban helyet kapott egy befőzőkonyha, egy befőtt raktár temperált szekrényekkel, illetve egy bemutatótér, ahol a betérők megismerhetik a ház működését: terményeket vásárolhatnak és workshopokon vehetnek részt. A széles közös teraszok, az üvegház egyfajta találkozási pontként szolgál a lakók számára: kertészkedés által közösségi tevékenységre nyílik lehetőség, amely a különböző társadalmi rétegekből érkező lakók kapcsolatteremtéséhez egyfajta katalizátorként járul hozzá.

1:500

1:500

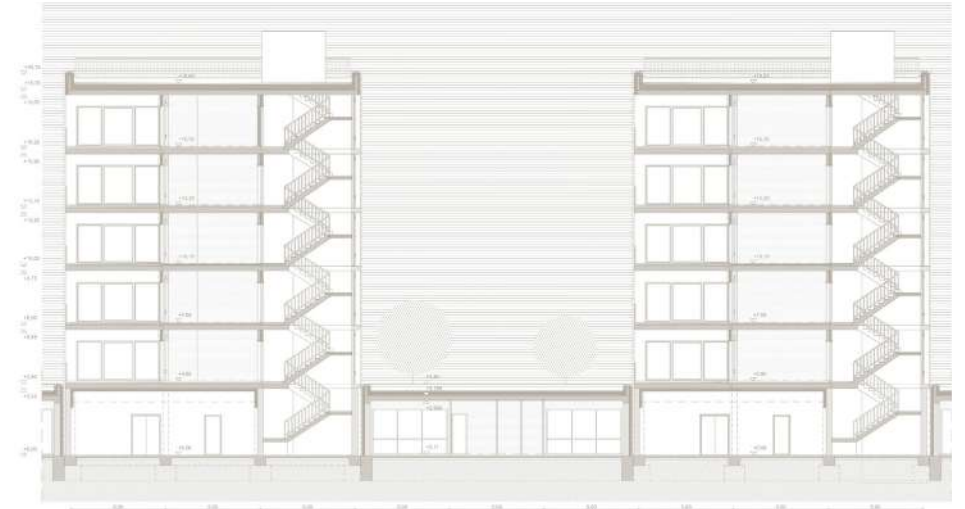
1:10000

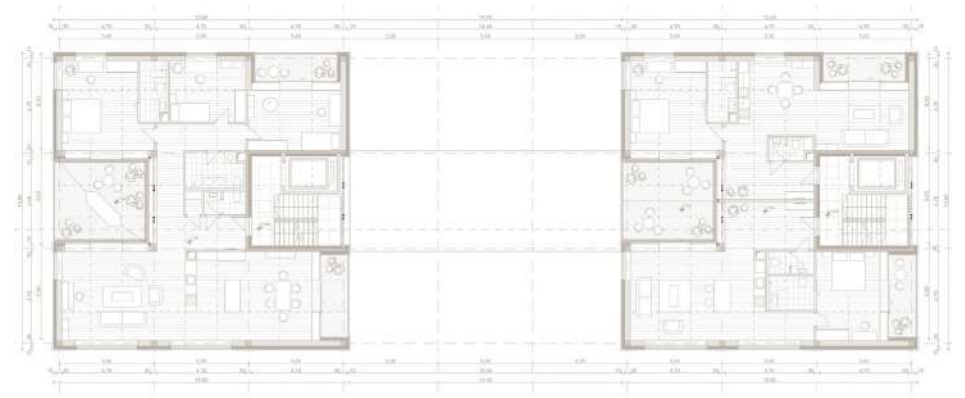
1:400

Koncepcióm alapgondolata saját élményből, saját tapasztalatból eredt. Egész életemben társasházban laktam, így mindig is hiányzott a környezetemből a természet közelsége. Ezért úgy gondoltam, hogy egy olyan tervet szeretnék készíteni, amelyben megfigyelhetők a kertesházi sajátosságok egy sűrűbben szervezett társasházi övezetben. Olyan élhető környezet kialakításán gondolkodtam, amelyben szervesen jelen van a természet és melyben megmutatkoznak a családi házas életmód térrendszerei, térarányai, térkapcsolatai. Fontos volt számomra ennek a területnek a közéleti fellendítése, így különféle kiszolgáló egységek létrehozása volt a célom, melyek elősegítik az ott élő emberek mindennapjait. Az egész tervre jellemző a többrétegű raszterben való szervezés. Ez megmutatkozik

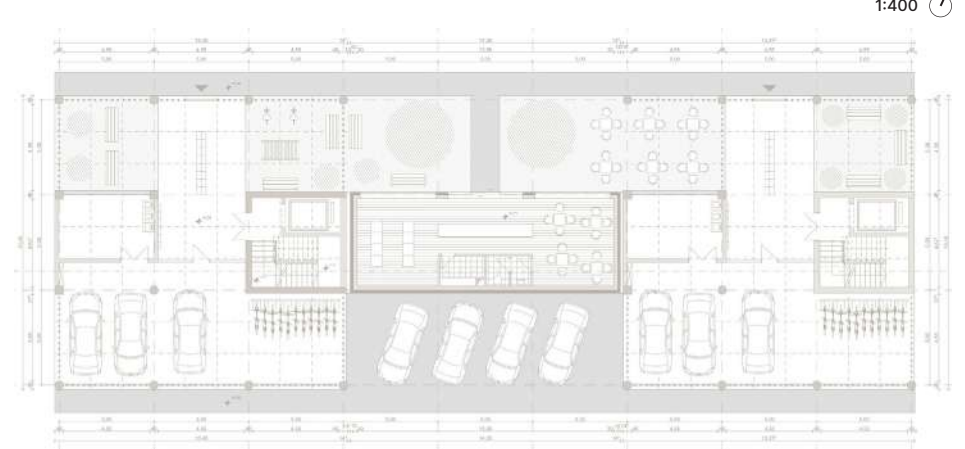
a szerkezeti, alaprajzi és homlokzati szinten is. Tömegformálást tekintve tornyokat alakítottam ki, így biztosítva az átlátást és a helyszín városi szövetben való fellazítását. A tornyokban lakások kapnak helyet öt szinten. A földszinti részben parkoló, tároló, gépészeti helyiség, bejárati előtér található. A közfunkciók (virágbolt, kávézó, könyvkölcsönző, kisbolt stb.) a tornyok között találhatóak. Ezen a részen kisebb zöldterületek is kiépítésre kerültek, hogy a terület még barátságosabb legyen az itt és a környéken lakók számára. A bejárat a forgalmasabb északi, míg a parkoló a kevésbé forgalmas déli oldalon kap helyet. Alaprajzilag két különböző szintesémát terveztem. Az egyik esetben ez szintenként egy, a másik esetben ez szintenként két lakást jelent, így biztosítva a különböző igények kielégítését.

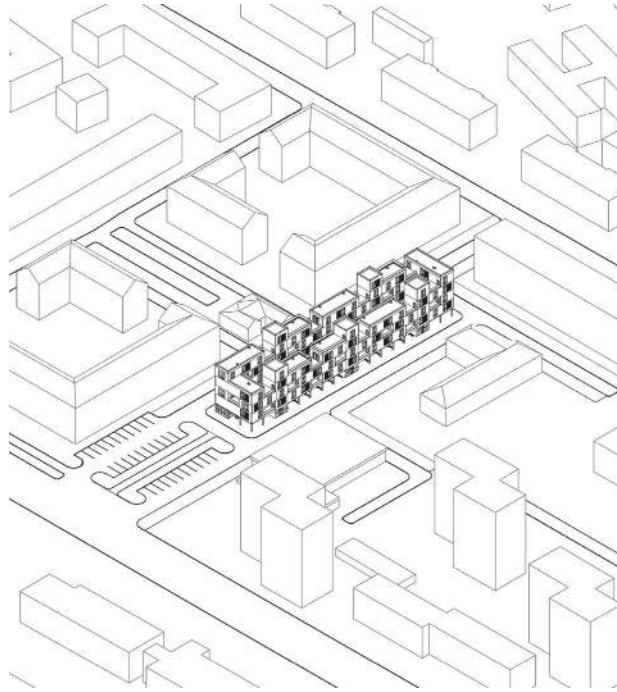

1:400

1:400

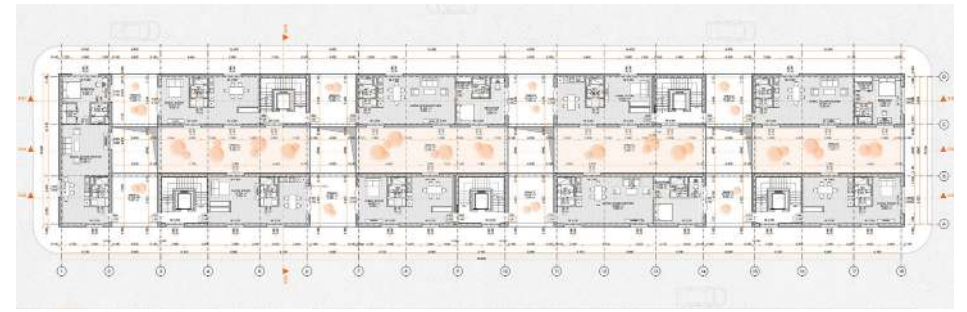

Shinebayar Ganbaatar terve első olvasatában egyértelműen meghúzza a funkcionális határokat: a tervezett épületének földszintje üvegfallal egyértelműsíti az utcai közterület és a megújult piac határát és ugyanígy, egy vízszintes téma váltás a földszint fölött jelöli ki a piac és a magánlakások területi elválasztását. A hallgató a tervének fejlesztése során több rétegben megvizsgálta ezeket a határterületeket és finoman összekötötte őket. A földszint a Kond vezér utca felé zártabb, megtartja az üvegfallal elhatárolást, de az

üzletek innen is megközelíthetők. A földszint belső területei és az óvoda felé néző oldala átmeneti, külső térként jelenik meg, a piaci napokon árusok és vásárlók töltik meg, máskor az üzletek és kávézók vendégei használják fedett, nyitott teraszként. Az emeleti lakások „dobozokként” épülnek, egy különös, emelt belső udvar köré. Ez az udvar azonban nyitott, a dobozok az udvar és az utcák felé is megnyitott fallal rendelkeznek, így a funkcionális határ a magán- és köztér között nagyon erősen, de egymást nem zavarva valósul meg.

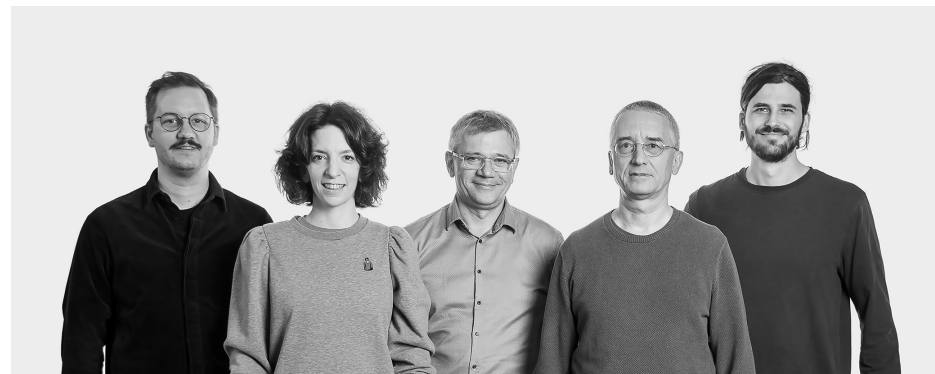

A fenntarthatóság általános társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi problémáján belül mindenkinek meg kell találnia azt a területet, ahol a legtöbbet tud tenni. Lakóépületekkel foglalkozva természetes, hogy nem a globális vagy országos kérdésekre keressük a választ, a mi léptékünk általában egy épület, legfeljebb egy kisebb épületcsoport. Tennivaló itt is akad bőven.

A környezettudatos lakhatás témája három alapvető kérdés, a létrehozás, a fenntartás és a használat köré csoportosítható: hogyan és miből építsünk, hogyan takarékoskodhatunk a lakhatáshoz szükséges energiával, milyen lakáshasználati módokkal csökkenthetjük az épület ökológiai lábnyomát. Mindhárom kérdésen belül meg lehet találni az építész, a tervező kompetenciáját és felelősségét.

Építés, bontás, átalakítás: csak akkor építsünk, ha feltétlenül szükséges, vagy ha az építés az optimális megoldás. A legtöbb épület felújítható, korszerűsíthető, akár technikai, energetikai, akár lakhatási szempontból alkalmassá tehető a mai kor igényei számára. A megőrzés legyen az első, a bontás legyen az utolsó megoldás. Ha építünk, ügyeljünk a felhasznált anyagok és szerkezetek kiválasztásánál a teljes életciklusra vonatkozó fenntarthatóságra, beleértve a ház utóéletét is.

A fenntartás, az energetika kérdése csak részben az épületgépészek felelőssége, az építészek is sokat tehetnek azért, hogy az energiamérleg kedvező legyen. Első és talán legfontosabb elv, hogy ne pazaroljunk: csak akkor építsünk, amekkora szükséges. Az is rajtunk múlik, hogy ez a jól méretezett tér megfelelően kis lehülő felülettel, kompakt tömeggel bírjon. A jó építész kihasználja a benapozást, a tájoláshoz és a telepítéshez választ megfelelő hőszigetelő és hőtároló szerkezeteket.

A harmadik, minket leginkább érdeklő terület az épületek fenntartható használata. Rendkívül sokrétű téma, jelenleg még több szempontból is kísérleti terület. Kiindulás lehet a tértartalék megléte, amely a modern építészet elképzeléseivel szakítva a funkcionális minimum feletti területekkel számol, elősegítve a lakóhely rugalmas használatát. Tovább lépés a flexibilis térszervezésű épületek létrehozása, ahol a helyiségek egy része akár ideiglenesen, akár tartósan funkciót válthat. A strukturalista hagyományokra épülő gondolat radikális változatában sokszor azonos méretű, funkcionálisan nem meghatározott terek sorozatával találkozunk.

Fenntartható módon lakhatunk közösségi lakóhelyeken is. Ezek ismert formái a cohousing, a shared house, a hostel, a kollégium, a közösségi lakás, illetve ezek mindenféle átmenete és kombinációja. Ezek a sokszor még kísérleti konstrukciók takarékosak, egy főre jutó alapterületük a szokásosnál kisebb, ennek ellenére használati értékük magasabb.

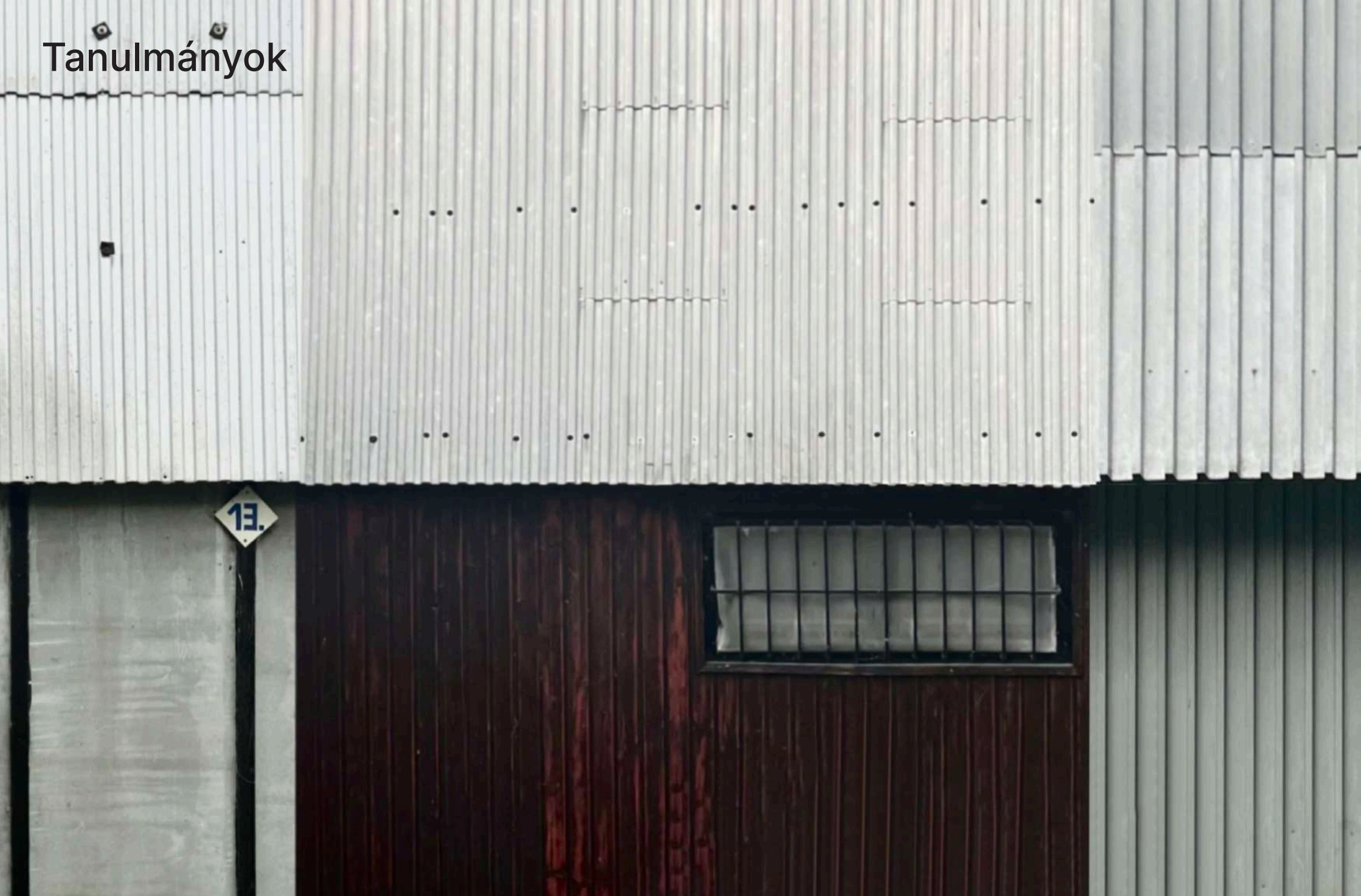
Bár az építés és a fenntartás kérdése megkerülhetetlen, lakóépületekkel foglalkozó, tervező építészekként a műhelyünk fő érdeklődési iránya a flexibilis és közösségi lakótérhasználat.

A MŰHELY TAGJAI

Hild György DLA, Jancsó Miklós DLA, Mándoki Réka,
Máthé Dóra, Peitl Péter, Weiszkopf András DLA

Tanulmányok

Európa számos jelentős ipari múlttal rendelkező nagyvárosában megfigyelhető, hogy egy adott kor technológiáját kiszolgáló ipari épületek együttesek a gyors technikai fejlődést nem tudták lekövetni, és hamar elavulttá vagy funkciójukat veszítetté váltak. Ez a tendencia Nyugat-Európában korábban, inkább a második világháború utáni időszakban zajlott le, Közép-, és Kelet-Európában valamivel később, a rendszerváltás körüli idősakra jellemző a nagy technológiai váltás. A múlt század elején felépített épületeknél, mind az anyagválasztásban, mind szerkezeti kialakításukban a hosszú távra tervezés figyelhető meg. Az eredeti épületek sokszor nem tudott az új technológiához alkalmazkodni, vagy a város bővülése és fejlődése következtében az ipari funkció a külsőbb területekre szorult. Ennek a folyamatnak a következményeként számos, a belváros-hoz közeli rész – egykori külterület – funkcióját veszített, elhagyatott ipari területté vált.

Tatabányán hasonló folyamatok zajlottak le. A bányászat beindulásával megépül az első hőerőmű, ezzel párhuzamosan az 1900-as évek elejétől folyamatosan más iparágak is települnek: brikettgyár, cementgyár, karbidgyár, alumíniumkohó. 1929 és 1936 között az angol tőkéből megépül a bányászati hőerőmű épülete is, melyet 2004-es bezárásiáig több ütemben fejlesztettek. A Erőmű-hűtőtó és az elhagyott ipari óriás ma is meghatározó eleme a város Bányászati településrészének. Az MVM tulajdonában lévő hatalmas épületállomány bezárása óta várja új funkcióját. Az angol mintára épült erőmű terei, részletei sokféle hasznosítást tennének lehetővé.

Mind gazdasági, mind politikai szempontból az átalakulás Európa nyugati és keleti oldalán merőben más volt, így a két rész nehezen összehasonlítható, de a változást érintő épületállomány körüli problémák és

az azokra adott válaszok mégis tanulságosak lehetnek a modernizációt később megélő Kelet-Közép-Európa számára. A továbbiakban bemutatni kívánt példa, bár a magyar város léptékétől nagyban eltér, területfejlesztési stratégia és koncepció szempontjából működőképés modell lehetne itthoni településekre is.

Átmeneti használat – *Zwischennutzung*

Tőlünk nyugatra – Ausztria, Németország és Svájc területén – bevett módszer, hogy az üresen álló, vagy csak részben használt épületek, valamint az alulhasznált területek átmeneti használatra kínálhatnak helyet kulturális tevékenységeknek, kreatív embereknek, szociális projekteknek vagy egyéb kezdeményezéseknek. Az épület átmeneti, többnyire 5-8 évre tervezett használatát nevezik a német nyelvterületen „*Zwischennutzung*nek”.

A meghatározott idősakra tervezett üzemeltetés jellemzője, hogy a meglévő épületállomány minimális átalakításával, állagmegőrzésével hoznak létre olcsó bérleményeket, a területfejlesztés időszaka alatt. Az ilyen jellegű használatnak több előnye is van: A meglévő épületállomány nem áll üresen a több évig tartó tervezés-előkészítés időszakában sem, így a terület nem szakad ki a város körforgásból, annak szerves része marad. Az olcsó bérlemények lehetőséget adnak olyan kulturális, művészi vagy akár sporttevékenységek üzéséhez, melyek amúgy az adott városrészben piaci alapon nem tudnának működni. A fent említett két előny kiegészítése pedig az, hogy nagyobb, egy ütemben történő, nagy összegeket felemészítő beruházás nélkül, fokozatosan felmérhető egy terület használhatósága, az ott élők igénye, mely a későbbi, nagyobb fejlesztés „kísérleti” alapja lehet.

A következő példa a Zürich belvárosában fekvő, Josef-Areal területnek átalakulását mutatja be, azon belül is részletesebben kitérve a Zürichi Központi Mosoda (Zentralwäscherei Zürich, ZWZ) 1970-es évekbeli épületének áttervezésére átmeneti használatra. Az épületegyüttes bár funkcióját tekintve más, mint a bányászati, mégis, a lépték, az épületek ipari karaktere, a megüresedett belső és külső terek mérete sok

hasonlóságot mutat. A ZWZ 2021-ben új épületbe költözött, üresen hagyva a város központjában lévő acélszerkezetű, 1970-es években épült, sédtető épületet. A város tulajdonában lévő ingatlan időszakos átalakításával a markus jandl _architekten iroda lett megbízva. Mielőtt a konkrét építészeti munka bemutatásra kerül, érdemes a terület fejlődését röviden megismerni.

Zürich iparnegyedének átalakulása

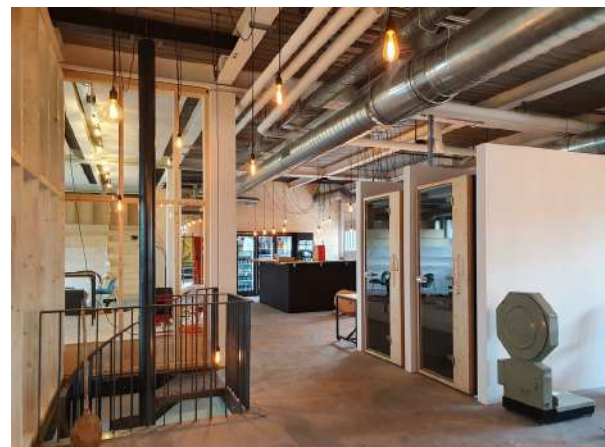
A ZWZ épülete a Josef-Areal területén fekszik a Hardbrücke és a Viadukt között. Zürich ezen része leginkább a 20. században indult nagy fejlődésnek, amikor számos gépgyártó és raktározó cég választotta telephelyül a területet. Ebben az időszakban indítja el a gyártást a Maag fogaskerékgyár, az Escher Wyss hajógyár és számos, ezekhez kapcsolódó üzem is.

Részben az építésügyi szabályozásnak is köszönhető – mely próbálja térileg az ipari termelést a lakórészekről elkülöníteni –, hogy az 1970-es, 1980-as évektől kezdve egyre jobban kiszorul az ipari funkció, és a területfejlesztési jövőképben inkább a kulturális, iroda és lakófunkcióra helyeződik a hangsúly.

A terület, mely magában foglalja a Maag-Arealt, Escher-Wyss-Arealt, Josef-Arealt, Toni-Arealt, és az un. Viadukt környezetét, az 1990-es évek második felétől folyamatos átalakuláson megy keresztül. Mindemelett ez nem azt jelenti, hogy a korábbi ipari funkciók teljesen megszűnnek, csupán a technika és a digitalizáció fejlődésével együtt a tömeggyártás háttérbe szorult és a hangsúlyt az innovációra helyezik át. Az ipari termelés ezen része már nem jár károsanyag kibocsátással, így nem feltétlenül szükséges a lakóterületről való drasztikus elkülönítés. Az tatabányai erőmű esetében is hasonló tendencia figyelhető meg az energiaszektor területén a környezetszennyező és kevésbé hatékony technológiák lecserélésével.

Az ilyen területek fejlesztése olyan kérdéseket feszeget, hogy hogyan működhet együtt a mai városi környezetben az ipari gyártás és a mindennapi élet egy olyan időben, amikor a mobilitásnak és az energiafelhasználásnak fenntarthatónak kell lennie.¹

1: SCHAEFER, Martin – HOSOYA, Hiromi: Industrie.Stadt, Zürich: Lars Müller Publishers, 2021

Co-working irodater, Zwischennutzung ZWZ

Ezek mellett az eredeti ipari múltat őrző karakterek is megmaradtak. A Schiffbau épülete, mely az egykori hajógyár összeszerelő csarnoka volt, jelenleg rendezvényközpontként funkcionál, a Maag Halle épülete kiállítóterként, kulturális központként van jelen a területen. A fejlesztés során igyekeztek meghagyni, olyan, akár nem műemléki védetség alatt álló épületeket is, melyek a hely karakterét, hangulatát meghatározzák, ezzel megőrizve a múlt egy szeletét. A terület így mára a kultúra, a szórakozás és a munkahelyek arányos egyvelegét alkotja.

Josef-Areal átalakulása

Míg a Maag Areal és az Escher-Wyss Areal fejlesztése a 2000-es évek elejéhez köthető. A Hardbrücke másik oldalán lévő, vasúti kőhid alatti Viadukt fejlesztés a 2010-es évekre lett befejezve. A Josef-Areal átalakítására pedig még később, a 2020-as évekre került sor. Ezen a területen található az egykori hulladékégető (KHKW) erőműépülete, és mellette az egykori Zürichi Központi Mosoda (ZWZ) csarnoképülete. A távhőhálózat fejlesztése és az erőmű 2021-es működésének megszűnése indította el a terület átalakulásának folyamatát, majd a város külső területén, Regensdorfban megépült új mosodaépület pedig lehetővé tette, hogy

Zürich városában a változás következtében megjelentek olyan ikonikus épületek is a területen, melyek a teljes városképet is meghatározzák, ilyen a Gigon Guyer által tervezett Prime Tower, az Escher Wyss torony, Caruso irodaépülete, a Freitag táskamanufaktúra konténerornya, vagy a régi vasúti híd, a Vi-

Co-working irodater, Zwischennutzung ZWZ

az egymás mellett lévő telkeket együtt lehessen kezelni.

Zürich városban élők száma folyamatosan nő. A jelenlegi, városhatáron belül élők száma körülbelül 420 ezer fő, ami 2040-re várhatóan eléri a félmillió feletti számot. Ennek következtében mind a munkahelyek, mind a lakóépületekre

való igény növekedni fog. Ezt a város a meglévő, már beépített területek sűrítésével tudja elérni. 2021-ben népszavazással is jóváhagyott rendezési terv született (SLöBA), melyben a város iránymutatást ad, hogy mely területeket kell, lehet intenzívebben beépíteni, melyeken pedig a nyilvános infrastruktúrák vagy a közterek, közparkok létrehozása a fontos. Ez a rendezési terv a Josef-Arealra is előírt kötelező funkciókat: uszoda, műhelyek és műtermek, valamint egy 3000 m²-es park kialakítása. A projekt előkészítésének módszertana is nagyon tanulságos. Megfigyelhető, hogy egy városi léptékben nem túl nagy, körülbelül 30 000 m²-es terület megújulása milyen előkészítést és időráfordítást kap.

A terület fejlesztése az itt élők bevonásával történt, mely 2020 és 2022 között egy három alkalommal megrendezett társadalmi párbeszéd alapult. Ennek az időszaknak az eleje egy három alkalmas workshop sorozattal egybekötött úgynevezett teszt tervezési időszak volt, mely során a fontosabb igényeket mérték fel, és a legfontosabb tervezési irányokat fektették le. Ezt a folyamatot segítette a kerületben lévő több egyesület is, melyek közül hét aktívan részt vett a diskurzusban. Az eredményeket két meghívott tervező cég foglalta össze, akik párhuzamosan 1-1 tervet dolgoztak ki az összegyűjtött információk alapján, melyek

a területfejlesztés tervének alapja és a jövőbeli tervpályázat kiindulópontjaként szolgáltak.

A teljes terület fejlesztésének lebonyolítására a kiindulástól az elkészültéig, mintegy 10-12 évet szán a város. A 2022-2025 közötti időszakban a tervpályázatok lebonyolítása zajlik, majd ezt követik a tervek, engedélyezési eljárások lefolytatása (2025-2028), végül a kivitelezés időszaka (2029-2033).²

ZWZ épülete

Mivel a korábbi funkciók a 2021-2022-es évre a Josef-Areal területén megszűntek, így a meglévő épületállomány a területfejlesztés kivitelezésének megkezdéséig tartó 6-7 éves időszakban kihasználatlanul állna. A mosoda 1970-es években épült, acél szerkezetű épületét bontásra ítélték, helyére majd egy uszoda kerül. A sédtető csarnok ideiglenes hasznosítására több különböző funkciót terveztek be. Az átalakítással Zürich városa a markus jandl_architekten építészirodát bízta meg. A beavatkozásnak két része volt: egyrészt a sédtető csarnok újrahasznosítása a Sporthivatal (Sportamt) megbízásából, másrészt az északi szárny többemeletes tömbjének, mintegy 1000 m² alapterületű átalakítása co-working irodahelyiségek számára. Az épület déli szárnyát már egy korábbi átalakítás során műtermekké, zenestúdióvá, gyakorlótermekké alakították át, olyan művészek számára, akik nem engedhetik meg a piaci alapú bérleti árakat, így a város biztosít számukra helyet, igen kedvező bérleti díjakkal.

Az építészetileg is izgalmas csarnoktérben – mely léptékében, térstruktúrájában több hasonlóságot is mutat a bányai erőmű régi épületének turbinaterével – többfunkciós sportlétesítmény lett kialakítva. Ezt sportegyesületek, diákok, szabadidő-sportolók ingyenesen vehetik igénybe. A területen edzőterem, mászófal, gördeszkapálya és számos ügyességi sportpálya lett kialakítva. Az állagmegóvás során több olyan beavatkozás történt, melynek kevés látható jele van, de mégis szükséges volt, hogy az engedélyezési eljárásban megfeleljen az épület a szükséges követelményeknek. A korábbi árurakodó akadálymentes bejárattá lett alakítva, az acélszerkezet több helyen tűzvédelmi burkolatot kapott.

2: <https://www.stadt-zuerich.ch/hbd/de/index/staedtebau/planung/entwicklungsgebiete/josefa-real.html> (2023. 09. 15.)

Sajnos a svájci rendszerben sincs arra külön eljárás, hogy időleges használathoz könnyített, vagy más feltételekkel lehessen engedélyt kapni. Mivel az áttervezés csak 6-7 évre készült, az anyagi keretek is szűkösek voltak. Az építészeti döntések ennek tükrében racionálisak maradtak: kezeletlen felületek, vakolatlan falak, látszó gépészeti vezetékek lettek betervezve, mindez az ipari környezethez illő nyers esztétikával.

A tervezési feladat másik része az északi tömb emeleteinek áttervezése egy start-up cégeket befogadó irodatérnek. A két emelet egy új belső lépcsővel lett összekötve, valamint hétvégére, vagy esti programokra bérbe adható rendezvényter is helyet kapott, mely így rentábilissá tette az üzemeltetést is. Az áttervezett két szint mellett egy új tetőtéri terasz is kialakításra került.

Az irodahelyiségek közé fa vázrendszerű polikarbonát kitöltő elemekből válaszfalrendszer lett beépítve. Ennek előnye, hogy helyszíni szereléssel, gyorsan összerakható volt.

Mind környezeti, mind gazdasági szempont volt, hogy a betervezett anyagok lehetőleg felületkezelés nélkül, nyersen legyenek beépítve, megkönnyítve a későbbi újrahasznosítást, és hozzájárulva, hogy az elhalványuló ipari funkció hangulata tovább éljen a kortárs irodahelyek atmoszférájában. Örömteli visszaigazolás volt a tervezőiroda

Co-working irodatér,
Zwischennutzung ZWZ

számára, hogy az irodateret üzemeltető cég az itteni bérlési időszakának lejártá után olyan hasonló helyet keres magának, ahová a modulokból felépülő fa válaszfalrendszer átvihető lesz és ami így továbbra is használatban marad.

Összegzés

A fent említett példa egy más gazdasági és társadalmi környezetben jött létre, mint ami a magyarországi nagyvárosokra jellemző. Ennek ellenére követendő példa lehet a területfejlesztés menetének lebonyolítása: az elegendő előkészítési idő, a helyi közösségek meghallgatása, bevonása, vagy a meglévő épületállomány értékes elemeinek megtartása, azok fokozatos, kis léptékű átalakítása a helyi igények folyamatos monitorozása mellett.

A jól előkészített, akár több körös, különböző léptékű tervpályázat is elengedhetetlen egy terület lehetőségeinek feltárására. Egy tanszékkel, egyetemmel vagy doktori iskolával való együttműködés, pályázat a tatabányai helyzethez is jó előkészítő lehet. Az ilyen jellegű területfejlesztéssel pedig elkerülhető, hogy olyan, nagy összegeket felemésztő beruházások történjenek, melyek esetleg nem mérik fel jól a terület gazdasági és társadalmi igényeit és lehetőségeit, így egy nem jól működő, kihasználatlan épületállomány jöjjön létre.

Az épített környezet a helyi és távoli jellegzetességek keveredése, a felhasználható anyagok és technikák tárházának folyamatos bővülése miatt darabossá válik, az egymás mellett álló épületeknek egyre kevesebb közülük van egymáshoz. A kohézió már sok helyen nem, az iránta való vágyakozás azonban jelen van. Az erős közös karakterrel bíró településekre, mint ideálképekre tekintünk, az építészek igyekeznek illeszkedni, viszonyulni, a településeképek védelmére (nem mindig a várt eredményt hozó) szabályozások születnek.

Bernard Rudofsky *Architecture Without Architects* című híres könyvében spontán nőtt mediterrán városok kapcsán nevezi meg így az összképet: egyediség és egység tökéletes egyensúlya.¹ Az ezekhez hasonló, mai szemszögből archaikusnak tekintett települések közös karaktere természetes módon megvalósult a rendelkezésre álló anyagok, technológiai korlátok és hasonló életformák okán. A közös karaktert a saját kezű építésből adódóan egyéni vonásokkal, önálló identitással bíró elemek alkották. Ma, Magyarországon ilyen spontán fejlődő koherens kép inkább már csak izolált helyzetekben létezik. Speciális funkciókhoz kapcsolódva, például horgászházak, borospincék falvainál láthatunk hasonló jelenséget, vagy szociálisan leszakadó területeken, ahol a szegény, szegregált övezetek házai ilyen mintázatokat alkotnak. Ezek mai építőanyagaikkal, színesebb burjánzásukkal az ősi településeknél sok szempontból sokfélőbbek, mégis erős kohéziót mutatnak. A formai, materiális jellemzőkkel párhuzamban ezekben sokszor erős közösség formálódik, és talán az sem véletlen, hogy a horgászházak, pincesorok és ehhez hasonló funkciók építményei ma az ilyen spontán karakter gócpontjai – ezek a tevékenységek összefüggnek a hagyományos lelkülettel, szokásokkal, türelemmel, gondossággal.

1: RUDOFSKY, Bernard: *Architecture Without Architects*. New York: The Museum of Modern Art, 1964, 56. o.

A ma Magyarországon megtalálható, spontán közös karaktert hordozó példák közül néhány régebben keletkezett, ma már kevésbé változik, és akad olyan is, amire felfigyeltek, látványosságként tartják számon, így központi védelem alá került, mint például a Bokodi-tó házai vagy Villány-kövesd pincesorai. Ilyenkor a közös jellegnek vagy egy nem teljesen mai, vagy egy már nem teljesen spontán megjelenésével találkozhatunk. A tatabányai Erőmű-tó partján létrejött horgászházak struktúrája azon kevesek közé tartozik, ami ma is fejlődik, eredeti funkcióját tölti be, miközben kevésbé ismert, így sem a figyelem, sem felsőbb szabályozás nem igazán befolyásolja, a spontán létrejövő közös karakter ősi formáinak mai megfelelője.

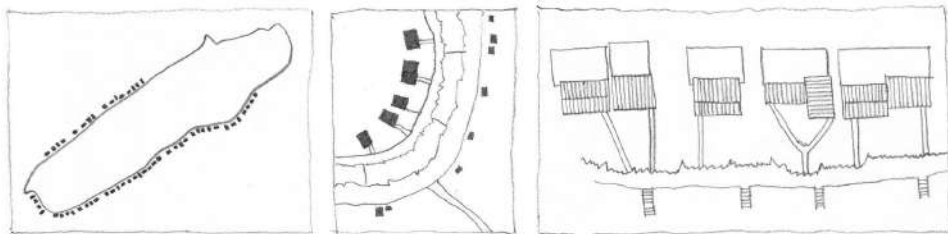
Az ehhez hasonló mintázatok megfigyelésével több neves építész is foglalkozott. Meggyesi Tamás a telekstruktúrák spontán kialakulása kapcsán fogalmaz meg ilyesmit: „Ha a halmazok létrejöttét meghatározó törvényszerűségek nyitjára akarunk jutni, akkor legjobb, ha úgy képzeljük el, mint egyfajta genetikus kódot. Ezt a kódot kellene megfejtenünk, és akkor talán még „komponálni” is tudnánk. A megfejtés titka az, hogy megfigyeljük a térkép rajzolatán ismétlődő elemeket, és azok egymáshoz való viszonyát. [...] Az ismétlődő elemek „egyformaságát” persze úgy kell értenünk, ahogyan egyformák a levelek a fán, vagy ahogyan egyformák az azonos fajhoz tartozó fák az erdőben.”²

Míg Meggyesi itt elsősorban a városi lépékre, „felülnézetre” koncentrált, Christopher Alexander *A Pattern Language* című híres művében a városi szinten kívül további kettőt, az épületek és szerkezeti részletek szintjét határozza meg, mindhárom közelítésben vizsgálva a visszatérő jegyeket. Csoportosítása az Erőmű-tó mintázatainak megfigyelésére is alkalmas.

Város / a tóparti házak alkotta „település”

A Bánhidai Erőmű-tó az erőmű 2004-es bezárását követően vált a horgászok kedvelt helyévé. A tavat ma több száz kis épület szegélyezi, melyek egy-egy horgászhoz tartozva a tevékenységet célzottan szolgálják ki. Az épületek a szárazföldről közvetlenül, vagy kis hídon át megközelíthető hőszigetetlen, zárt, néhány négyzetméteres építmények a tavon, hozzájuk tartozó vízre nyúló terasszal, stéggel.

2: MEGGYESI Tamás: *Települési kultúráink*. Budapest: Terc, 2008, XIV. o.

A házak egy centrális kompozícióba szerveződnek, melynek közép-pontja maga a tó. Elhelyezkedésük mindenféle külső szabályozás nélkül egységes, hiszen ez a logikus viselkedés: a víz pereme mentén füzérekbe tömörülnek, a sekélyebb vízben lábakon állnak, a vízperem irányát veszik fel. Az épülettömegek az egyszerű, megegyező funkcióból, a szűkös helyből és a stégre építés technikai korlátjaiból fakadóan hasonló léptékűek. Az egységesség magától értetődőnek tűnik, ma Magyarországon más helyeken mégsem az – ha nincs helyzet, amihez viszonyulni lehet, a közös kép már ezen a szinten felbomlik.

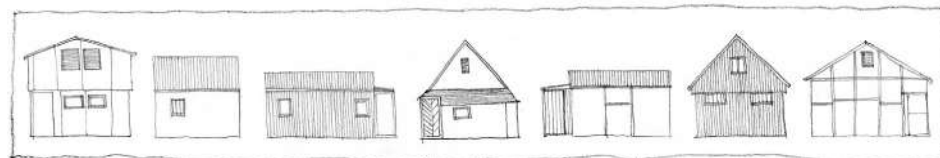
A kompozíció elemei koncentrikusak: középen a tó, külső pereme mentén a házak sora, a parton a házakhoz kiskertek csatlakoznak, majd kis lépcsőkön jutunk fel a töltésen a tavat körülvevő nyilvános útra, amin kívül kiegészítő bódék sorakoznak. Az elemeket minden egység a maga képére formálja: van, ahol a kiskert zárt, van, ahol nyitott, vannak épületek, amiknek közös hídjuk, vagy közös teraszuk van, van amelyikhez saját, némelyikhez pedig közös, publikus lépcső tartozik.

Az elemek sehol nem egyformák, rendszerük és logikájuk azonban végigkíséri a tó összes épületét. A megállapítások lefordíthatók általános jellemzőkre: közös szervezőerő, irányultság, azonos lépték, természettel, topográfiával való szoros viszony. Az ilyen természetes módon összefüggő kompozíciót az archaikus példák esetében sokszor a hegy domborzati viszonyai generálják. Az Erőmű-tó elemrendszerének működése, bár időben és térben is meglehetősen távoli, az egyik legismertebb ősi településre, az afrikai dogon faluéra emlékeztet. A dogonok épülete, gabonátárolója, telkenkénti fája és kerítéseinek viszonya egy nagyon hasonló rendbe áll össze, ahol minden egység elemkészlete azonos, a variációk által mégis minden egység más.

Ház

Bár szinte minden egyes tető hajlásszöge eltérő, az épületek sziluettje hasonló. Mindegyik kompakt tömeg, félnyereg vagy nyeregtető lefedéssel, mely a legegyszerűbb és legolcsóbb megoldás. A tető néha egészen lapos szögben kerül a falakra, máskor szinte alpesi módon magas. A legtöbbször osztatlan tömeghez néhol kinyúlások, kis tetők csatlakoznak. A tetők hajlásszögének különbözősége egyáltalán nem zavaró, különbségeikből ritmus fejlődik.

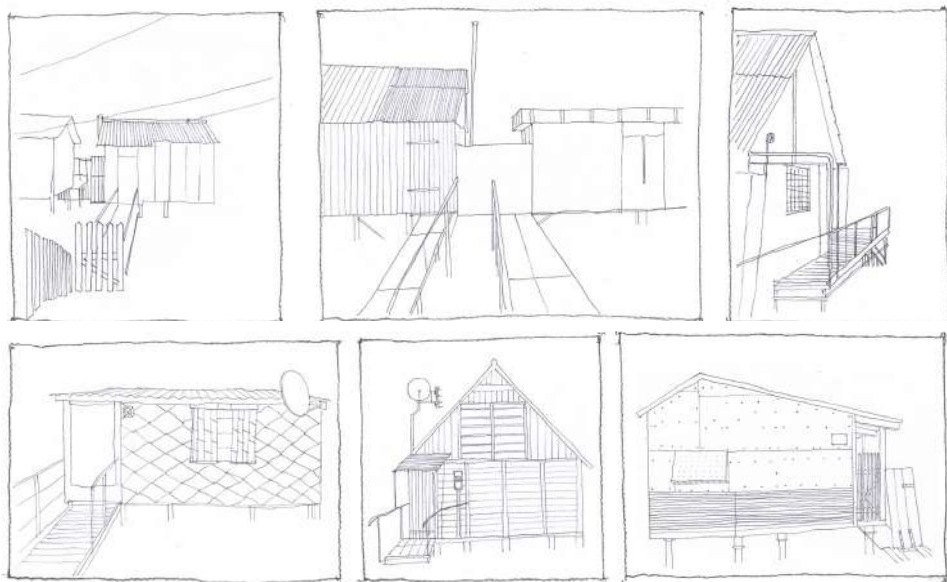
A ház néhány elemből áll, melyek sorra mindenkinél ismétlődnek: fal, tető, ajtó, ablak, kiskapu, híd, terasz, kerítés. A híd néha egyenesen a hátsó ajtóban folytatódik, máskor az oldalsó teraszhoz csatlakozik, át helyezve a bejáratot a túloldalra. A hátsó falon a bejáraton kívül csak kis nyílások vannak, erre nem érdemes nézni. A ház túloldalához kapcsolódik a terasz, erre sok nyílás néz, a ház használat közben összeolvad a tóra néző stéggel. A kis nyílások pozíciója azonos, szemmagasságban néhol egy, néhol két ablak fgyel.

A jellemzők általánosan értelmezve a nyitások, épületelemek hasonló helyét, méretét, a forma azonos léptékét és bonyolultságát, az ezek kapcsolódásainak törvényszerűségeit jelentik. Ehhez hasonló, spontán módon koherens viselkedést láthatunk például a miskolci Kisavas pincesorainál, ahol az Erőmű-tó épületeinek elemei lefordíthatók a kémények, nagykapuk, oszlopok, rácsok, ablakok természetes rendszerére.

Részletek

Bár a felhasznált anyagok spektruma rendkívül széles, azok fő jellemzői és szerkezeti megoldásaik szinte teljesen megegyeznek. Minden könnyű, szerelt, darabokból áll, ami magától értetődő szerkezeti tagolásokat eredményez. Falazni itt nem érdemes, a szerkezeti rendszer mindenhol vázas, amire táblás vagy lécburkolat kerül.

A szerelt anyagokból textúrák következnek: minden csíkos, darabos, elemes, a szerelt jellegből adódóan bizonyos méretű egybefüggő felületnél nincs nagyobb, minden oldal részekre tagolódik. A színekre hatnak a környezeti adottságok, rozsdás, kopott zöld, vörös, barna; lemezek, deszkák, táblák.

A textúrák, színek, szerkezeti elemek rendjéhez kiegészítő elemek csatlakoznak: ereszek, antenna, vezeték, lámpa, házszám, postaláda. Az azonosságok a legapróbb részletekben is jelentkeznek, azonosak a csatlakozások, szegecselések, rácsok, csavarok. A tákolt anyagok burjánzása meglepő módon összeáll egy teljesen egybefüggő képpé, az anyagokkal való munka habitusa és az olyan, kohézió szempontjából lényegtelennek tűnő tulajdonságaik, mint a súlyuk vagy az áruk teljesen egységbe foglalja az amúgy akár zavarosnak is nevezhető felhozatalt.

A szerkezeti megoldások, részletek, textúrák finom összjátéka szinte minden archaikus, nőtt település jellemzője. Az építők azonos nyelvet beszélnek, vagy a kalákában való építés idejében sokszor akár ugyanazok, az építés törvényszerűségei minden házon tetten érhetők.

Primitív rétegekből komplex nyelv

Amennyire magától értetődő minden egyes jellemző, annyira összetett az a nyelv, ami ezek egymásra rakódásából létrejön. A spontán építés könnyedsége paradox módon egy sokkal összetettebb nyelvet eredményez, mint néha a tervezett rendszerek. Az ezekhez való viszonyulás valószínűleg csak akkor működik, ha ugyanilyen könnyed.

Amennyire magától értetődőnek tűnik itt minden, annyira nem működik ugyanez máshol – az ilyen helyek talán tanulságokkal szolgálhatnak arra is, hogyan lehetne a hétköznapi épített környezethez viszonyulni, a közös karaktert a mai építészet polarizált helyzetében újraértelmezni, az egymáshoz való viszonyulás útjait újra megtalálni. Az ősi települések esetében a koherenciát megteremtő korlátok a környezetből és az építésből fakadtak: a hegyoldal iránya, a helyben elérhető építőanyag, a megmunkálhatóság, állékonyság, az építőanyagok tulajdonságaiból fakadó méretek. Így ez nem feltétlenül és minden esetben formai azonosságot teremtett, hanem inkább ismétlődő elemek, tulajdonságok egymásra rétegzett rendszerét. E szempont mentén talán az építéssel és az építési szabályozások lehetőségeivel is érdemes foglalkozni: hogyan lehet az efféle, hasonló elemekből való építkezés létrejöttéhez szükséges körülményeket megteremteni? Lehet-e olyan korlátokat meghatározni, amelyek a helyből vagy az építésből gyökereznek, ma is folytathatók, és természetes módon, valódi közös karaktert eredményeznek?

A kohézió úgy tűnik, nem merül ki az azonos párkánymagasságban vagy tetőhajlásszögben – lehetséges, hogy ennél koherensebb képet kapnánk akkor, ha mindenki egyetlen fát ültetne a kertjének közepére, vagy minden házon egyetlen nagy nyílás és sok apró négyzetes lenne. Vagy minden épület pontosan négy színből állna, mint Charles Young papírmakettekkel felépülő fiktív városában,³ vagy egy magból fejlődne ki, mint a Pezo von Ellrichshausen tanulmányrajzaiban,⁴ ami ugyanazon alaptömeg több száz részes evolúciója.

3: <https://paperholm.tumblr.com> (2023. 08. 25.)

4: a Pezo von Ellrichshausen iroda Chicagói Építészeti Biennáléra készített sorozata

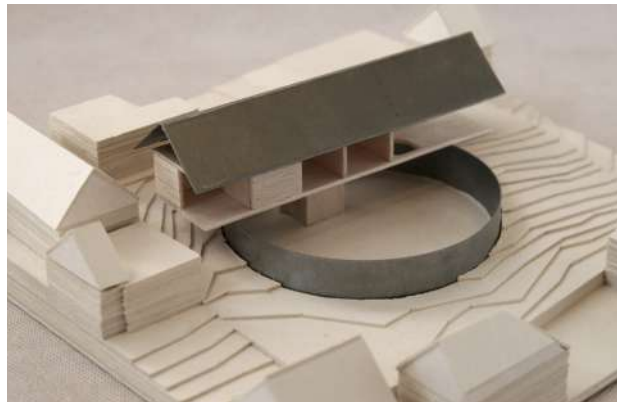

2022 őszétől két féléven át tartott Tatabánya Megyei Jogú Város és a BME Építészmérnöki Kar, Lakóépülettervezési Tanszékének az együttműködése. Két kiállítás Tatabányán és két kiadvány rendezte össze az építészhallgatók városlakóknak szóló javaslatait. Az első szemeszterben Felsőgalla falusias-kertvárosias jellegű területeit vették górcső alá a hallgatók. Azt vizsgálták, milyen életformát és tereket jelenthet ma, a 21. században, elsősorban fiatal családok számára a családi ház, és hogy a kortárs építészeti formanyelv milyen hatással lehet a hagyományos környezetre.

A Bánhidai Erőmű hűtő tava körül épült horgászparadicsom volt a félév másik témája. A spontán építészet zavarbaejtő sokfélesége, a spontán kialakulás „genetikus kódjának” a megfejtése foglalkoztatta hallgatóinkat, miközben megismerték a településnek ezt a varázslatos területét.

A második szemeszterben Tatabánya 1950-es, 1960-as években épült belvárosa volt az építészeti vizsgálat helyszíne. Az Újvárosban a Turul Park és a jelenlegi piac területe a „szocreál” és az „újmodern” építészet karakterjegyeit hordozzák. Bár a két korszak különböző beépítési formákat produkált, de mindkettőre jellemző a lakótelepek mono-

funkcionalitása, elhagyott épületek keresik identitásukat, új funkcióikat, üres területek várnak arra, hogy szerethető és élhető helyé alakítsák őket.

Kovács Kende:
Lakóház Felsőgallán.
2022. őszi szemeszter

A lakótelepek megépítésével nagyjából egy időben fogalmazódott meg az építészetben, – érzékelve a társadalmi problémákat, – a város-transzformáció elmélete, a reurbanizáció gondolata – a hagyományos történeti városok térszerkezetének a vizsgálata és az ebből levont tanulságok alapján. Ez a gondolkodás többek között új épületek beillesztésével a térbeli folytonosság megteremtésére, a meglévő építészeti szövet különálló darabjainak az összevarrására törekszik. Manapság a fenntarthatóság, az újrahasznosítás, az adaptive reuse gondolatkörével bővül ez az építészeti szemlélet, amely életet igyekszik lehelni a kiürülő modern városközpontokba, azok lepusztuló épületeibe a városias karakter, az urbánus használat erősítésével.

Tanszékünk három műhelye három szempontrendszer szerint fogalmazott meg építészeti gondolatokat a város számára.

A **Szociális Lakhatás Műhely** a fiatalok helyben tartására, lakhatására dolgozott ki javaslatokat a hozzáférhetőség, a megfizethetőség, a fenntarthatóság és az építészeti minőség jegyében. Újszerű lakhatási formák (co-housing és co-working megoldások) jelennek meg a szociális bérlásokra, kollégiumokra adott javaslatokban. A kiürült üzletházak bontása helyett továbbépítésük, újrahasznosításuk szerepel a tervekben, a monofunkciók helyett a hibrid megoldások teszik élhetőbbé és változatosabbá a vizsgált területeket.

A **Fenntartható Lakóhelyek Műhely** hallgatói a magán, a félprivát és a közösségi terek kapcsolatát vizsgálták. Azt, hogy hol a határ a különböző tulajdonú és használatú terek között, hogy hol a határ a belváros és a kertváros között, a park és a kertek között. Figyelemre méltó javaslatot tettek a parkokat és a lakások privát kertjeit, tereit elválasztó zöld határra, amely többek között a városi növénytermesztés megteremtésének a gondolatát veti fel.

A **Kraft Műhely** az egyediség és az uniformitás közti egyensúly megteremtésére törekedett a térforma, a térhasználat és a tömegforma szempontjából. Építészeti eszközök a sűrítés, amellyel a helyi közösségek számára a városi interakciók lehetőségét növelnék. Átmeneti terek sora: árkádok, csarnokok, kerengők, fasorok, ligetek, átriumok, közök és sétányok jelennek meg a terveken. A városias funkciókra adott javaslatok:

templom, piac, mozi, kollégium, alkotó- és irodaházak, sport, vendéglakás, szolgáltatások.

A helyben lakók, ott élők tekintete nem azt látja, amit a fényképezőgép objektívje, hanem azt a képet, amit a megszokás, a mindennapi használat bennük kialakított. A „messziről jött ember”, az elfogulatlan, friss tekintet képes arra, hogy egészen másképpen érzékelje a környezetet, felfedezzen „láthatatlan” értékeket, hogy új szempontokat vessen fel. Különösen így van ez, ha építészekről van szó (negyed- és ötödéves hallgatókról és tanáraikról), akik a házak és a környezet kapcsolatát vizsgálva a használók, az ott lakók számára fogalmazznak meg építészeti víziókat.

Elköteleztünk vagyunk abban, hogy valós feladatokat adjunk a hallgatóinknak, hogy olyan élő problémákat vizsgáljanak és adhassanak rájuk tervjavaslatokat, amelyek tényleges segítséget jelenthetnek a településeknek. Ennek a szándéknak a jegyében jött létre a Tatabánya és tan-
székünk közötti együttműködés is. Ennek a közös munkának sokszoros haszna van. A város lakói és vezetői számára olyan javaslatok, ötletek születtek, amelyeket nagy eséllyel hasznosíthatnak, olyan értékekre hívják fel a tervek a figyelmet, amelyek eddig nem voltak tudatosak a városlakók számára. Az építészhallgatók rengeteget tanulhatnak abból, hogy megismerve Tatabánya települést és lakóit, összevethetik az ide-
ákat a realitással. De a két félév során nemcsak ismeretekkel és tapasztalatokkal lettek gazdagabbak, hanem meg is szerették a települést és vidékét, személyes ismerőseiké váltak a város lakói, terei és épületei.

Végezetül köszönjük Tatabánya képviselőtestületének és vezetőinek, hogy a bizalmunkba fogadtak minket és reméljük, hogy ők is sokat profi-
táltak ebből az együttműködésből.

Sugár Péter DLA
egyetemi tanár

KÉPJEGYZÉK

A Hallgatói tervek fejezetekben közölt rajzok, ábrák és fényképek az adott projektnél meg-
nevezett hallgató saját munkái.

A KÖTET ILLUSZTRÁLÁSHOZ
HASZNÁLT TOVÁBBI KÉPEK SZERZŐI
Képkocka – Építész Média Kör, 7-8
Tormay Bence, 10
Máthé Dóra, 12-13
Etter-Domoszlai Tamás, 14-15
Dankó Zsófia, 16
Wágner Csapó József, 63
Stadler Anna Dorottya, 64-65
Wágner Csapó József, 141
Péter-Szabó Eszter, 142-143
Wágner Csapó József, 205
Pais Boglárka, 206-207
Guzman Rivera, 211, 212, 214
Gulyás Eszter, 218, 219, 220
Weisz Mátyás (f), Kovács Kende (m) 222

FELELŐS SZERKESZTŐ
Nagy Márton DLA

SZERKESZTŐ
Mándoki Réka

GRAFIKAI TERV
ÉS TÖRDELÉS
Máthé Dóra

SZERZŐK
Dankó Zsófia DLA
Falvai Balázs DLA
Hild György DLA
Jancsó Miklós DLA
Mándoki Réka PhD
Nagy Márton DLA
Perényi Tamás DLA
Sugár Péter DLA
Török Dávid DLA
Varga Tamás DLA
Weiskopf András DLA

TOVÁBBI
KÖZREMŰKÖDŐ
OKTATÓK
Dr. Both Balázs
Cséfalvai Gábor
Dr. Czeglédi Ottó
Dr. Dobszay Gergely
Egri István
Facskó Gergely
Dr. Geszler Rudolf
Godár Bálint
Gyurcsovics Lajos

Heincz Dániel
Dr. Hunyadi Zoltán
Huszár Zsolt
Karádi Dániel Tamás
Klujber Róbert
Koncz György
Kruppa Gábor
Dr. Lepel Adrienn
Dr. Magyar Zoltán
Medvey Boldizsár
Dr. Mohammad Reza
Orbánné Dr. Csicsely Ágnes
Dr. Patkó Csilla
Pápay Balázs
Páricsy Zoltán
Pém Attila
Nagyakiné Dr. Patkó Csilla
Pintér Imre
Rostás Zoltán
Dr. Ther Tamás
Tornyos Szabolcs
Tőkés Balázs DLA
Vajk Rita
Dr. Várkonyi Péter
Végh Benedek

KÖZREMŰKÖDŐ
HALLGATÓK
Abrán Boglárka
Arifi, Artinë
Budai Flóra Sára
Buzás Csenge
Csomai Barnabás
Dadpour, Siavash
Etter-Domoszlai Tamás

Farkas Sándor Dániel
Fejér Petra Borbála
Fülöp Theodóra Eszter
Shinebayar Ganbaatar
Győri Dávid Levente
Hajdu Balázs
Hamdan, Nour
Haraszti Lehel
Horváth Erzsébet
Kiss Cintia
Komáromi Zsófia Réka
Koppány Bernadett
Lajkó Dóra Judit
Lakatos Fanni
Maróty Mónika Orsolya
Molnár Eszter
Móré Judit
Papp Alexandra
Péter-Szabó Eszter
Princzinger Lili
Schán Sára
Sprok Lilla
Stadler Anna Dorottya
Szalai Luca
Szőke Enikő
Tokai Vivien
Tormay Bence
Vida Stefánia

Kiadja a Budapesti Műszaki
és Gazdaságtudományi
Egyetem Lakóépülettervezési
Tanszék

1111 Budapest,
Műegyetem rakpart 3.
K épület II. emelet 73.

telefon: +36 1 4631312
e-mail: lako@epk.bme.hu
<https://www.lako.bme.hu>

NYOMDA
Stanctech Digital Kft.

NYOMDAI KOORDINÁTOR
Mádi Lajos

BORÍTÓ
Favini Remake 250 g/m²

ALKALMAZOTT
BETŰTÍPUSOK
FR Kraken Slab (Frank Béla)
Inter (Rasmus Andersson)

ISBN 978-963-421-930-9
(PRINT)

ISBN 978-963-421-931-6
(PDF)

A kiadványt utánnomni,
sokszorosítani a törvényesen
engedélyezett eseteken kívül
csak a szerzők és a Lakó-
épülettervezési Tanszék
hozzájárulásával lehet.

Valamennyi szöveg és kép
a kiadványban megnevezett
szerzők szellemi tulajdona,
akik hozzájárultak ahhoz,
hogy a BME Lakóépületter-
vezési Tanszék felhasználja
munkáikat a jelen kiadvány
létrehozásához.

© 2023 BME Lakóépület-
tervezési Tanszék

A kiadvány Tatabánya Megyei
Jogú Város Önkormányzata,
és a Komárom-Esztergom
Vármegyei Építész Kamara
támogatásával készült.

A BME Lakóépülettervezési Tanszékének kutatási területe máig leghangsúlyosabban a lakókörnyezet és a lakóépületek általános tervezése és elemzése. Kiemelt kutatási terület a lakhatás mai életkörülményekhez, elvárásokhoz történő kialakítása, lehetőségeinek vizsgálata és a lakókörnyezet működéséhez és élhetőségéhez tartozó közösségi funkciók hozzárendelése, megtervezése, mint például a fiatalok lakhatási kérdéseinek vizsgálata és megoldása, a piaci és szociális alapú bérlakás építés, a szociális lakhatás, alacsony intenzív lakóformák vizsgálata.

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata a hosszabbtávú településfejlesztési célok érdekében együttműködést kezdeményezett a BME Lakóépülettervezési tanszék alapítványával. A kooperáció 2022 szeptemberében megkezdődött, és a tavaszi félévben folytatódott. A tanszék mindkét szemeszterben Tatabánya városfejlesztési stratégiájához illeszkedő tervezési és kutatási témákat hirdetett meg hallgatói számára. Az együttműködés keretében olyan kutatások, valós helyszínre készíthető tervezési programok valósultak meg, amelyek eredménye támogatja az Önkormányzat tevékenységét, a lakókörnyezet fejlesztési céljainak elérését és egyúttal az egyetem számára lehetővé teszi szakmai tudásának felhasználását, szélesítését, a kutatás eredményeinek publikálását.